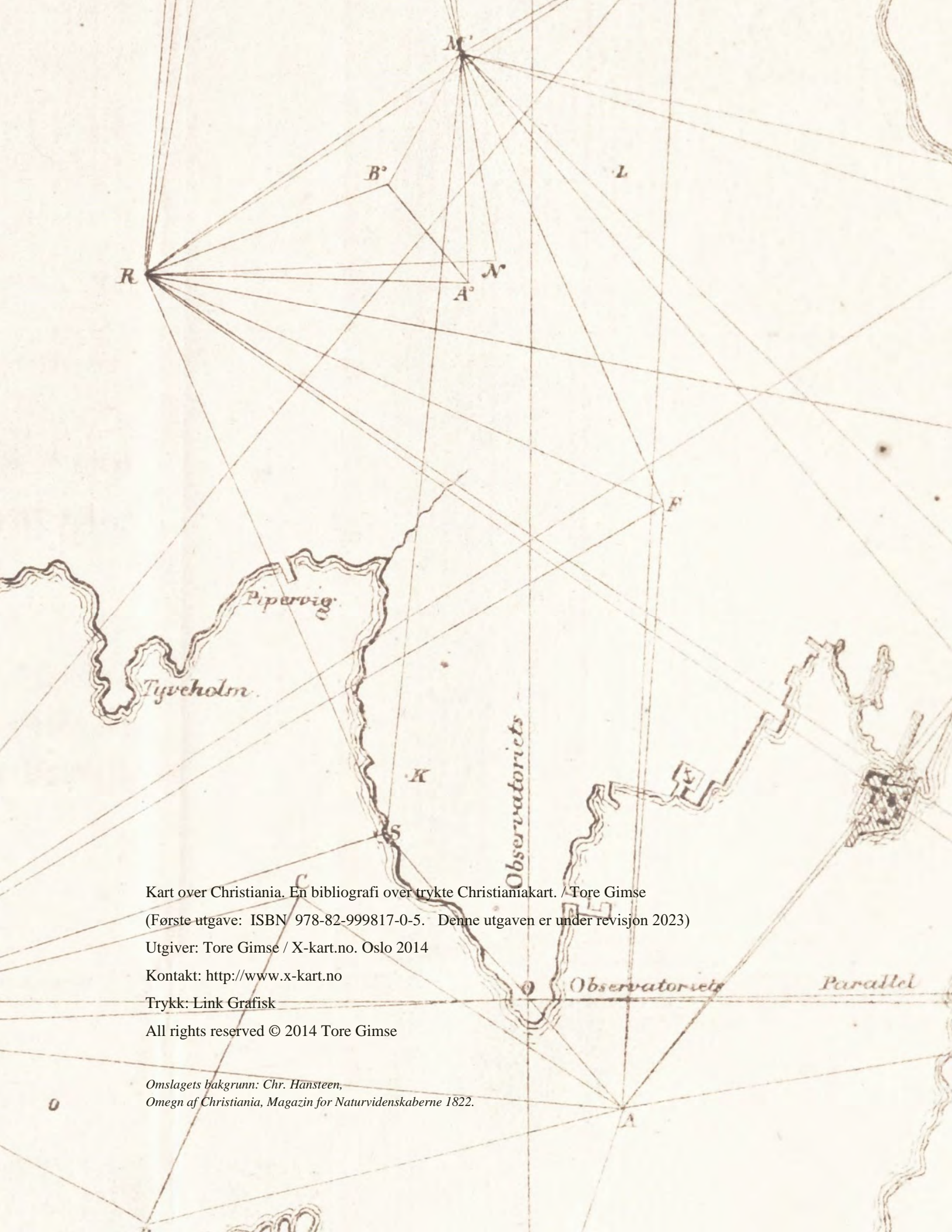

KART OVER CHRISTIANIA

EN BIBLIOGRAFI OVER
TRYKTE CHRISTIANIAKART
1783-1924

TORE GIMSE

(2014.2023)

Kart over Christiania. En bibliografi over trykte Christianiakart. / Tore Gimse
(Første utgave: ISBN 978-82-999817-0-5. Denne utgaven er under revisjon 2023)

Utgiver: Tore Gimse / X-kart.no. Oslo 2014

Kontakt: <http://www.x-kart.no>

Trykk: Link Grafisk

All rights reserved © 2014 Tore Gimse

Omslagets bakgrunn: Chr. Hansteen,
Omegn af Christiania, Magazin for Naturvidenskaberne 1822.

Forord

Et bilde kan si mer enn tusen ord. Og et kart kan si mer enn tusen bilder.

Et gammelt kart gir oss et oversiktsbilde over et område – slik det var, slik det ble oppfattet eller slik det ble ønsket formidlet. Det representerer dermed en viktig historisk, kulturhistorisk og idehistorisk dokumentasjon som strekker seg langt utover det visuelle, estetiske uttrykket. Å beskrive den direkte og indirekte informasjonen vi kan lese av et kart vil kreve tusenvis av ord.

Da jeg begynte å interessere meg for gamle Christianiakart oppdaget jeg raskt at det ikke fantes noen samlet oversikt eller bibliografi som behandlet dette emnet på en systematisk måte. Mye lokalhistorisk litteratur omtaler og bruker kart som illustrasjoner. Mange kart er nevnt i generelle bibliografier om lokalhistorisk litteratur og f.eks. i Norsk Bogfortegnelse. Disse kildene er imidlertid ikke komplette eller enkle å finne frem i hvis vi vil identifisere og katalogisere et Christianiakart. Dette er et første forsøk på en bibliografi over trykte kart over Christiania/Kristiania frem til navneskiftet i 1924.

Tilgangen til gamle Christianiakart er begrenset. Hvis vi holder leksikonutgivelser utenfor, ble det ikke på langt nær trykket nok Christiania-kart på 1800-tallet til at det kan finnes ett i hvert Oslohjem i dag. Mange av kartene har sikkert fått en røff behandling og har blitt kastet etter hvert som de har falt fra hverandre eller kartbildet har blitt utdatert. Bibliotekene har mange kart, men ikke alltid en nøyaktig, elektronisk katalogisering av dem. Det vil sikkert dukke opp kart som ikke er registrert i denne publikasjonen i tiden fremover. Enkelte av kartene har utfyllende kommentarer i denne første utgaven, men stort sett er de kun beskrevet kort og avbildet med tanke på identifikasjon. Noe av hensikten med denne publikasjonen er å skape en viss interesse for feltet og dermed kunne få frem flere kart og mer informasjon. Slik at det kan lages en best mulig «endelig» versjon.

Rettelser, kommentarer, nye opplysninger eller spørsmål vedrørende gamle Christianiakart er veldig velkommen.

Bibliografien, som ble først utgitt i 2014, vil fra 2023 være tilgjengelig elektronisk via hjemmesiden til Antikvariat Bryggen, hvor oppdateringer skal publiseres og hvor annen relatert informasjon vil bli lagt ut etter hvert. Dato på dette forordet vil angi versjon, men det vil ikke bli ført noen endringslogg.

Velkommen til alle som vil ta del av denne snevre, men spesielle og spennende delen av vår historie!

Oslo, 26.6.2023

Tore Gimse

Innhold

Innledende kapitler

Kronologisk bibliografi over kartene med utgangspunkt i publikasjonsår 1783 – 1924

Yngvar Nielsens reisehåndbøker er samlet under 1879

Meyers Konversations-Lexicon er samlet under 1887

Brockhaus Konversations-Lexicon er samlet under 1893

Kristiania-Ciceronene er samlet under 1902

Geologiske kart

Tabeller for hjelp ved identifikasjon av Christiania-kart

Gamle lengdemål

Referanser og litteraturliste

Kildehenvisninger for fotografiene

(Boken har ikke sidetall.)

Innledning

Først de siste ti årene har det kommet systematiske bibliografier over norske og skandinaviske kart (Ginsberg). Disse landkartene er interessante både utfra den tildels kuriøse geografiske kunnskapen og forståelsen de representerer og utfra kultur- og kunsthistoriske perspektiver. Kart i større målestokk, som for eksempel bykart, forteller tydeligere om menneskeskapte endringer og kan vise detaljer som berører oss på individnivå, i form av bygninger, tomtegrenser, veianlegg og annen infrastruktur. Hvis man med ett bilde vil illustrere hvordan Norge har forandret seg de siste 200 årene, er et gammelt Christiania-kart et utmerket valg. Slike kart viser hvordan småbyen Christiania vokste til hovedstaden Oslo. I den perioden som bibliografien dekker, var det knapt noen annen hovedstad som opplevde en like betydelig vekst. Christianiakartene dekker og illustrerer denne utviklingen, og representerer en unik historisk dokumentasjon. De har vært brukt som illustrasjoner i lokalhistoriske bøker til alle tider, og fortjener å få sin egen utvikling og historie dokumentert.

Organisering og utvalg

Kartene i bibliografien er avbildet og beskrevet kronologisk, så langt det er mulig å datere dem. Det finnes svært mange kart som relateres til Christiania, så det har vært nødvendig å gjøre et utvalg. Følgende kriterier er brukt, dog ikke helt uten unntak:

1. Kartet inkluderer vesentlige deler av den opprinnelige bebyggelsen (Kvadraturen).
2. Kartet viser detaljer som gater, beliggenhet av utvalgte bygninger eller gårder.
3. Målestokk er større enn eller lik 1:200.000.
4. Kartet er rimelig oppdatert ved utgivelsen.

Utgitte kart spenner over et vidt spekter, fra separatutgitte kart i stort format, til små brosjyrer, illustrasjoner i bøker og bi-kart på andre kart, f.eks. over Norge. Ambisjonen er naturligvis at bibliografien skal være mest mulig komplett. En del brosjyrer, almanakker og andre mindre publikasjoner som har kommet i mange opplag er ikke fullstendig behandlet. Det samme gjelder alle ulike utgavene av utenlandske reisehåndbøker og leksika. På enkelte Norges- eller Skandinavia-kart er det også satt inn små Christianiakart. Spesielt fra slutten av 1800-tallet forekommer det mange slike. Med unntak av etpar eldre og relativt detaljerte bi-kart, er ikke slike Christianiakart inkludert.

Tre grupper kart/publikasjoner er samlet i egne kapitler: Yngvar Nielsens reisehåndbøker (se 1879), diverse leksikonutgaver (1887 og 1893) og Kristiania-Ciceronene (1902). Dette for å lette sammenlikning mellom de ulike utgavene. Disse kapitlene er har **blå skrift** for å skille dem fra den kronologiske fremstillingen.

Et kart kan finnes i mange utgaver og varianter, med til dels små forskjeller. Identiske kart er også brukt i ulike publikasjoner. Bibliografien fokuserer på utgivelser, slik at (nesten) like kart har fått hver sine oppføringer hvis de er benyttet i ulike sammenhenger. Vanligvis er det lagt inn kommentarer om dette.

Geologiske kart er en egen kategori, hvor fremstilling og utbredelse av ulike bergarter, jordsmonn og geologiske formasjoner er hovedhensikten. Geologiske studier var viktige for landets økonomi. Norge har naturlige forutsetninger for stenindustri, bergverk, gruvedrift og mineralutvinning. Oslo-feltet er et begrep innenfor geologien: Mangfoldige geologiske prosesser over lang tid har skapt et unikt geologisk område

med mange spesielle formasjoner og bergarter. Det finnes derfor også mange fremstillinger av dette på kart. Og man var tidlig ute med å bruke fargestrykk for å fremstille berggrunnen på kart. Som utgangspunkt ble det ofte benyttet ordinære topografiske karter, men det er også eksempler på kart med utelukkende geologiske informasjon. Fordi denne gruppen kart skiller seg ut fra de øvrige, er de plassert i et eget avsnitt tilslutt i bibliografien.

Forkortelser og teknikaliteter

I oversikten er det brukt følgende forkortelser for å markere posisjonen på (eller utenfor) kartbildet:

Øvh: Øvre venstre hjørne

Øhh: Øvre høyre hjørne

Nvh: Nedre venstre hjørne

Nhh: Nedre høyre hjørne

Nm: Nede under midten

Kartenes størrelse er angitt i bredde x høyde. Merk at det er en viss usikkerhet og variasjon mhp størrelser. Dette henger sammen med at papiret under trykkingen ofte fuktes og tørker igjen, og at alle ark ikke nødvendigvis ble behandlet eller oppførte seg likt. Avvik på 1-2% kan forekomme. Målene som er oppgitt refererer til ytterkant av kartets trykte ramme. Tekst og annet som er trykket utenfor denne er ikke tatt med i målene medmindre dette er eksplisitt anført.

Bakerst i bibliografien er det tatt inn en tabell som oppsummerer de lengdemål som man finner på kartene. For kart som ikke har oppgitt målestokk, er denne beregnet ved å måle ut distanser på kartet mellom stedet/bygninger som fortsatt eksisterer.

Under beskrivelsene er de trykte tekstene på kartet vanligvis tatt med. I den forbindelse er det ikke tatt hensyn til om det er brukt store eller små bokstaver i de trykte titlene og andre steder på kartet. Linjeskift eller font/størrelse er heller ikke markert. Leseligheten er flere steder forsøkt forbedret ved at det er lagt inn punktum og mellomrom.

Sist i bibliografien er det tatt inn en tabell med opplysninger om endrigner i bybildet som kan hjelpe til med å datere et kart. Det står også et avsnitt om gamle lengdemål som man kan finne brukt på kartene. Kilde-, referanse- og litteraturlistene kan være til hjelp for den som søker mer bakgrunn om kartene.

Om fremstillingen av gamle kart

Før fly- og satelittmålingenes tid måtte karttegnerne ut i terrenget med måle- og peileutstyr. Målinger og skisser ble bearbejdet og kartene ble tegnet ut som originaler med tusj på papir. Disse originaltegningene kunne så brukes som underlag til å lage et sammensatt kart over et større område. For å mangfoldiggjøre kartet, må det fremstilles en trykkplate. De eldste kartene (amtskartene) ble fremstilt som kobbertrykk. For å få en rettvendt tegning overført speilvendt til en trykkeplate, overføres først tegningen til delvis gjennomiktig kalkérsjappe. Dette kan legges opp ned (speilvendt) på en glatt kobberplate innsatt med voks. Så strekes tegningen opp fra baksiden slik at den overføres speilvendt til vokslaget. Når den har avtegnet seg i voksen, bruker gravøren en stålnål for å risse det speilvendte kartbildet helt ned i kobberplaten. Så vaskes voksen av, og gravøren kan ferdigstille kartbildet med spesielle gravørstikker.

Kobberplaten påføres trykksverte som legger seg i de graverte fordypningene. Når overflødig trykksverte er tørket vekk, presses et (fuktig) papir mot kobberplaten, slik at trykket avsettes rettvendt på papiret. Det resulterende trykket kalles et kobberstikk.

Kobber kan også bearbeides ved etsing. I kartfremstilling kunne enkelte elementer, for eksempel kurver og skravering, bli etset inn i kobberet ved å eksponere kobberet med en syre, etter at vokslaget var fjernet der man ønsket å sette merker.

En nyere teknikk, i bruk fra tidlig på 1800-tallet, er litografiet (stentrykk): Her benyttes en glattpolert kalksten i stedet for en kobbeplate. Litografering er enklere, mindre arbeidskrevende og billigere enn kobberstikk, og var den viktigste metoden for fremstilling av kart utover på 1800-tallet.

På nært hold er det relativt enkelt å se forskjell på kobberstikk og litografier: Et kobberstikk fremstilles med stort trykk og på fuktet papir, slik at det avsettes et relieff i selve papiret. Spesielt vil kanten av trykkplaten vanligvis sette et synlig – oftest følbart - merke utenfor det trykte bildet. Selve graveringen er også dypere og mer variert på et kobberstikk, slik at kartet ofte får en annen visuell «dybde».

Etter hvert som fotograferingen utviklet seg, ble det konstruert metoder for å overføre fotografier til ulike trykkemedia. Heliogravyre er en foto-galvanisk metode. Her fotograferes originkartet. Negativet benyttes så til å belyse (ofte med sol-lys) et spesielt preparert papir, som deretter monteres på en forsølvet kobberplate. Den ubelyste delen av papiret løses så opp i varmt vann, mens de områdene som er eksponert blir sittende igjen. Dette relieffet gjøres elektrisk ledende med grafittpulver, og hele platen legges i et elektrolyttisk kobberbad. Her ligger den inntil det har avsatt seg en ny kobberplate (som da blir speilvendt og med fordypninger der det første relieffet satt), som kan brukes til trykking. Det er også mulig å beskytte kobberplaten ved å legge på en tynn hinne av stål ved hjelp av elektrolyse. De fleste av Oppmålingens rektangelkarter i tiden etter ca 1880 er fremstilt på denne måten.

Et alternativ til heliogravyren med kobberplate er å belyse en preparert aluminiumsplate, som så kan behandles videre. Dette er en raskere metode, som ofte kalles fotogravyre eller lystrykk.

Disse fotomekaniske teknikkene ga også muligheten til å forstørre eller forminske originaltegningen. Det er flere eksempler på dette i bibliografien, at samme karttegnning er utgitt i ulike målestokker.

Flerfargede trykk fremstilles ved at det lages én trykkplate for hver farge. Det kreves nøyaktighet ved plasseringen av papiret under trykkingen for å få perfekt overenstemmelse mellom de ulike fargene.

Det er vesentlig vanskeligere å skille litografier og ulike fotomekaniske trykketeknikker fra hverandre, enn det er å identifisere et kobbertrykk. Også det å skille tusjtegninger fra trykk utført i disse teknikkene kan være vanskelig. Det kan være nødvendig å bruke stor forstørrelse for å identifisere håndtegnede detaljer på trykte kart: Tusj og blekk påført med penn legger seg utenpå papiret på en annen måte enn det som er presset inn under trykking, og denne tredimensjonale effekten vil vanligvis avsløre håndtegnning.

Å skille moderne fotostatkopier og laserutskriften fra litografier og tilsvarende kan også være en utfordring som krever erfaring. Heldigvis er tilgangen til eldre, ubrukt papir så liten at denne typen «reproduksjoner» bør kunne la seg avsløre ved å se på selve papiret.

Om å samle Christianiakart

Det krever mer tålmodighet enn kapital å samle gamle Christianiakart. Vi kjenner ikke mange opplagstall, men for en del av de mest utbredte kartene fra annen del av 1800-tallet ble det i hvert fall trykket noen tusen. Bruk og foreldelse har gjort grove innhugg i bestanden, for det er ikke ofte at disse kartene dukker opp til salg i antikvarier eller på nettet. De kartene som har sittet i bøker er vanligvis lettest tilgjengelige, f.eks. i de kommunale beretningene (se litteraturlisten, bakerst) eller i flere av reisehåndbøkene. Slike kart vil man kunne finne fra noen hundre kroner og oppover, avhengig av hvor god stand de er i. De viktige separatutgitte kartene fra første del av 1800-tallet er de mest sjeldne. Slike kart dukker kanskje ikke opp oftere enn en gang eller to hvert ti-år, og kan koste noen ti-tusen kroner. Enkelte av dem, for eksempel detaljkartet fra 1827, er det knapt noen antikvarier husker å ha sett for salg. På en annen side er amtskartet fra samme år ikke vanskelig å finne. Dette kartet kan også forekomme i ubrettet tilstand (plano), noe som kan gjøre et kart mer attraktivt å ramme inn.

Den enkleste måten å finne gamle Christianiakart på, er å søke på nettet. Antikvariat.net dekker de fleste skandinaviske antikvarier, og av og til dukker det opp ting på finn.no eller på ebay. I de siste tilfellene kan prisene være gunstigere, men det er sjeldent å finne Christianiakart utenfor Skandinavia. Rene bokauksjoner eller andre auksjonshus tilbyr også Christianiakart fra tid til annen.

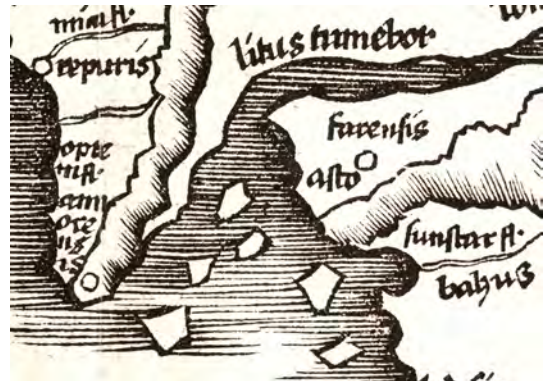
Enkelte av de gamle kartene er trykket opp som reproduksjoner. Både Hagelstams (1818), Vibe&Irgens (1844) og Næsers (1861) kart er observert i «nyutgivelser» uten at dette er opplyst om på trykket. Disse stammer trolig fra slutten av 1800-tallet, da fotomekanisk gjengivelse ble mulig. Slike reproduksjoner lar seg vanligvis enkelt identifisere ved at detaljer i selve papiret til originalen (flekker, små skader, bretter) også blir avbildet på kopien. Dessuten vil størrelsen ofte være avvikende.

En trykkesten fra 1880-tallet med et bevart kart over Østlandsområdet. Dette er en relativt liten sten, ca 35x50cm, som også har andre motiver av typen menyer, brevhoder og reklamebrosjyrer. De fleste slike stener ble slipt ned og gjenbrukt mange ganger, så det er ikke mange av dem med motivet bevart. Det fortelles at slikt gjenbruk av og til var et problem, fordi man ønsket så trykke flere kopier av kartene, men det viste seg at bildet var fjernet fordi man trengte stenen til noe annet. Dette skal ha skjedd bl.a. for Vibe og Irgens kart (1844).

Oslo og Christiania på de eldste trykte kartene

Det første trykte kartet som viser Skandinavia har også med Oslo, i navneformen Aslo. Formen på den skandinaviske halvøya er «uvant», og det er ikke mulig å identifisere noen Oslofjord. Dette såkalte Ulm-kartet (Nicolaus Germanus, 1882, se Ginsberg, Printed Maps of Scandinavia and the Arctic, Entry 1) er et tresnitt som ble publisert i Geographia av Ptolemaeus, som ett av fire «moderne» kart, dvs at man tok inn nyere geografisk kunnskap. Ulmkartet ble kopiert i flere Ptolemeus-utgaver de neste tiårene.

Kysten fra Bohus til Stavanger, Tabula Moderna Norbegie et Gottie, Waldseemüller 1513

Det sydlige Norge på Zieglers kart (1532)

Det første kartet som avvok fra Ulm-kartetets fremstilling av den skandinaviske halvøy er et kart som ble utgitt i boken Schondia av Jacob Ziegler i 1532. Skandinavia er nå mer korrekt nord-syd-orientert og Oslo er plassert innerst i en fjord, som med noe velvilje kan sies å ha riktig fasong. Navneformen er Asloia.

Olaus Magnus utga selv et stort Skandnaviakart, Carta Marina i 1539. Opplaget skal ha vært 1000 eksemplarer, men i dag er kun 2 stykker kjent. Dette kartet er det første som viser noe som må være Akershus festning like vest for byen Oslo (Aslogia) – på hver sin side av en elv!

Utsnitt fra Olaus Magnus: Carta Marina, (Kroon 1949)

Videre utover 1500-tallet kom en rekke kart som viser et stadig riktigere bilde av Norge og Oslofjorden, men ingen fremstiller området rundt Oslo på noen særlig bedre måte.

Christiania og Obslo på Janssonius' Regni Norvegiæ 1664.

I 1624 brenner Oslo, og Christian IV krever at byen flyttes over til den andre siden av Bjørvika. Den får navnet Christiania etter kongen som selv deltok under planleggingsarbeidet. Det første trykte kartet som viser denne relativt dramatiske endringen kom i Amsterdam førti(!) år senere; *Regni Norvegiæ* i atlasen *Novus Atlas Absolutissimus* av kartografen Johannes Janssonius.

På hans Norgeskart har han markert Christiania og Oslo (Obslo) med nogenlunde riktig beliggenhet. De gamle restene etter Oslo ble ikke helt forlatt etter brannen, selv om det var forbudt å bygge og bo der. Navnet Oslo var i bruk i hele perioden etter 1624 om området der den gamle byen hadde ligget. Imidlertid var nok innbyggertallet og betydningen så liten at det like gjerne kan skyldes usikkerhet om de nøyaktige omstendighetene som gjorde at Janssonius tok med begge navnene.

Janssonius' viktigste konkurrent, kartfirmaet Blaeu, som også virket i Amsterdam, fikk ikke med seg Christiania på noen av sine kart. Heller ikke andre kartografer i de neste tiårene registrerte at Christiania var oppstått.

I hele denne perioden var Norge først og fremst interessant som eksportør av tømmer, fisk og andre råvarer. Det finnes derfor mange detaljerte sjøkart fra tiden. Mange av disse har noen terrengdetaljer for å hjelpe navigasjonen, men de færreste har detaljer i innlandet for øvrig.

Johann Baptist Homann utgir et Akershus-kart som viser litt mer av geografien rundt Oslo i 1729, men detaljer rundt vassdragene i innlandet viktigst. Først i 1763 utgav en norsk kartograf, Ove Wangensteen, et detaljert kart over Aggershuus Stift. Målestokken er mindre enn på Homanns kart, men det viser mange flere detaljer og er vesentlig mer korrekt.

Fra: *Tractus Norwegiæ Danicus Magnam Dioeceseos Aggershusiensis...* Homann, 1729.

Fra: *Aggershuus Stift afdelet i sine Amter og Fogderier...* Wangensteen, 1763.

Annen halvdel av 1700-tallet var preget av opplysningstidens nysgjerrighet. Sammen med en forsiktig nasjonal oppvåkning i enkelte kretser, oppsto det en interesse for landets historie, kultur og topografi som resulterte i en rekke publikasjoner, til dels med karter som illustrasjoner. Det var derfor driftige enkeltpersoner og private initiativ som ga oss de første trykte kartene over Oslo og byens nærområde.

1783

Christiania

Jacob Nicolai Wilse

Størrelse: 6,1 x 4,1 cm. Målestokk: Ca 1:50.000.

Fra Johann Bernoullis „Sammlung kurzer Reisebeschreibungen und anderer zur Erweiterung der Länder und Menschenkenntnis dienender Nachrichten“, Jahrgang 1783, Neunter Band. Berlin bei dem Herausgeber.

Tittelblad med et lite kobberstikkskart over Christiania.

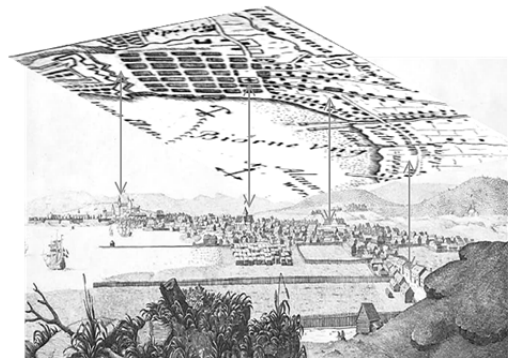
Wilses lille Christiania-kart er det første trykte kartet som viser byen.

Reisene som danner grunnlaget for Bernoullis utgivelse er foretatt i perioden 1756-1776. Wilse var i Christiania flere ganger. Basert på det han selv skriver, virker det som at hans viktigste besøk var i 1763-

64. Han er heller ikke helt tydelig på hva som er egne «iakttagelser» og hva han har fått vite av andre, gjennom samtaler og korrespondanse. Ett sted i teksten takker han spesielt By- og Raadstueskriver Arbien for informasjon.

Kartet er tegnet før 1783, men det er vanskelig å datere informasjonen som ligger til grunn nærmere. Vi ser avmerket noe som kan være Christ-kirken på Hammersborg (et kvadrat med et kors). Denne ble revet i 1756, men kirkegården (avmerket nordøst for kirken, som «Kirchhof») eksisterte i lang tid etterpå. På Galgeberg er retterstedet («Gericht») avmerket med en galge. Ladegården, Oslo hospital, Oslo kirke og Aluverket er med. På denne østlige delen er kartbildet forvrent, trolig for å få plass til alt innenfor den beskjedne størrelsen. For eksempel er Alna-elven nesten parallell med Akerselven.

Selv om kartbildet er lite og bare ment som en illustrativ vignett, er de fleste detaljene relativt korrekte. Kvadraturen, med forstedene Piperviken, Vaterland og Grønland er korrekt gjengitt. Ved å sammenlikne med Theodosius Laans Christiania-prospekt (ca 1749, et bilde som Wilse selv henviser til, og som han hevder ble laget ved å gravere et bilde innfanget med Camera Obscura), finner vi igjen husene i Grønlandsleiret og bebyggelsen ved Akerselven. Tugthuset i Storgata (innviet 1741) synes godt, likeså domkirken og Akershus festning.

Wilse's kart viser byen omtrent slik den fremstilles på Laans Christiania-prospekt.

Jacob Nicolai Wilse (1736-1801) var født i Lemvig på Jylland. Etter teologi- og naturvitenskapstudier ble han i 1768 utnevnt til sogneprest i Spydeberg og i 1785 fikk han samme stilling i Eidsberg. Her virket han til han døde i 1801. Han var en «opplysningstidens mann», opptatt av å samle og spre kunnskap på mange fagfelt. Målgruppen var både folk i lokalsamfunnet og forskere i utlandet. Han var et engasjert «corresponderende Medlem» i flere vitenskapelige selskaper, og han publiserte i en rekke journaler.

Utgiveren, Johann Bernoulli (1744-1807), var en sveitsisk vitenskapsmann som utgav en rekke astronomiske og matematiske publikasjoner. Han var kongelig astronom med plass i Berlin-akademiet og drev en omfattende reisevirksomhet i Europa. *Sammlung kurzer Reisebeschreibungen* ble utgitt i Berlin i perioden 1781-1788 i tilsammen 18 bind. Wilse's bidrag er delt i seks:

1.reise, 1 stykke:	Bind VII (1782)	1.reise, 4.stykke:	Bind X (1783)
1.reise, 2.stykke:	Bind VIII (1782)	2.reise, 5.stykke:	Bind XI (1783)
1.reise, 3.stykke:	Bind IX (1783)	2.reise, 6.stykke:	Bind XII (1783)

Første reise omfatter Kongsberg – Fredrichshald (Halden), mens den andre reisen er Christiania – Fredrichshald.

Det er 3.stykke som inneholder Christianiabeskrivelsen og det lille Christianiakartet. I Wilse's manuskript fantes et omegnskart, med et innfelt detaljkart over Christiania. Det er dette Bernoulli velger å bruke som vignett til Bind IX. I neste stykke (Bind X) kommer kartet som viser Christianias omegn. (Se neste kapittel.) Det er ytterligere to vignetter med tilknytning til Christiania som trykkes; En plantegning av Ullevåls haveanlegg (Bind X), og et Akershusbilde (Bind XI).

I Bind XI nevner Bernoulli at det i Wilses manuskript også foreligger et større og mer detaljert kart for den andre reisen, dvs området mellom Christiania og Fredrichshald (Halden). Han beklager at såvel format som detaljnivå er slik at han ikke kan påta seg å trykke det i sin publikasjon. Han sender imidlertid kartet til Berlin-akademiet med tanke på at de kan bekoste trykkingen. Allerede samme år utkom kartet med tittelen: *Tabula Geographica Itineraria Meridionalem Dioeceseos Aggerhusiensis Partem in Parochias divisam exhibens*. («Den sydlige del av Akershus oppdelt i prostier.») Kartet er gravert av F. W. Schmidt Jr. i målestokk ca 1:500.000 (31x39 cm). Det er sin tids beste over det sydøstlige Norge. Som separat utgitt lokalkart - i Berlin - har utbredelsen antakelig vært begrenset, og kartet er i dag svært sjeldent.

1783

Agger Christianiensis Plan der Gegend um Christiania in Norwegen entworfen von I.N. Wilse, M. Phil: Pfarrer in Spydberg. Størrelse: 15,5 x 19,6 cm. Målestokk: Ca 1:130.000.

Dette kartet har både utdaterte og oppdaterte geografiske opplysninger: Det Gotthafske kobberverk ved Alnsjøen i Groruddalen ble startet og nedlagt tidlig på 1700-tallet, mens Vækerøveien (den ganske rette veien fra Vækerø mot Bogstad, og som ble regnet som et av tidens mønster-veianlegg, anlagt fra rundt 1780), er med.

Det lille Christiania-kartet (forrige kapittel) var innsatt i nedre venstre hjørne. Dette feltet var blankt på det prøvetrykket Wilse mottok. Han benyttet anledningen til å fylle ut manglende deler av Nesodden. Hans tilføyelse «Iljerne» ble antakelig mistolket som «Hjerne» og han fikk neppe noen ny mulighet til å lese korrektur på de endringene han la inn ved første korrektur. På Wilses store kart over sørøst-Norge er navnet korrekt, - men ikke på neste utgave av Wilses reiseskildring.

1790 Plan af egnen omkring Christiania mest efter egne iagttagelser, udkastet og tegnet af mag. J.N. Wilse. Prof.Theol. og Sogne-Præst til Edsberg i Aggershuus Stift 1790. Til Oplysning af hans ReiseAnmerkninger i de Nordiske Lande, udgivne af S.Poulsen. Et hoc fuit in votis. («Og slik det er ment».)

Størrelse: 20,5 x 20,3 cm. Målestokk: Ca 1:150.000. Nhh: Fridrich sculpsit Haffniæ. Foldet kart fra: «Reise=Iagttagelser i nogle af de nordiske Lande, med Hensigt til Folkenes og Landenes Kundskab først udgivne paa Tydsk i det Bernoilliske Verk Sammlung kurzer Reisebeschreibungen, og nu oversat og omarbejdet af Forfatteren selv Dr Jacob Nicolai Wilse. Første Deel Kiøbenhavn, Paa S Poulsens Forlag 1790».

Teksten er ifølge Wilse omarbejdet og oversatt av ham selv fra den tyske utgaven. Kartet inneholder flere feil og unøyaktigheter enn den tyske utgaven (over), og representerer derfor ingen forbedring. Trykkfeilen «Hjerne» i stedet for «Iljerne» finnes fortsatt. Wilse har derfor neppe vært involvert i karttegningen.

1816 Karta øfver Staden Christiania i Norrige och Trakten deromkring

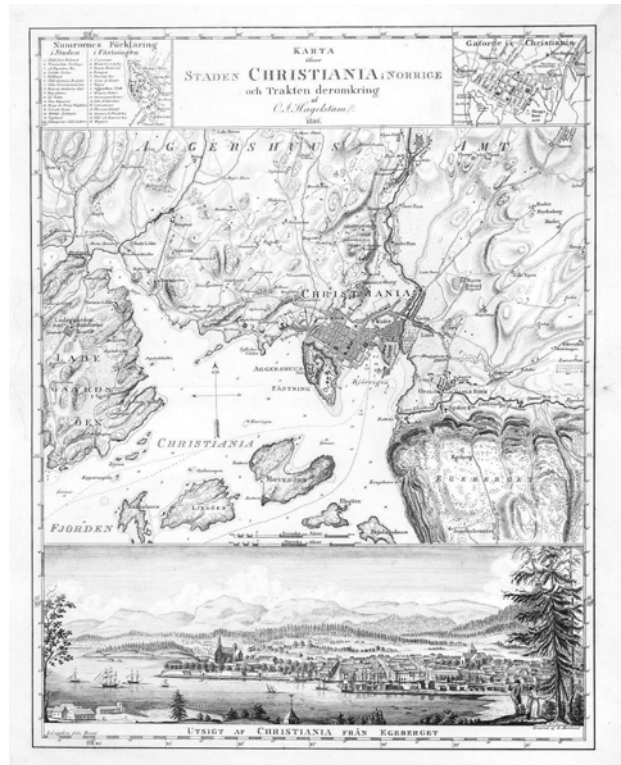
Otto Julius Hagelstam (1785-1870)

Størrelse: 37,7 x 48,5 cm. Målestokk: Ca 1:20.000.

Nhh: Graverad af E. Åkerland.

Innsatt to detaljkart med register over gater og bygninger (i sentrum og på Akershus festning), samt et prospekt over byen sett fra Ekeberg.

Hagelstams Christianiakart er det første separatutgitte (ikke i bok) kartet over Christiania og omegn. Christopher Hansteen skriver i artikkelen „Geographische Bestimmungen in Norwegen“ (Astronomische Nachrichten, Vol 1 (1823), s 137-144): „Auf einer Karte von Christiania, aufgenommen von unserem sehr genauen Landmesser, Major Darre, und Herausgegeben von Schwedischen Major Hagelstam, finde ich...“ Darres målinger og manuskriptkart stammer fra 1797. Hagelstam har oppdatert med en del nyere endringer. Bl.a er den botaniske hagen på Tøyen inkludert. Denne ble opparbeidet i perioden 1814-1818. Hansteen påpeker senere at Hagelstams kart har mange begrensninger, se 1824.

1824

Omegn af Christiania

Størrelse: 27 x 22 cm.

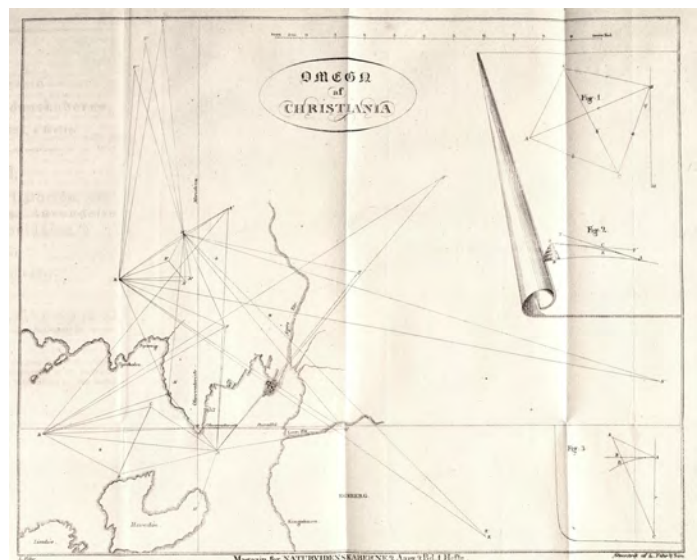
Målestokk: Ca 1:25.000.

Nhh: Stenstyk af L. Fehr & Søn.

Nvh: L.Fehr:

Nm: Magazin for Naturvidenskabene, 2 årgang, 2Bd, 1.Hefte.

Kartet er en illustrasjon til artikkelen: «Geographiske Bestemmelser af nogle Punkter i Christianias Omegn», av Chr. Hansteen.

Selv om kartet ikke inneholder noen grafisk fremstilling av gater, bygninger etc (med unntak av et merkelig detaljnivå på bryggen i Bjørvika), er det et svært viktig arbeid for Christianias kartlegging og beskrivelse i årene som kommer. Hansteen sier i innledningen at han hadde arbeidet med Hagelstams kart, men «fandt dette Kort meget feilagtigt», slik at han konkluderte med at det var nødvendig å bestemme beliggenheten til en del punkter i Christianias omegn mer nøyaktig. De punktene som er angitt med bokstaver og tall på kartet er angitt i en tabell i artikkelen. Blant de viktigste er:

A1	Aker kirkes spir	O1	Oslo kirkes spir
A2	Varden i Asker	T	Spiret på drivhuset i botanisk have.
F	Vår frelsers kirkes tårn.	T1	Tanums kirkespir
K1	Kolsås varde	U	Spir på hovedbygningen på Ullevål
N1	Spiret på Nesodden kirke		

De punktene som ligger utenfor byområdet er illustrert på Fig 1–3 på siden av hovedkartet. I tillegg til horisontal beliggenhet, er flere av punktene bestemt med høyde over havet.

1827

Kart over Agershuus Amt

Construeret efter de ved Norges geographiske Opmaalings anstillede astronomiske og geodætiske lagttagelser. Hans Kongelige Høihed Joseph Frants Oscar Norges og Sveriges Kronprinds underdanigst tilegnet af Forfatterne N.Ramm Captaine og G.Munthe Captaine 1827.

Størrelse: 45,2 x 61,5 cm.

Målestokk: Ca 1:200.000

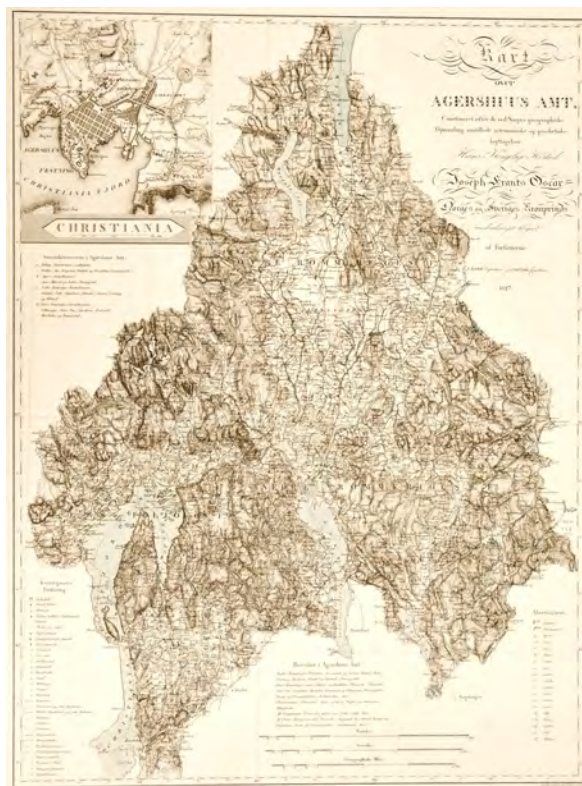
Nm: Længden er beregnet fra Ferro's Meridian.

Nvh: Grave par Malo aine, eleve de Depot de la Guerre.

Nhh: La alette gravee par Pelecier, a Paris

Bikart oppe til venstre: **Christiania**

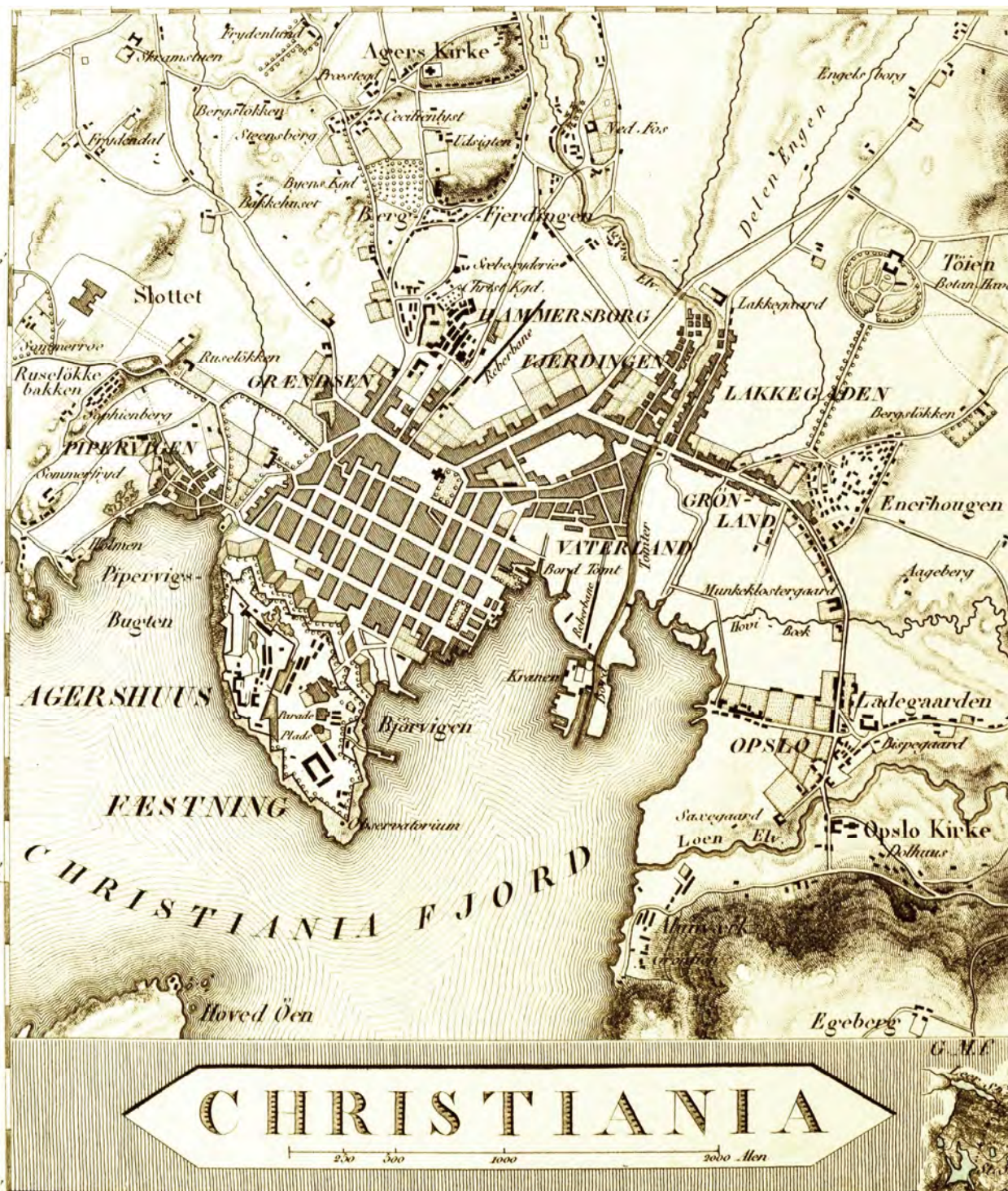
Størrelse: 15x15,5cm. Målestokk: Ca 1:20.000

Det var gjort en rekke oppmålinger fra slutten av 1700-tallet og fremover, men økonomien i Norge etter 1814 var dårlig, og det offentlige hadde ikke ressurser til å utgi karter basert på måledataene. To ansatte ved Opmaalingen, Niels A. Ramm (1793-1839) og Gerhard Munthe (1795-1876), søkte om å få benytte underlaget til å utgi kart over de tre ferdig-oppmålte amtene; Smaalehnenes Amt (Østfold), Agershuus Amt og Hedemarkens Amt. De fikk kongelig tillatelse 20. august 1823, og 20. juni 1824 står en lang «Indbydelse til Subscription paa Specialkarter over Norges Amter» på trykk i Morgenbladet. De skriver at «dersom dette Foretagendet finder Bifald og Opmuntring, vil Arbeidet fortsættes efterhaanden som de

øvrigte Amters Opmaaling fuldendes». Dette hadde de ikke fått noen eksplisitt godkjenning til, og da de utga det fjerde amtskartet (Grevskabernes amt, dvs Vestfold) i 1832 oppsto det en viss diskusjon.

Alle de første amtskartene har innsatte detaljkart over byer, og på Agershuus-kartet finner vi et ganske godt Christiania-kart. Kartet har en gravert signatur: G.M.f, som indikerer at Munthe har tegnet dette kartet (f. = fecit, «han har laget»). På kartet er det nylig påbegynte slottsanlegget tatt med i sin planlagte form, med en H-formet bygning. Kartet synes også ellers å være godt oppdatert.

Bikart «Christiania» på amtskartet over Akershus.

Etter relativt dårlig salg overtok myndighetene restopplag og trykkeplater i 1839.

Den 26.1.1844 annonserer Oppmålingen at amtskartene er å få kjøpt på deres kontor hver søndag mellom 9 og 10, og at prisen er 60 Sk pr blad. For 100 Sk kunne man få et kolorert eksemplar. Samtidig skriver de at «et nyt oplag af Kartet over Agershuus Amt er udkommet, hvori de Feil ere rettede, der findes anførte i den med den ældre Opgave fulgte trykte Fortegnelse». Det har ikke vært mulig å finne noen forskjeller på de amtskart som er undersøkt, og det er heller ikke identifisert noen separat «trykt fortegnelse».

Senere kom en rekke utgaver av Akershuskartet. De første endringene som tas inn på kartet ser ut til å komme i forbindelse med en utgave i 1875 («Rettet til 1875» er påtrykt over rammen). Da er Christianiakartet fjernet, uten at det synes å ha blitt oppdatert i mellomtiden. Oppdateringene som gjøres nå (og senere) viser nye jernbanelinjer, kirker, og bebyggelsen rundt Christiania.

Amtskartet fikk en usedvanlig lang historie. I NGOs katalog for 1955 står fortsatt kartet oppført, med bemerkningen: «Føres ikke a jour».

Amtskartet fikk også en spesiell anvendelse som Norges kanskje første bilkart. I Asker og Bærums budstikke 29.7.1908 kan vi lese at «Det af Amtmanden i Akershus godkjendte Automobilkart for Trafik på Amtets Veie ... (vil) naar Kartet er mangfoldiggjort, hvortil foranstaltning er truffet, - træde ikraft og kunne erholdes tilkjøbs.»

En utgave av amtskartet med trykkesdato august 1908 har påstemplet «De med rødt betegnede veie er det tillat at befare med automobil». De kjørbare veiene er tegnet med rød farge.

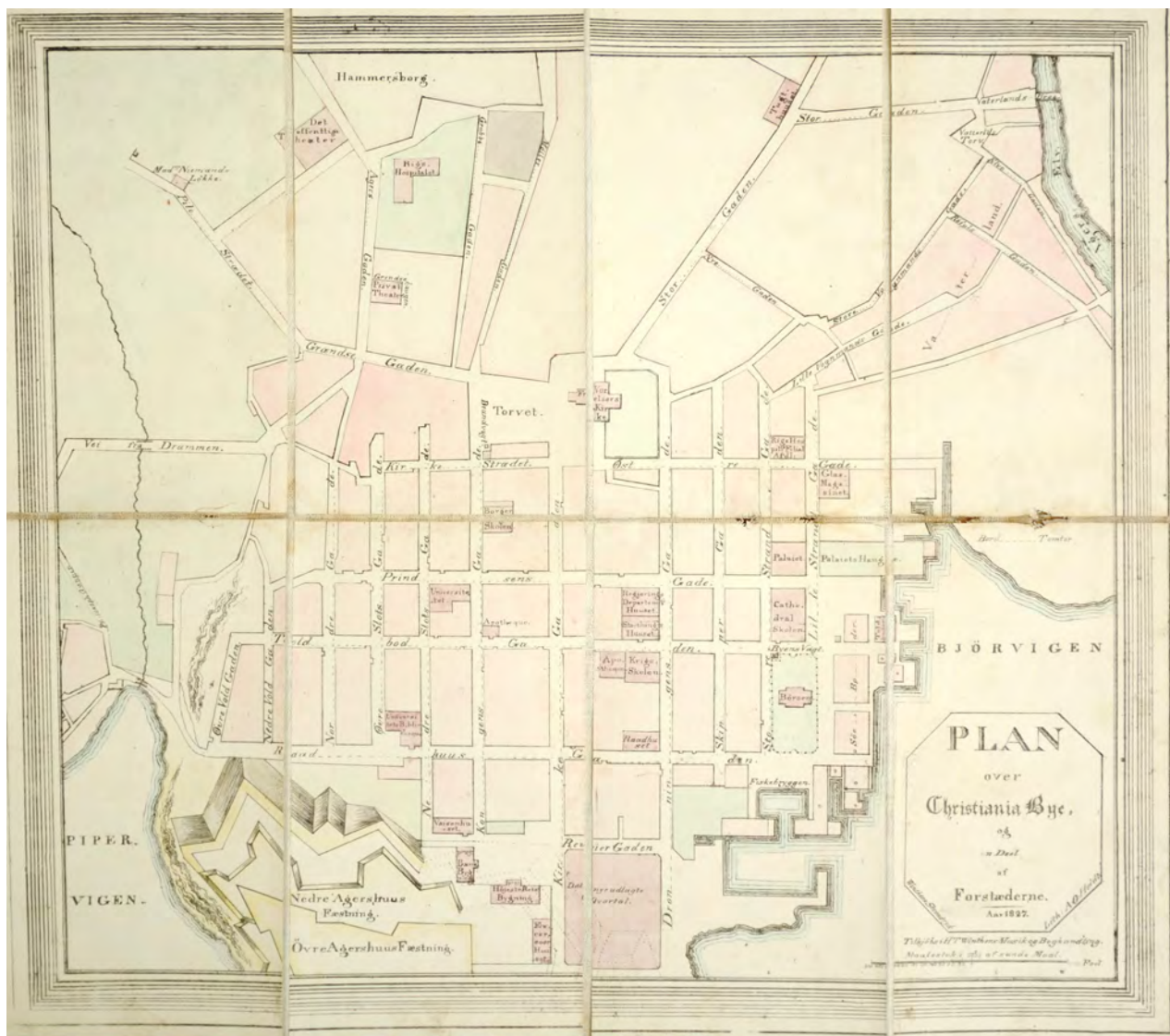
Det var 70 biler i Norge ved inngangen til 1908. I løpet av 1908 økte antallet med 50, og året etter med nærmere 100, så markedet for kartet må ha vært relativt begrenset i denne første tiden.

Se også Ræders Hjulturistkart fra 1898

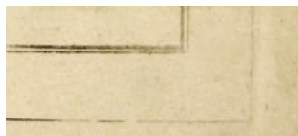
1827 Plan over Christiania Bye og en Deel af Forstæderne Aar 1827

Størrelse: 38,5 x 34 cm. Målestokk: Ca 1:5.000. Kartet er i og rundt tittelfeltet påtrykt: «Winthers Steentryk», «Lith: A:O:Holdt» og «Tilkjøbs i HT Winthers Musik og Boghandling».

Winthers Christianiakart er svært detaljert, og viser også med stiplede linjer hvordan Akershus festning så ut før deler av murene ble revet for å gi plass til de nye kvartalene rundt Bankplassen.

Dette er det første separatutgitte kartet som viser detaljer i Christiania sentrum. Kartet kom ut i 1828, men har ingen opplysninger om tegneren. Enkelte eksemplarer av kartet finnes bundet inn i Carl B Roosens «Christiania og Omegn: beskrevet især til Veiledning for Reisende» utgitt av Winther i 1828. Kartet er imidlertid utgitt før Roosens bok. Det er også andre indisier – bl.a. det grafiske uttrykket sammenliknet med andre kart som Roosen ga ut på samme tid - som tilsier at Roosen ikke er opphavsmannen.

Kartet foreligger i to utgaver, den ene med to, den andre med ti graverte rammer rundt kartbildet. Det er ingen spor etter fjernede rammer på kartet med to, så det er nærliggende å tro at dette er trykket først.

1830

Christiania med nærmeste Omgivelser

af Carl B. Roosen 1830

Størrelse: 19,7 x 21,9 cm.

Målestokk: Ca 1:15.000.

Nvh: Lithographie af G.L.Fehr

Nhh: i Christiania.

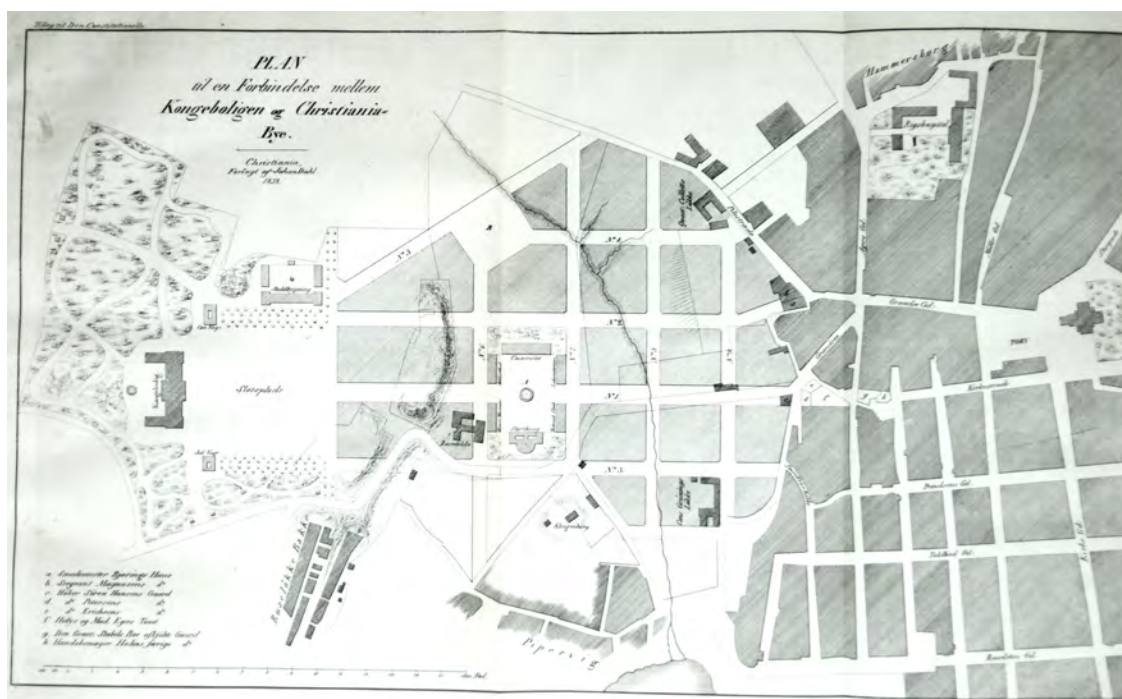
Roosen arbejdet en periode tidlig på 1830-tallet med et norsk by-atlas, men dette ble skrinlagt etter at kun tre kart i samme stil var gravert (Christiania, Moss og Fredrikshald). Så sent som i 1839 tilbys Roosens Christiania-kart enten separat (24 Sk) eller bundet inn i Bernt Moes nylig utkomne «Beskrivelse over Christiania i Omrids» (1838), for 90 Sk hos bokens utgiver.

1838 Plan til en Forbindelse mellem Kongeboligen og Christiania - Bye. Christiania, Forlagt af Johan Dahl. 1838.

Størrelse: 36,5 x 27,5 cm. Målestokk: Ca 1:3.000. Øvh: Tillæg til Den Constitutionelle.

Linstows tekst sto trykket som føljetong i Den Constitutionelle fra 2 februar 1838 (fortsettelse den 12. og 20.). En separatutgivelse («Forslag angaaende en Forbindelse mellem Kongeboligen og Christiania Bye») annonseres bare to uker senere. Den eneste forskjell på kartene er at den siste mangler teksten i øvh.

1839

Kart over Christiania Bye med nærmeste Omgivelse Lith af G.L.Fehr

Størrelse (kartet har ikke ramme): Ca 55 x 43 cm. Målestokk: Ca 1:5000.

Kartet er trolig utgitt i forbindelse med forslag til: «Lov om Udvidelse af Christiania Byes til Kjøbmands-handel berettigede Territorium: Christiania. den 6. April 1839.»

1839

Christiania med Omegn Efter D Her Capitainer Ramms og Munthes Norske Amtskorter

Georg Carl Christian Wedel Prah

Innfelt kart på Prahls Norgeskart, nordlige del, fra «Alminneligt Norsk Skole-Atlas».

Størrelse 10 x 14,5 cm. Målestokk: Ca 1:200.000.

Se Ginsberg: *Maps and Mapping of Norway*, No.63.

1843

Christiania med nærmeste Omgivelser af Carl B. Roosen 1843

Størrelse: 19,5 x 21,8 cm. Målestokk: Ca 1:15000.

Dette er det samme kartet som Roosen utga i 1830, men med noen mindre endringer rundt Slottet og en god del tilføyelser og endringer i registeret.

I forhold til 1830-utgaven er «Lithographie af G.L.Fehr» i Nvh, og «i Christiania» i Nhh fjernet.

1844

Kart over Christiania med en Kvadratmiil af Omegnen

sammendraget efter de nyeste og paalideligste Materialier. Den Geographiske Opmaalings Directeur Hr Professor Ridder M.M. Hansteen. Med høiagtelse tilegnet af Vibe og Irgens Ingenieur Officierer

Andreas Vibe og Niels Christian Irgens

Størrelse 62 x 57 cm. Selve kartet ca 45x45 cm, resten er tekst og illustrasjoner av viktige bygninger. Målestokk: 1:25000.

Nhh: Situation lith af C Gjessing
Nvh: Litho af Fehr i Christiania

Kartet utkom 6.juli 1844 og kostet 1 Spd. Flere av de kjente eksemplarene av kartet har en lapp påklistret i nedre høyre hjørne med teksten «Til erindring om de Skansinaviske Naturforskeres Selskabs Møde i Christiania i Juli 1844.» Fra møtoreferatet kan vi lese: «Møtet sluttet med en Tale af Professor Hansteen, hvorpaa der overraktes alle de udenlandske Medlemmer af Selskabet til en Erindring om deres Ophold her, det af Vibe og Irgens for nylig udgivne Kart over Christiania og en Qvadratmiil af Omegnen.» Ifølge «Forhandlingene» fra dette møtet deltok 77 «udenlandske Medlemmer».

1848

Kart over Christiania

Af B. Hielm Lieutenant 1848

Størrelse: 26,5 x 22,5 cm.
Målestokk: 1:10.000.

Nhh: Em. Bærentzen & Co Lith. Inst.

Kartet viser navnet Carl Johans gade, fire år før gaten ble offisielt navngitt.

Kartet kom ut og ble solgt separat i noen måneder før det ble inkludert i boken «Veiviser for Reisende i Christiania By og Omegn, tilligemed Fortegnelse over Reiserouterne fra Christiania til Bergen og Thronhjøm. Med Kart over Byen», Christiania 1848. (56 s.).

1848

Kristiania

Innfelt kart i nhh på «Generalkart over den sydlige deel af kongeriget Norge (norgr)», av Carl B. Roosen

Størrelse: 12,6 x 14,1 cm. Målestokk: Ca 1:25.000.
Se Ginsberg: *Maps and Mapping of Norway*, No 76.

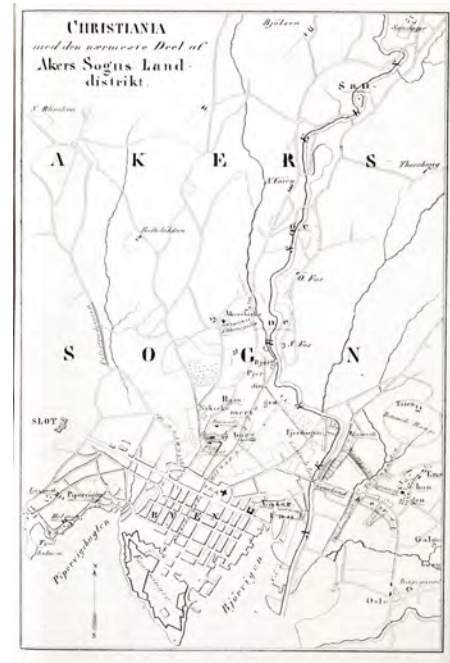

1851

Christiania med den nærmeste Deel af Akers Sogns Land-distrikt

Størrelse: 11,5 x 18,5 cm. Målestokk: Ca 1:25.000.

Kartet hører til artikkelen: «Cholera i Christiania i 1850, dens Gang, Opkomst, Statistik og de imod den trufne Foranstaltninger», av Prof. Fr. Holst. Artikkelen er trykket i boken «Actstykker angaaende Cholera, navnlig Epidemien i Christiania i 1850. Besørgede ved den kgl. Cholera-Central-Commission», (Carl C Werner & Comp.s Bogtrykkeri, 1851). Kartet finnes på bokens siste side, s 129.

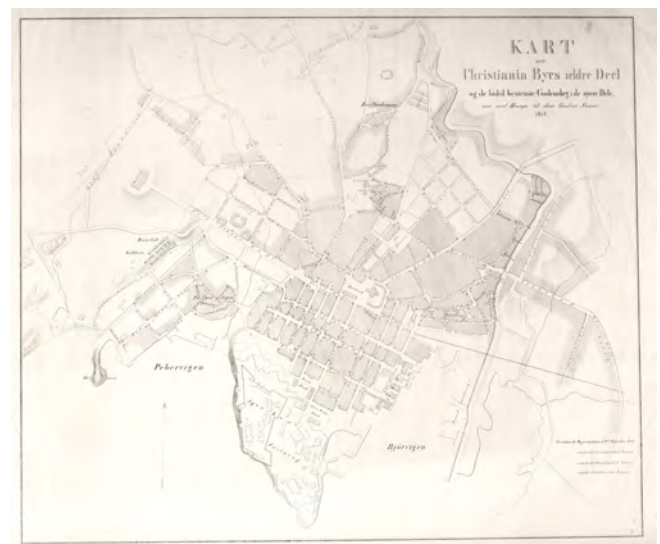
1852 Kart over Christiania Byes ældre Deel

og de Hidtil bestemte Gadeanlæg i de nyere Dele, især med Hensyn til disse Gaders Navne. 1852.

Christian Heinrich Grosch.

Størrelse: 57 x 48,5 cm.
Målestokk: Ca 1:5000.

Forelegget til dette kartet ligger på Oslo Byarkivs kart-side, men sammenhengen er identifisert. Den trykte tittelen er overstrøket og endret på forelegget. By-arkivet presenterer også Grosch utgitte grunnlags-kart fra 1830-tallet, byens første detalj-kartverk.

1856

Oversigts-Karter

Størrelse: 25,5 x 46,2 cm. Målestok: 1:10.000.

Nhh: Carl Sh(sic)wenzens lith. Off.

Kartet er sammensatt av to: Øverst på kartet står «No 1» og på nedre rektangel, «No 2». Angivelse av vannrør-dimensjoner (4'', 5'', og 6'' etc opp til 12''). Blått trykk på vann, rødt på dimensjonsangivelsene. Dette er trolig kartet som i Norsk Bogfortegnelse er angitt som: «(Klingenberg, Joh. B.) Forestilling angaaende et nyt Vandværk for Kristiania By, Christiania 1856».

1856 (?)

CROQUIS over Christiania og nærmeste omgivelser.

Med Angivelse af de nyregulerede Gadeanlæg.

Størrelse: 38 x 30,4 cm. Målestokk: Ca 1:8000.

Nhh: Carl Ottos lithografiske Inst. Kjøbenhavn

Med register over offentlige bygninger "I staden" og "Paa Agerhuus". Kartet er udatert. Christ Kirkegård ned til Møllergata (1856) og Timms Reperbane/Nylands verft (1856) er med, mens Christiania Dampkjøkken (åpnet i 1857) synes å være ubebygget og Sophienberg kirkegård (innviet 1858) heller ikke er markert.

1857 (?)

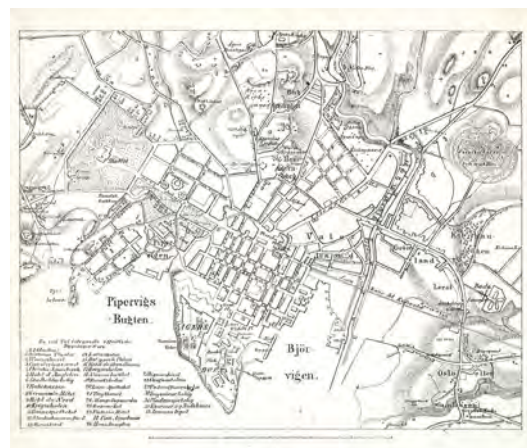
Uten tittel, ukjent utgiver

Kartet er en redusert kopi av «Corquis over Christiania og nærmeste omgivelser...», se over.

Størrelse: 12,3 x 9,8 cm.

Målestokk: Ca 1:25.000.

På kartets bakside er det et bilde av universitetsbygningene. Det har ikke vært mulig å identifisere hvor dette kartet stammer fra.

Praktisk talt alle detaljer fra «Croquis over Christiania..» er med, til tross for at formatet er så lite at det kreves forstørrelse for å lese alt. Henvisningstallene til stedene i registeret er trykt speilvendt. Én forskjell mellom de to kartene er at sidegatene til Torggata her er markert som tydelige kvartaler (bare stippet på forrige kart), hvilket *kan* tyde på at dette kartet er nyere og forsiktig oppdatert ettersom disse gatene ble opparbeidet på denne tiden. Lille Kirkebakke er fortsatt med, så kartbildet viser ikke endringene som kom etter bybrannen.

1857

Detail-Kart i 25 Blade over den Deel af Christiania Byes Territorium, der omfattes af den ved kgl naadigst Resoluton af 25te Aug 1855 bestemte Grændse for Muurbygninger.

Størrelse: 56,5 x 56,5 cm. (25 blader).

Målestokk: 1:1000.

Dette er første del av Næsers store prosjekt på oppdrag fra kommunen. Se 1860.

1858

Kart over Christiania 1858 Maalestok 1/10.000

Størrelse: 40,9 x 50,2 cm.

Nhh: Carl Schwenzens lith Off.

Med inntegnede grenselinjer ang. byutvidelse. Karttegner er ikke oppgitt.

Kartet skal være utgitt for Storthingsproposition ang. utvidelse av Christianias grenser. Deretter er kartet benyttet som bilag i Illustreret Nyhedsblad til Chr. Langes artikkelserie *Efterretninger om Christiania* med utgangspunkt i Næsers store kart fra 1857. I øvre høyre hjørne er det i denne anledning trykket: «Bilag til Illustrert Nyhedsblad». Denne innskriften har senere blitt fjernet i det som trolig dermed er et tredje opplag. I dette kan nedre del av bokstavene «g» og «y» fremdeles sees oppe til høyre. (Nasjonalbiblioteket N.A. 689)

1858

Kart over AGER, ASKER og NÆSODDEN

Efter de bedste bekendte Materialer sammen-
draget og tegnet af J.C. Richter. Rittmester 1858

Størrelse: 35 x 52 cm.

Målestokk: Ca 1:100.000.

Trykt i Carl Schwenzens lith: off:

1858

Kart over Christiania Gasværks Rørnæt Juni

30. 1858.

Størrelse: 33 x 55,3 cm. Målestokk:1:10.000.

Trolig fra Oluf Andreas Løwold Pihl (1822 -
1895) «Fremstilling af Christiania Gasværks
Udvikling indtil 1ste Juli 1858». Christiania
1858.

1854 – 1860: I Norsk Bogfortegnelse, under
utgivelsen: «Sager, der blive at behandle i Møde
af Christiania Byes Repræsentanter og Formænd
1848-69», er det listet opp tre ulike karter over
havne-områdene:

1854: Kart over Christiania Byes Havn 1854

(«st. Fol.»).

1856: Plan til Bryggeanlæg i Chra. («To karter i
4 og Fol.»)

1859 Kart over Christiania Havn med nærmeste Omgivelser sammendraget 1859

Størrelse: 42 x 47 cm.
Målestokk: Ca 1:2550.

Nhh: Carl Schwenzens lith Off

1860

Detailkart i 50 blade over Christiania J W G Næser

Størrelse: 56,5 x 56,5 cm. Målestokk 1:1000.

På oppdrag av Christiania kommune, malte rittmester J.W.G. Næser opp byen, inkludert de delene som ble innlemmet fra 1859. Kartene besto av et dataljkart med femti kartblad i målestokk 1:1000 og ett generalkart (oversikts-kart) i målestokk 1:5000 (se under). Kartet ligger ute på Byarkivets kartsider.

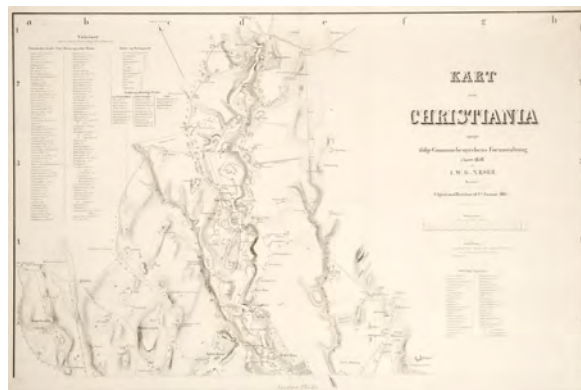
1861

Kart over Christiania

optaget ifølge Communebestyrelsens Foranstaltning i Aaret 1858 af I. W. G. Næser ; udgivet med Rettelser til 1ste Januar 1861

To blader: 80 x 51cm og 80 x 48 cm.
Målestokk: 1:5000.

Det finnes flere eldre kopier/ reproduksjoner (fotolitografisk fremstilt) av dette kartet. Den mest vanlige har mindre format og små papirskader i originalen er synlige, f.eks. i øvre rand mellom koordinatene «d» og «e».

1861

Flere kart, uten tittel

- 5. Regulerings-Commissionens specielle Committee. (Principal Forslag)
- 6 Regulerings-Commissionens specielle Committee. (Subsidiart)
- 7 Regulerings-Commissionens
- 8 Formandskabet

Størrelse (alle): 22,2 x 28 cm. Målestokk: Ca 1:20.000.
Nhh: Holcks Atelier.

Fra et hefte/bok på tykt papir, papirformat ca 28 x 30 cm. Dette er antakelig de fire siste av kartene som i Norsk Bogfortegnelse står oppgitt til å være «Til Sager 27de Septbr. 1861: Karter i bred 4to ang. Forandring af Muurgrændsen.» Utgitt under tittelen. «Sager, der blive at behandle i Møde af Christiania Byes Repræsentanter og Formænd 1848-69.»

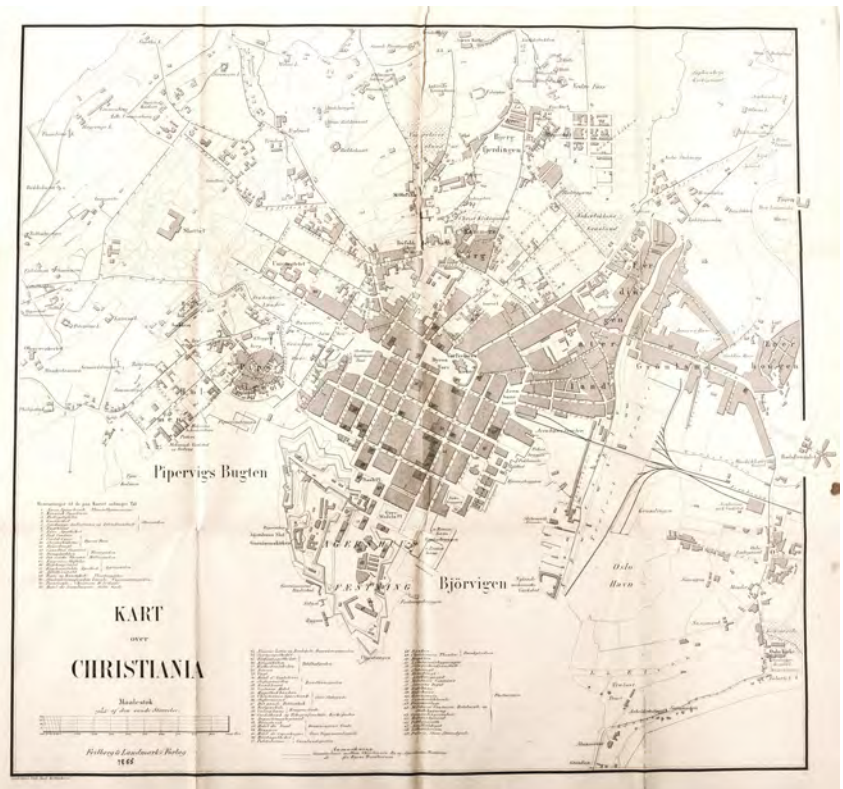
1861 (?)

Kart over Christiania

Maalestok 1/7000 af den sande Størrelse. Feilberg & Landmarks Forlag

Størrelse: 41 x 39,5 cm.
Målestokk: 1:7000.
Nvh: Carl Otto's lith. Inst. Kjöbenhavn

Dateringen må bli etter brannen i 1858, for Lille Kirkebakke er borte. Stortinget er ikke ferdig tegnet inn (ferdig 1862), mens Torggata bad (Thv. Meyers "Torvegadens Vadske og Badeanstalt", 1861) er med. Kartet er trolig tegnet i 1860/61.

1862 (?) Bilag til S 24. ["Repræsentantcommitteens Forslag til Murgrændse" og "Bygningslov-comittees" do. Etc...]

Størrelse: 22 x 26 cm. Målestokk: Ca 1:20.000. Nhh: Carl Schwenzens lith Officin.

Dette kartet er tilsvarende 1861-dokumentene over, men har en noe annen tegning. Det er trolig nyere enn de fire kartene (1861), for Stortinget er nå tegnet inn.

1866

Christiania

Størrelse: 16,7 x 13,2 cm. Målestokk: Ca 1:15.000

Fra «En maaned i Sverig og Norge med 4 kort og en posttabell af V.H. Valdemar Hofkiær», Kjøbenhavn, C.G. Iversens Boghandel. 1866.

1867

Kart over Christiania 1867

Størrelse: 25 x 32 cm.

Målestokk: Ca 1:15.000.

Nm: P.F Steenballes forlag

Fra «*Christiania med Omegn. Til veiledning for Reisende. Med to Karter*».

P. F. Steenballes Forlag,
H. Tønsbergs Bogtrykkeri.

Andre utgave av denne guiden kom i 1873, og en tredje i 1883. I den første er kartet praktisk talt uforandret, mens det i 3.utg er et helt annet kart.

1867

Kristiania med Omegn

Størrelse: 57 x 56,5cm.

Målestokk: 1: 20.000.

Kartet synes å foreligge i tre tilstander, med ulik kolorering og situasjons- (terreng)-inntegning.

1.tilstand:

Nvh: Udgivet af den geografiske Opmaaling.

Nhh: Lith af G. Jacobsen Situationen af M. T Kingo(?)

Tekst på kartet som angir bygninger og plasser. Byområder i brunt, bygninger i sort.

2.tilstand:

Kartet har nå fått nummerhenvisninger for å angi bygninger og plasser. (De gamle betegnelsene, som sto på kartet i 1.tilstand, er fjernet.) Byområdet er kolorert i lys rødt, bygninger i mørk rødt. Situasjonen i sort. (Oslo Bymuseums eksemplar er tett beskåret, så eventuell tekst utenfor rammen er ikke synlig, se neste tilstand.)

3.tilstand:

Uten skraverte terrengdetaljer, men med høydekoter. Skogområder er markert i grønt. I nedre marg er det 79 nummerhenvisninger til steder og bygninger.

Nvh: Udgivet af den geografiske Opmaaling.

Nhh: Situationen af E. Heiberg

1868

Kart over Kristiania udgivet ifølge
Kommunebestyrelsens Foranstaltning med
Rettelser til 1ste Januar 1868

Størrelse: 80 x 99 cm.

Målestokk er ikke angitt, men ca 1:5000.

Nvh: Optaget ved J.W.G.Næser i 1858

Nhh: Kobberstukket af H.N.Bergh, Kristiania.

Innfelt i øvre høyre del bikart over: «De Dele af
Hægdehaugen og Briskeby som ere beliggende
udenfor Hovedkartet.»

Merke etter kobberplaten 1-1,5 cm rundt kanten.

Høydekurver med ekvidistanse 6 fot.

Finnes både på tynt papir (Nasjonalbibliotekets
eksemplar) og på tykt papir (Oslo Bymuseum).

1869

Topografisk kart over Kongeriget Norge
14 D.

Størrelse: 47,4 x 36,6 cm.

Målestokk 1: 100 000.

Nvh: Udgivet av den geografisk Opmaaling 1869

Nhh: Skriften af H.N.Bergh. Situationen af
E.Heiberg

På omslaget: «Topografisk Kart over Kongeriget
Norge i 1:100.000. Udgivet af den geografiske
Opmaaling. Blad 14 D Kristiania. 1869.»

Ifølge «Norges Geografiske Opmålings virksomhet gjennom 150 år» (Kristiania 1923) ble de første rektangelkartene (1867-1869) utarbeidet basert på militærkrokier og gamle målinger, og ble utgitt uten høydekoter. Første utgave (uten høydekoter) finnes i to versjoner. En «Uden situation», der det ikke er gjort noe forsøk på å indikere høyde eller topografi (1869 A). Dessuten finnes en utgave med sjatteringer/forsiktede skraveringer for å indikere stigninger/bratte partier (1869 B). Vannenes høyde og havdybder er angitt på begge variantene.

1869 A, "Uden Situation"

1869 B, Med skravering for å angi topografi

For å oppdatere de første rektangelkartene ble det utført en lang rekke høydemålinger i terrenget vha barometer. Høydekurvene ble dermed ikke særlig nøyaktige, men oppmålingen påpeker likevel at dette er et stort fremskritt i forhold til kvalitative indikasjoner.

Høydekotene kom med en revisjon i 1874, (1869 C). De er beskrevet som en anmerkning nede til høyre: «Højdeforholdene er fremstillet ved Hjælp af horisontale (vandrette) Kurver. Mellem to og to af disse er den vertikale (lodrette) Afstand lig 100 Fod.» Fortsatt er Skrift og Situation angitt å være ved hhv Bergh og Heiberg. I denne revisjonen er jernbanen Oslo-Drammen tegnet inn (åpnet 1871), og det er ført på navn på nabokartene langs alle fire kantene. Kartet har dessuten fått en tittel: «Kristiania» i øvh.

Senere kommer en ny oppdatering, der revisjonsåret er strøket (1869 X). Nå er teksten for høydekotene forsiktig justert og signaturene nede til høyre er endret til: «Kontur og Skrift af H.N.Bergh og C.Bjune. Situationen af Hagen.» Kartet er nå til dels opp- og omgravert: Nye jernbanelinjer og andre endringer, f.eks. knyttet til bebyggelse, føyes til fortløpende uten at nye revisjoner angis. Det gjøres også mindre endringer på kyst/vann-linjer og andre konturer.

1869 C og X, Høydekoter og senere oppdateringer

Heliogravyre, fra 1900 og fremover

I 1900 lages en helt ny versjon, basert på heliogravyre. Denne dateres «Udgivet af Norges geografiske opmaaling 1900» i nvh. I nhh angis: «Heliogravyre efter tegning af karttegnen J.Natrud. Fjeldtonen af O.Engh». Etter 1900 gjøres stadige oppdateringer, men nå angis vanligvis trykktidspunktet, enten i form av to tall i litt ulikt format (år-måned, f.eks. «4 1» er april 1901, eller 6:07 er juni 1907) eller fra 1916 eksplisitt, f.eks. «Trykt Jun 1917».

Kartene finnes i plano (ubrettet) på tykt papir, eller foldet på tynt papir. Foldekartene kommer med en lang rekke ulike omslag. Omtale av nytgitte kart på omslagets bakside kan være til hjelp i dateringen.

1869

Kristiania (Norges hovedstad) med Christian Kroghs Minnestytte (Mindestøtte) Afsløret d 17 Mai 1833. Udgivet 1869 af Carl B. Roosen

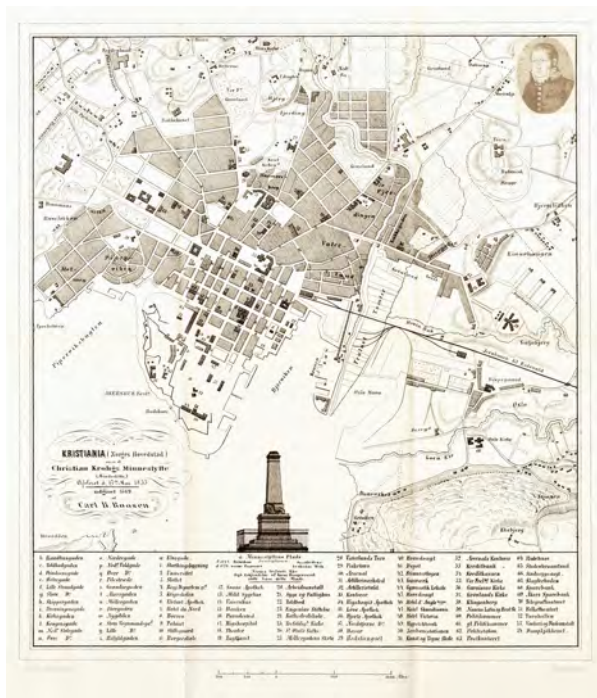
Størrelse: 20,2 x 22,8 cm. Målestokk: Ca 1:15000.

Nvh: C.M. Schult Lith.

Nhh: Throndhjem

Øverst til høyre er klebet inn et portrett av Krogh, ca 2x3 cm.

Dette er et helt nytt Roosen-kart, se også 1830 og 1843. Kartet finnes med og uten omslag med tittel «Kart over Christiania».

1872 (?)

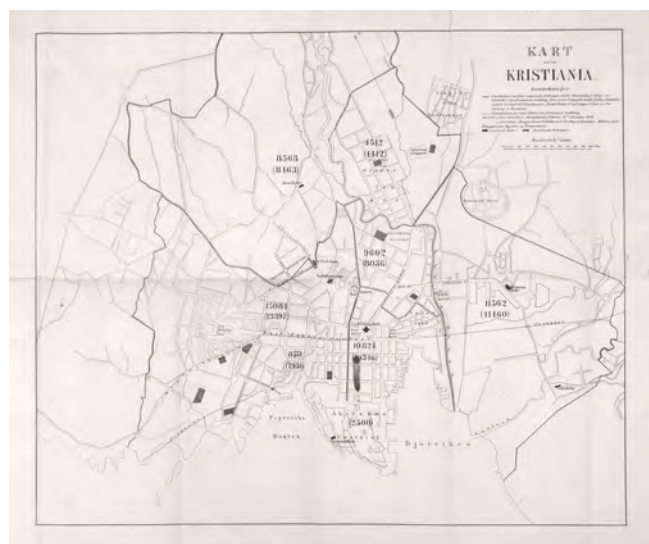
Kart over Kristiania

Anmærkninger: Grenselinier mellem nuværende Kirkesogne...»

Størrelse: 46,5 x 38,8 cm. Målestokk: 1:10.000.

Uten angivelser av utgiver eller trykker.

Kartet viser grenser mellom kirkesogn i forbindelse med en justering av disse. Eksisterende og planlagte kirker og menighetenes medlemstall («Folketal pr 31.12. 1871 og Folketal med Fradrag af Disentere, Militare, samt Belæggere på Sygehuse og Strafanstalter»). Se 1875.

1873 Kart over Christiania

Størrelse: 25x31 cm. Målestokk: Ca 1:15.000. Fra «Kristiania med Omegn. Til veiledning for reisende». Utgitt: P.F. Steenballe, 1873.

Dette er 2.utgave av heftet og kartet (Se 1.utgave, 1867). Eneste endringer på kartet er at årstallet er fjernet og at jernbanelinjen vestover er tegnet inn. Denne ligger tildels ute i vannet, noe som er korrekt, siden Drammens-banen ble lagt på en utfylling her.

1873

Kart over Kristiania Målestokk 1:10.000.

Størrelse: 46,7 x 51,5 cm.

Nvh: Tegnet af Premierløjtnant J.Solem.

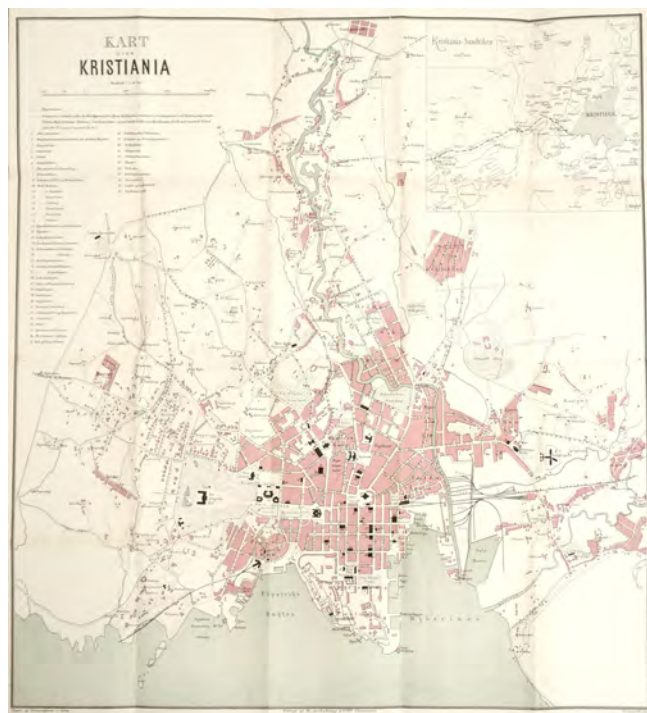
Nm: Forlagt af H.Aschehoug & Comp
Christiania.

Nhh: M.Lyngs lith Anst.

Bikart oppe til høyre: Kristiania-Sandviken.

Kartet kom i et hefte (10 s.) med tittel «Kart over Kristiania med veiledende Text». Solem, J. Christiania: Aschehoug.

Kartet annonseres i Aftenposten 7. juli 1873. Aschehoug startet sine utgivelser dette året, så Kristiania-kartet er en av hans aller første publikasjoner. Solems kart kom i seks utgaver i årene som fulgte.

1874 Revisjon av Kristiania Rektangelkart: 14D, se 1869.

1874

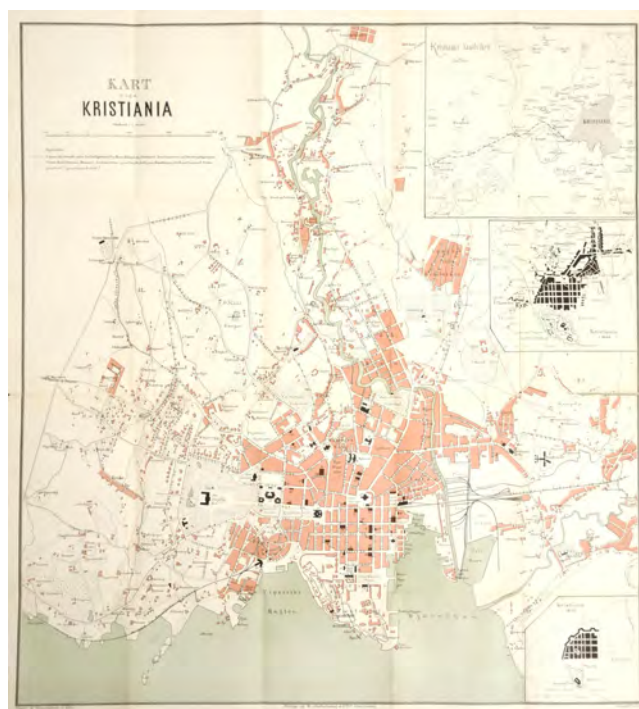
Kart over Kristiania Målestokk 1:10.000.

Størrelse: 46,7 x 51,5 cm.

Kartet kom i heftet «Kart over Kristiania med veiledende Text. Udarbejdet af Johs Solem, Premierløjtnant. Andre rettede Udgave, Forlagt af H. Aschehoug & Co. Kristiania 1874».

Samme karttegning som i første utgave (1873), noe oppdatert, og med ytterligere to bikart i høyre marg: Kristiania i 1630 og 1800.

Finnes i flere ulike omslag, også uten tittel og uten tekstheftet: «Beskrivelse over Kristiania og Omegn til Vejledning for Rejsende». (14 s.)

1874

Kristiania

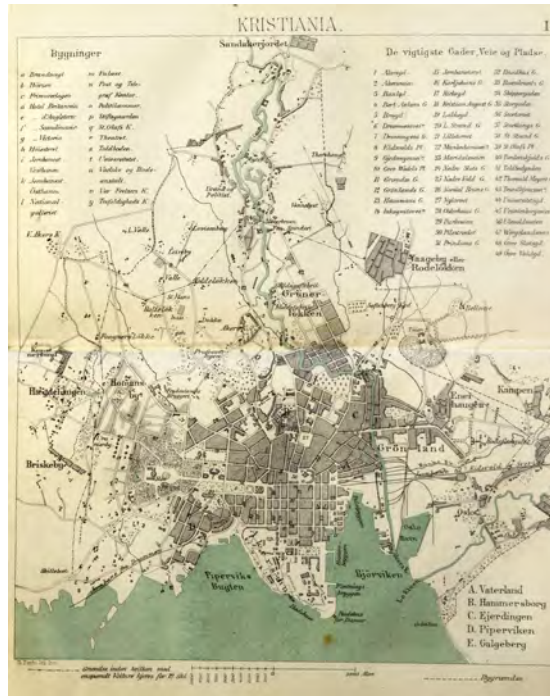
Størrelse: 16,2 x 19,1 cm.

Målestokk: Ca 1:25.000.

Nvh: Th. Berghs lith Inst

Øhh: I.

Fra Chr. Tønsbergs «Norge. Illustreret Norge Haandbog for Reisende». Kristiania 1874.

1875 Kristiania

Samme kart i Chr. Tønsbergs

«Illustrated handbook for travellers».

Noen endringer i henvisningene.

1875

Kart over Kristiania Målestokk: 1:10.000.

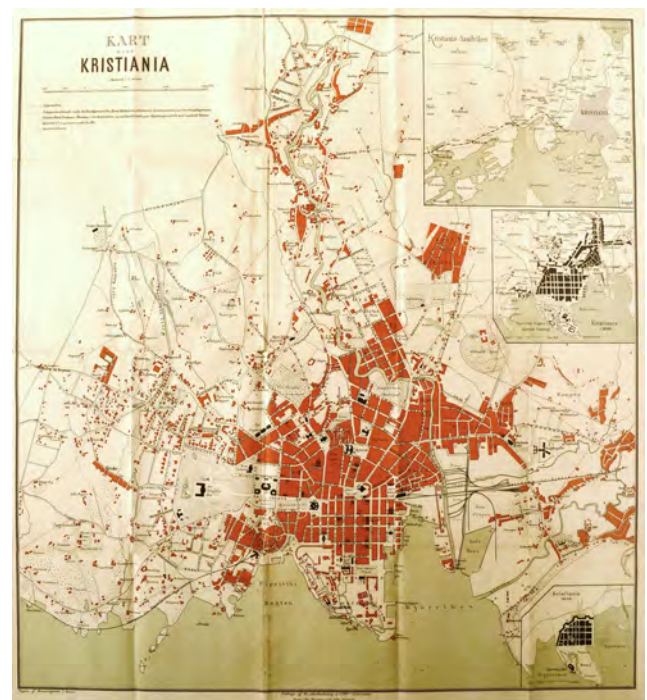
Størrelse: 46,7 x 51,5 cm.

Nm: Forlagt af H. Aschehoug & Co. Kristiania

I hefte med tittel: «Kart over Kristiania med Vejledende Tekst. Udarbeidet af Johs Solem, Premierløjtnant. Tredie rettede Udgave. Kristiania. Forlagt af H.Aschehoug & Co. 1875». Trykt i Thv Mostue & Co lith Anstalt.

Samme kart som de to tidligere versjoner (noen oppdaterte detaljer). Samme bikart.

Det samme kartet ble utgitt igjen i 1876 (årstall trykket på omslaget), fortsatt som tredje utgave, og tilsynelatende uten endringer.

1875

Kart over Kristiania med de nye Menighedsgrændser. Aschehoug annonserer to kart 21.5.1875:

3.utg av Solems kart og «Kart over Kristiania med de nye Menighedsgrændser. Pris 24 Sk.»

Forslag til grenser vist på 1872-kartet.

1876

Kristiania + Drammen + Randsfjord + Mjøsen + Øjern Utgivet af Kontoret for Private Opmaalings- og kartarbeider. Kristiania.

Størrelse: 56,8 x 55,4 cm.

Målestokk: Ca 1:225.000.

Nhh: «H Berg, del», dessuten nhh:

«Fotolit. Gen.Stab.Lit.Anst.Stockholm»

Sirkelformet kart med prospekter av Oskarshal, Akershus, Tryvandshøiden og Skaret ved Homledal.

Omslagets tittel: «Kart over Kristiania Omegn».

1876 (?)

Udkast til Regulering af Akerselven og Loelven med til-grændsende Bydele, samt Stationsanlæg for Nord, Øst og Syd-Jernbanerne

Størrelse: 34 x 44 cm. Målestokk: Ca 1:5000.

Finnes med vedlegg (4 s.) «Til Christiania Magistrat» og er signert: Christiania den 1ste December 1876 ... A. Schirmer, Architect. Viser nedre del av Akerselva og utløpet.

1877

Kart over Kristiania. Målestokk 1:12.000.

Størrelse: 53x57 cm.

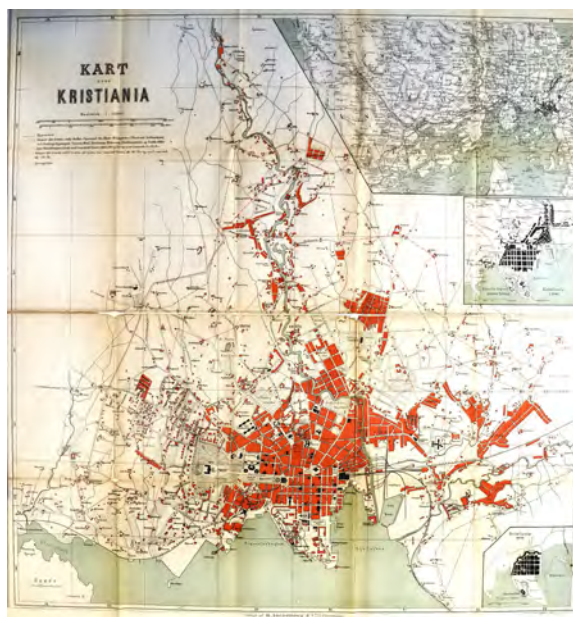
Nvh: Tegnet af Prlieutnt Solem

Nm: Forlagt av H Aschehoug & Comp
Christiania 1877

Nhh: M Lyngs lith Anst, Christiania: Aschehoug

I hefte med tittel «Kart over Kristiania. Med Vejledende Tekst. Udarbeidet af Johs Solem Premierløjtnant. Fjerde omarbeidede Udgave. Forlagt af H.Aschehoug & Co. 1877».

Ny utgave og med ny målestokk og nytt bikart i øhh.

1877

Christiania

Størrelse: 16,5 x 19 cm. Målestokk: Ca 1:25.000.

Frau «Illustriertes Reise- und Skizzenbuch Für Norwegen von Emil J. Jonas», Berlin 1877 Julius Imme's Verlag.

Dette er samme kart som i Tønsbergs «Illustrert Norge», men med tyske overskrifter og to tilføyelser i henvisningene utenfor rammen oppe.

1877 (?)

Uten tittel

Størrelse: 32,5 x 45 cm. Målestokk 1:20.000.

Kartet utgjør nedre høyre del av 1867-NGO-kartet. Utsnittet er fra Smestad i vest til Maridals-vannet i nord.

Kartet viser to forslag til bygrenser (1878-utvidelse) samt «Grænse for Omraadet for Byens Politi og Brandvæsen».

Terrengdetaljer/høydekoter er ikke trykket. Langs venstre kant er det i forbindelse med delingen av det store kartet endret litt på noen bokstaver; f.eks. er et navn stavet Catrinelund på 1867-kartet og Katrinelund på dette. Noen navn er bare delvis radert bort. Dessuten er enkelt-bygninger fjernet og områdene er skravert, f.eks. Rodeløkka (Vaageby) og ved Homansbyen.

1879

Kristiania

Størrelse: 14,5 x 19,5 cm.

Målestokk: 1:20.000.

Innfelt «Umgebung von Kristiania»,

Målestokk 1:100000, oppe til venstre.

Nvh: Geograph Anstalt von Wagner & Debes.

Leipzig.

Fra: „Norway and Sweden. Handbook for travellers by K Baedeker“. Leipsic: Karl Baedeker. London Dulau and Co Soho Square

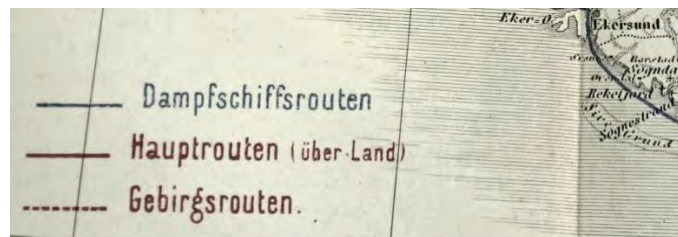
På dette kartet er “Nationalgalleriet” (nr 24) angitt i Apothekergt. I 3.utgave (1885) er denne henvisningen fjernet, siden nybygget i Universitetsgaten åpnet i 1884.

(1874) – 1879 – Yngvar Nielsens reisehåndbøker

Dette er den mest kjente serien med reisehåndbøker i denne perioden. Man snakket bare om «Yngvar». Serien startet i 1874 med en tysk utgave. Samtidig med den fjerde tyske utgaven i 1879 kom den første norske. Her følger en oversikt over utgavene frem til siste norske utgave (1915), med fokus på de norske utgavene og Christiania-kartene:

1874 (Første tyske utgave) Norwegen. Ein praktisches Handbuch für Reisende. Herausgegeben von Yngvar Nielsen Assistent am Kgl. Norwegischen Reichsarkive. Mit einer Karte. Hamburg 1874 W.Mauke Söhne, vormalis Perthes-Besser & Mauke. Boken har lommer for oppbevaring av kart, og i Nasjonalbibliotekets eksemplar finnes: «Kart over Kongeriget Norge.... P.A.Munch.... 6te Oplag 1873» både i 1874- og 1875-utgaven. (Ref: Ginsberg, Maps and Mapping of Norway 1602-1855, Entry 85.) På kartet er det markert Damskipsruter i blått og veier i rødt. Kartet synes ikke å være spesifikt omtalt i teksten, heller ikke under avsnittet om «Landkarten».

1875 (2. tyske utgave) Norwegen. Ein praktisches Handbuch für Reisende. Herausgegeben von Yngvar Nielsen Assistent am Kgl. Norwegischen Reichsarkive. Mit einer Karte. Zweite, durch viele Nachträge verbesserte Ausgabe. Hamburg 1875. W.Mauke Söhne, vormals Perthes-Besser & Mauke. Inneholder samme kart som forrige, Munchs lille Norgeskart, i 6te utgave, og fortsatt med røde og blå kommunikasjonsruter. Alle endringene er samlet på noen få sider innledningsvis. For øvrig synes teksten å være identisk med førsteutgaven.

1876 (3. tyske utgave)

1879 (4.tyske utgave) Samme Kristiania-kart som i første norske utgave (se under). Utgis på tysk fra nå av under serien «Meyers Reisebücher».

1879 (Første norske utgave) Rejsehaandbog over Norge. Af Yngvar Nielsen. Med 6 karter. Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1879.

Christiania 1:24.000.

Størrelse: 18x13,5cm.

Nvh: gez.v.Schaedtler.

Nm: Bibliographisches Institut in Leipzig.

Endel tyske betegnelser, f.eks Dom, Taubstum Inst, Ostbahnhof, Zuchthaus etc. Hovedveiene ut av byen er angitt med «t.» (til) og «f.» (fra). Ifølge forordet til 2.utgave ble det trykket 2100 eksemplarer av førsteutgaven. Året etter kommer «Tillæg til Rejsehaandbog over Norge. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1880». (12 sider tekst.)

1879 Christiania 1:24.000. Samme kart brukes også i en tredje Nielsen-publikasjon dette året: «Kristiania og Omegn. Tillige med Ruterne til Ringerike, Mjøsen, Randsfjorden, Spirillen, Krøderen, Gausta og Rjukan». Forlagt af Alb. Cammermeyer 1879.

Dette er et særtrykk af Yngvar Niensens Rejsehaandbog over Norge. Foran kartet er det satt inn en liten notis som sier at det ikke ble tid til å oversette kartet og at kartet er tegnet for «denne og til fjerde tyske Udgave».

1881 (2.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge- Anden omarbeidede og forøgede udgave. Med 7 karter. Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1881. Kartet er det samme som i 1879-utgaven, men uten «gez.v.Schaedtler» i nvh. Dessuten er nå «t.» og «f.» ved hovedveiene ut av byen rettet til tysk «z.» (zu) og «v.» (von). I forordet beklager Nielsen (igjen) at det ikke har vært tid til å oversette alle kartene til norsk.

1883 (3.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. Tredie og betydelig forøgede udgave. Med 2 karter. Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1883. Intet Kristiania-kart. Ifølge forordet har opplaget på de tre første utgavene passert 5000. Nielsen forklarer at det ikke følger med

karter og henleder oppmerksomheten på et kommende reise-atlas fra Cammermeyer, hvor kartene også kan kjøpes enkeltvis etter behov.

1885 (4.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. Fjerde omarbeidede og betydelig forøgede udgave. Med 2 karter. Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1885. Intet Kristiania-kart. Denne utgaven kommer i ca 2000 eksemplarer. Nielsen henviser fortsatt til at det «efterhaanden vil udkomme» detaljkarter. Cammermeyers reise-atlas er åpenbart flere år forsinket.

1886 (Første engelske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Handbook for travellers in Norway. Translated from the original fourth edition. With maps. Kristiania. Published by Alb. Cammermeyer 1886.

I en lomme foran (Nasjonalbibliotekets eksemplar) ligger:

Kart over Kristiania. Maalestok 1.10.000. Se 1883.

I en annonse i denne utgaven fortelles at ti av lommekartene har kommet og at ytterligere fire er på vei.

1887 (5.tyske utgave)

1888 (5.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. Femte omarbeidede og betydelig forøgede udgave. Med 3 karter. Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1888. Her dukker kartet fra 2.utgaven opp igjen, men er nå oversatt. Dog er noen ord er glemt, f.eks. Zuchthaus. Nå henvises til «Cammermeyers Lomme-Reisekart over Norge» for flere kart.

1891 (6.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. Sjette omarbeidede og betydelig forøgede udgave. I - Søndenfjeldske Norge. Christiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer 1891. Samme kart som i 5.utgaven, men er nå forlenget med en rute vestover, slik at f.eks. Frogner gård er med. Ny størrelse er 20,5x13,5cm. Resten av de tyske navnene er rettet. Totalopplaget (utgave 1-6) har passert 11.000.

1893 (7.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. Syvende omarbeidede og betydelig forøgede udgave. Med 14 karter. Christiania og Kjøbenhavn. Alb. Cammermeyers Forlag 1893. Denne finnes både med kartet fra 6.utg (første trykninger?), men også med et nytt Kristiania-kart:

KRISTIANIA. Nielsens Reisehaandbog over Norge.

Størrelse: 21,4 x 16,8 cm, Målestokk: Ca 1:15.000. Opplag ca 3000.

1896 (6. tyske utgave)

1896 (8.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsens Reisehaandbog over Norge. 8de omarbeidede og betydelig forøgede udgave. Som bilag medfølger et hefte indeholdende oversigtskart og specialkarter over hele Norge. Christiania, Alb. Cammermeyers Forlag. 1896. Kristiania-kartet er nytt og sitter kun i selve reisehåndboken:

Kristiania Maalestok 1:20000 (utenfor rammen over).

Størrelse: 18,2 x 16,3 cm. Nhh: Den priv. Opmålings lith Anst, Chra. (1618). Opplag ca 4000, slik at totalsummen nå har passert 18.000. Det separate kartheftet utgis samme år: "Oversigtskart og specialkarter til Dr. Yngvar Nielsens Reisehaandbog over Norge".

1899 (7.tyske utgave)

1899 (9.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. 9de omarbeidede og betydelig forøgede udgave. Med 1 Oversigtskart og 24 Specialkarter og Byplaner. Alb. Cammermeyers Forlag. (Trykket i 1899). Nytt kart igjen:

Christiania 1:18000

Størrelse: 25,5 x 17 cm. Nvh: Petersen & Waitz Lith Anst. Chr.ania.

Nhh: Alb. Cammermeyers Forlag 1899.

1903 (10.norske utgave) Dr. Yngvar Nielsen. Reisehaandbog over Norge. 10de omarbeidede og betydelig forøgede udgave. Med 1 Oversigtskart og 26 Specialkarter og Byplaner. Alb. Cammermeyers Forlag. Samme kart som 9.utgave, men det er lagt inn fergelinjer fra Piperviksbryggen.

1903 (8.tyske utgave)

1907 (9.tyske utgave)

1907 Yngvar Nielsen, Reisehaandbog over Norge, Mindre udgave, Alb. Cammermeyers Forlag, Christiania 1907. Nytt kart:

Kristiania 1:18000

Størrelse: 29 x24,8 cm.

Nhh: Kristian Petersen Lith. Officin Kr.a.

1908 (11.norske utgave) Yngvar Nielsen, Reisehaandbog over Norge, 11.utg. (I. Søndenfjeldske Norge) Alb.Cammermeyers Forlag, Christiania 1908. Sammen kart som i «Mindre Udvave», men trikkelinjen er trukket ½ cm lenger ut på Frogner Plass, og en blåkolorering på bassenget på Vippetangen er fjernet.

1911 (10.tyske utgave)

1914 (11.tyske utgave)

1915 (12.norske utgave (siste)) Yngvar Nielsen, Reisehaandbog over Norge. 12.utg, Alb.Cammermeyers Forlag, Christiania 1915.

Kristiania 1:18000

Størrelse: 29 x24,8 cm. Nhh: Kristian Petersen Lith. Officin Kr.a. Skiller seg fra 11. utg f.eks. ved plassering av henvisningene på venstre side og ved grønnfarge på parker.

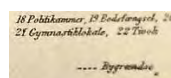
1879

KART over KRISTIANIA

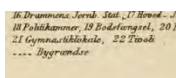
Størrelse: 23 x 23,5 cm. Målestokk: Ca 1:20.000.

Nhh: Graveret af S. Langslet og R. Ziener.

Fra «Illustreret Christiania og Omegn». Udgivet af Chr. Tønsberg. Christiania, Udgiverens Forlag H.Tønsbergs Bogtrykkeri. Ifølge forordet er kartet utført i Den geografiske Opmaaling, og teksten er stort sett et utdrag fra Chr. Tønsberg: «Illustreret Norge. Haandbog for Reisende. Ny Udgave». Kartet er også det samme, bortsett fra at tegnforklaringen for «Bygrændse» er flyttet fra venstre til midt under de øvrige henvisningene:

«Norge» 1879

«Christiania» 1879

Dette kartet gjenbrukes i Dyring 1881 og Bennett 1890.

1880 (?) Kart over Kristiania. «Femte omarbeidede utgave» av Solems kart. Er ikke lokalisert på noe bibliotek, men 4. og 6. utgave er svært like. Se disse.

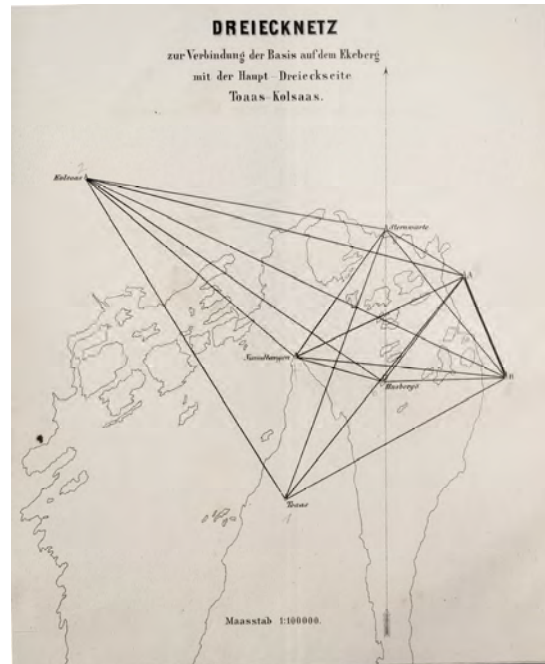
1880

Dreiecknetz zur Verbindung der Basis auf dem Ekeberg mit der Haupt-Dreiecksseite Toaas-Kolsaas.

Størrelse: 20,6 x 24,5 cm. Målestokk: 1:100.000.

I „Publication der Norwegischen Commission der Europäischen Gradmessung. Geodätische Arbeiten. Heft II. Christiania Gedruckt bei W.C.Fabritius. 1880“.

Dokumentasjon av et viktig arbeid for triangulering og kartlegging av Oslo-området.

1880

Detailkart i 74 Blade over Christiania i

1/1000 af den sande Størrelse 1880. Carl Schwensens lith Off.

Hvert blad: 56,5 x 56,5 cm.

Oversikt på første blad.

Kommission hos P.F.Steensballe.

Komplett var prisen Kr 75.

Enkeltblader kostet Kr 1.00 og 1.50.

1880

Christiania For Murray's Handbook

Størrelse: 21,5 x 15,7 cm. Målestokk: Ca 1:17.000.

Mn: London. John Murray, Albermarle Street.

Nhh: Edwd Weller

Fra "Murray, Handbook for Travellers in Norway, 7th Edition, revised".

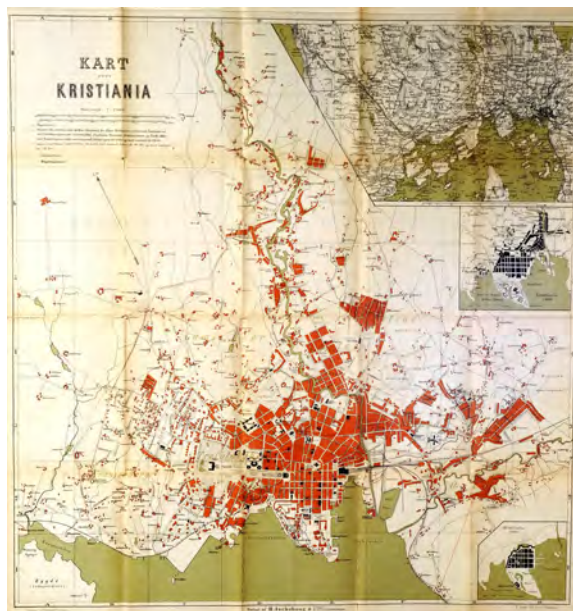
1881

Kart over Kristiania Målestokk: 1:12.000

Størrelse: 53 x 57 cm.

I heftet (22 s.) «Kart over Kristiania. Med vejledende Tekst. Udarbeidet af Johs Solem Premierløjtnant. Sjette omarbejdede Udgave. Kristiania. Forlagt af H.Aschehoug & Co 1881».

Fortsatt samme kart som 4.utgave, og bare med minimale endringer.

1881-93 (?)

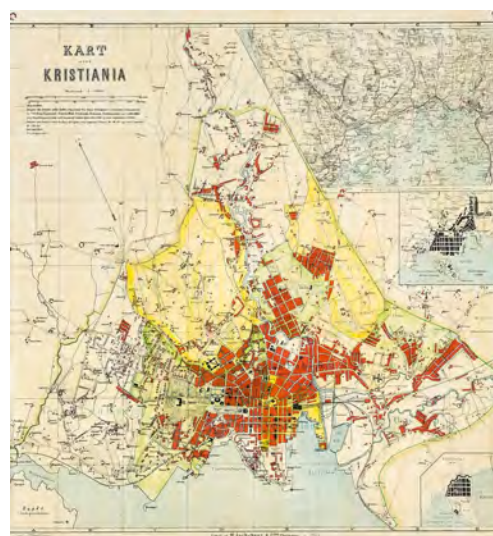
Kart over Kristiania Målestokk 1:12.000

Størrelse: 54,7 x 54,7 cm.

Nvh: Tegnet af Prlieutn Solem

Nm: Forlagt af H.Aschehoug &Comp
Christiania

Kartet har et litt annet format enn de tidligere Solem-kartene: Synes å være «klipt sammen». Målestokken er gjort om til kilometer. Én endring i en leiegård på Grünerløkka er observert. Kan være utgitt(?) av Oskar Braaten (karthandler) omkring 1893, på samme måte som Kristiania i Maalestok 1:10000 (1883).

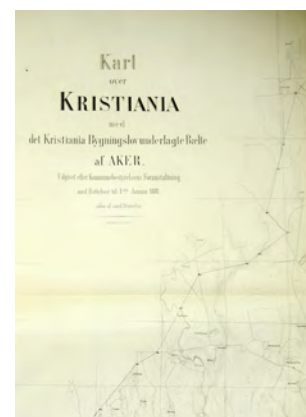

1881

Kart over Kristiania, med det Kristiania Bygningslov underlagte Bælte af Aker. Udgivet efter Kommunebestyrelsens Foranstaltning, med Rettelser til 1ste Januar 1881. 1/5000 av sand Størrelse. Carl Schwensens lit. Off.

Størrelse: 174 x 162 cm (seks blad).

Pris kr 5,-

Det finnes (annonseres i Aftenposten 5 desember 1881) også en fargetrykt utgave av kartet:

Kart over Kristiania tilligemed det Bygningslovens underlagte Bælte af Aker, udgivet efter Kommune-bestyrelsens Foranstaltning med Rettelser til 1ste Januar 1881. 1/5000 af sand Størrelse. Med Magistratens og Formandskabets Samtykke udgivet i Farvetryk med Bebyggelse, Matr.No, Vandedninger, Brand- og Politistationer m.m. ved N.S.Krum.

Kartet ligger på Bibliothèque nationale de France, GEC-110.

Størrelse: 174 x 162 cm (seks blad).

Trykt i seks farver. Pris fra kr 25,- til 40,- avhengig av montering. Merk at Krum er involvert i dette arbeidet. Han utgir senere et eget Kristianiakart (1888).

Kartet kommer også i redusert størrelse:

Kart over Kristiania med det Kristiania Bygningslov underlagte Bælte af Aker, udgivet efter Kommune-bestyrelsens Foranstaltning, med Rettelser til 1ste Januar 1881. 1/10000 af Sand Størrelse. Farvetryk.

1881 Kart over Kristiania

Fra «Kongeriget Norge. Dets Geografi, samfundsindretninger og Næringsveje i oversigt for Folket og Skolen». Joh. Dyring. Porsgrund, H Joh Dyrings Forlag 1881.

Samme kart som i Tønsbergs «Illusterert Christiania», 1879.

1881 –

Kristiania Omegn (Blad IV)

Størrelse: 58,8 x 47,8 cm.
Målestokk: 1:25.000.

Nvh: Udgivet af Norges geografiske Opmaaling 1881.

Nhh: Heliogravure efter Tegning af Prmlnt Solem. Fjeldtonen litograferet af Prmlnt Normann.

Norges geografiske Opmaaling utgir fra 1881 seks blader som til sammen danner et stort omegnskart for Kristiania. Bladene foreligger på tynt papir, foldet med varierende omslag, og på tykt papir (plano), samt på lerret. Kostet 1.20 fra starten. Det er blad IV som viser Kristiania sentrum. Kartene utkom og ble nyutgitt (ny trykkplate) som følger:

I	1884 (revisjon i 1899)	IV	1881 (revisjon i 1908)
II	1885 (revisjon i 1908)	V	1885 (revisjon i 1901)
III	1882 (revisjon i 1907)	VI	1887 (revisjon i 1910)

Blad IV omtales i Aftenposten 17.12.1881. Selve kartet annonseres til salgs hos «samtlige Boghandlere» to dager senere. For dette kartet er nyutgivelsen gjenkjennbar ved: Nvh: «Udgivet af Norges geografiske Opmaaling 1908», Nvh: «Heliogravure efter tegning af Karttegner J. Natrud. Fjeldtonen af O. Engh.»

Kartene oppdateres med kirker, bebyggelse og kommunikasjonslinjer gjennom hele levetiden.

Det finnes enkel sammensatte kartsett, oftest montert på lerret. Disse kan også ha med områder utenfor de opprinnelige 2x3 kartene. Disse tilleggene er trolig fotogravyrer som er laget på bestilling, noe som Oppmålingen selv tilbød i sine publikasjoner.

Til venstre et eksempel på et sammensatt kart (seks blader), med en ekstra stipe lengst øst. Byggesoner er kolorert, se 1901.

1881

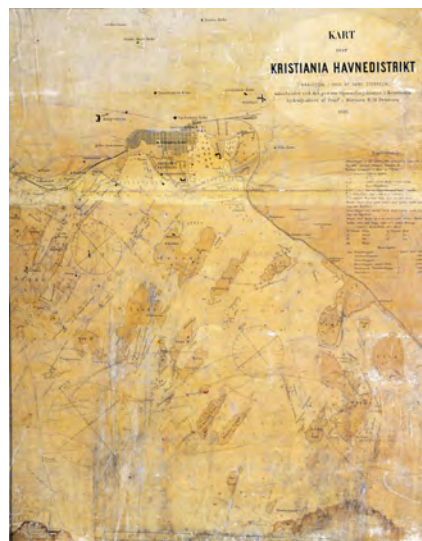
Kart over Kristiania Havnedistrikt i

maalestok 1:10000 af sand størrelse.

Udarbejdet ved det private Opmaalingskontor i Krtistiana, hydrograferet af Prmlt i Marinen R.M.Petersen 1881

Størrelse: 69 x 86,5 cm.

Nhh: Den private Opmaalings lith Anstalt Kristiania Øhh: Pl.1.

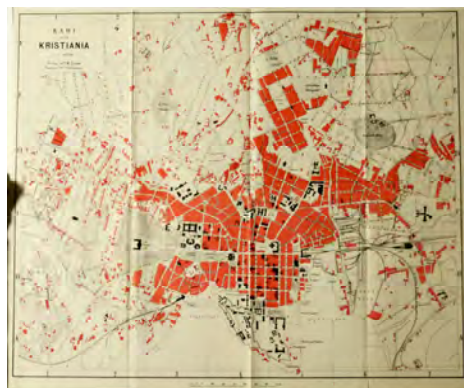
1883

Kart over Kristiania i 1/10,000

Forlagt af S.M. Bryde. Grændsen No 9. Kristiania

Størrelse: 40,5 x 33,5 cm.

Utgitt i «Illustert veiviser for Christiania og Omegn 1883». Forlagt af S. M. Bryde. I kommission hos H. Aschehoug & Co.

1883

Christiania 1:24.000

Størrelse: 18 x 13,5 cm.

Utgitt i «Kristiania med omegn. Til veiledning for Reisende» (24 s). Knobaluch. Dette er 3.utgave av guiden fra 1867/1873. Samme kart som i Nielsen 1879.

1883

Kart over Kristiania i Maalestok 1: 10 000

Størrelse: 29,3x29 cm. Nhh: Private Opmaalings lith. Anstalt, Kristiania

To tilstander er observert: Tilstand A er bl.a funnet i den engelske versjonen av Nielsens Reisehaandbog (1886), har målestokken midt under og «Nyt Oplag. Alb. Cammermeyers Forlag» nvh.

Tilstand B har målestokken nede til venstre og henvisninger/registre langs sidene. To av navnene i registeret synes å være sekundære, trykket i blå farge. Sporveien langs Drammensveien og videre over Briskeby tegnet inn for hånd, under fernisering. Denne åpnet i 1894. Sporveien over Grünerløkka har påtrykt «Sporvei til Sagene». Denne åpnet først i 1899. Samtidig er anlegget på Tullinløkka og Nisseberget i forbindelse med Den norske industri- og kunstutstilling i Kristiania 1883 angitt, med teksten "Udstillingen". Et utvalg av de angitte bygninger og firmaer er også markert med samme rødfarge. Dette synes å være trykket med samme sten som skraveringen. De observerte eksemplarene av *B* har reklame på baksiden. Langs høyre og venstre kanten står det: «Det private Kontor for Opmaalings og Kartarbeider. Kristian den 4s Gade No 1.». Oppe: «Opmaalings- og Kartarbeider, Konduktør-forretninger, Areal-beregninger, Lithografisk Anstalt, Anstalt for Lystryk, Kobberstik etc». Ett av disse kartene har stempeler: «Oscar Braathen 1893 Kartforhandler Kristiania» på baksiden.

Datering av tilstandene for dette kartet er uklart, men det kan være rimelig å anta at dette kartet først kom i 1883 (ref Norsk Bogfortegnelse) i en tilstand som likner B (B0). Deretter trykket Cammermeyer et nytt opplag (A) til Nielsens bok (1886), uten registeret. B kan være en oppdatert utgave av B0 med de nye sporveislinjene og to nye registerhenvisninger (33, Johs Grønseth & Co og 34, G.Nyqvist), eller kanskje også restopplaget fra 1883 som er overtatt av karthandler Oskar Braaten, som kan ha tegnet inn sporveien på Drammensveien før videresalg.

A

B

1883 Kart over Kristiania i

1:15000 af N. S. Krum

Størrelse: 45 x 37,4 cm

Nm: J.W.Cappelens forlag.

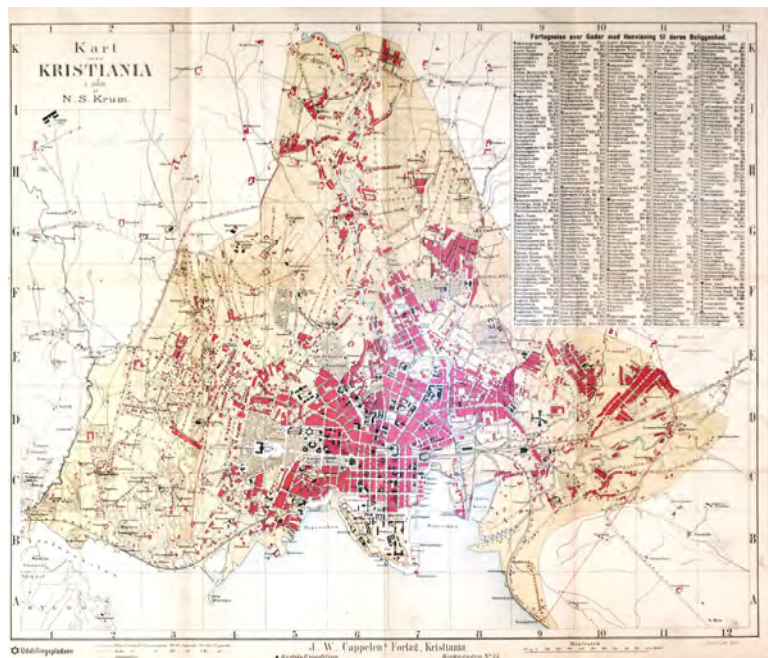
Kristiania. Kartets

Expedition Kirkegaden No 15.

Nhh: L.Fehrs lith. Inst.

Nvh: Udstillingspladsen

Oppe til høyre er «Fortegnelse over Gader med Henvisning til deres Beliggenhed.» Baksiden med reklame, samt «Fortegnelse over offentlige Bygninger, Indretninger m.m med Henvisning til deres Beliggenhed paa Kartet.»

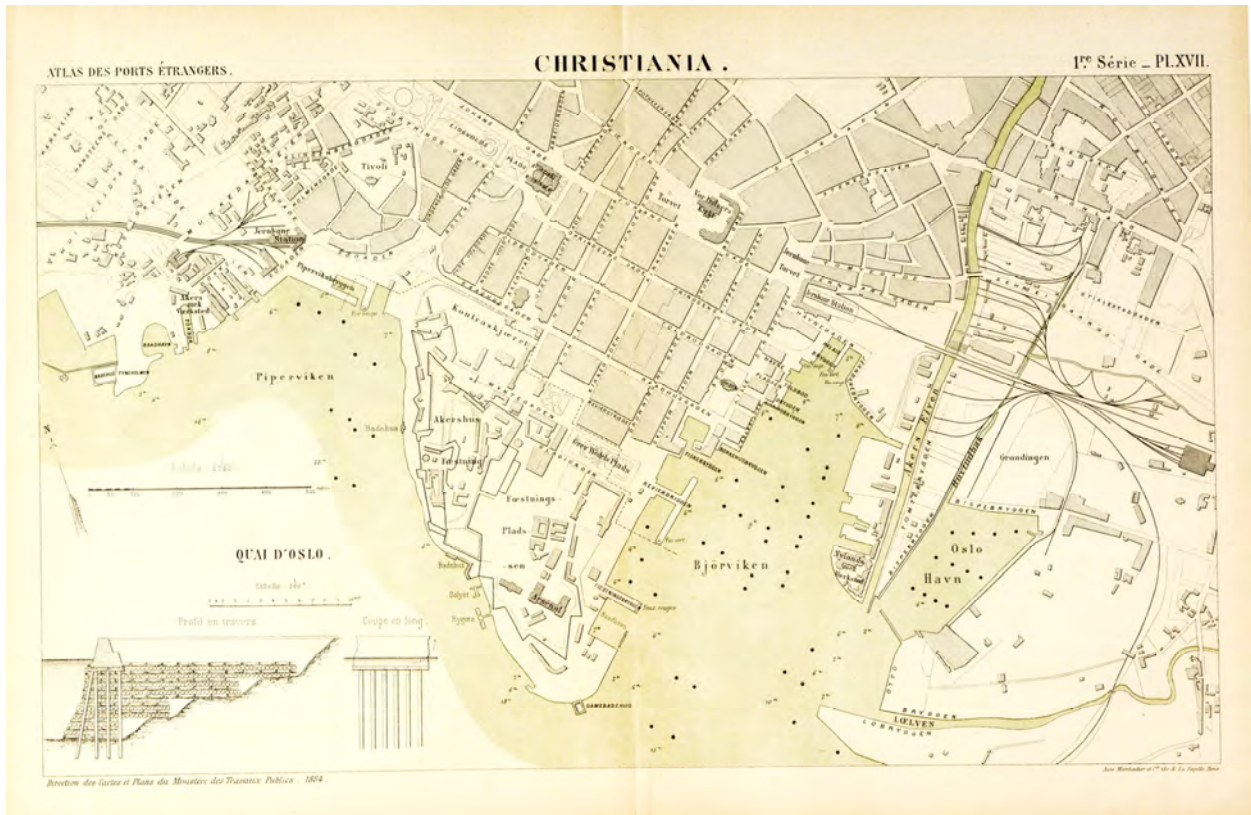

Vedlegg til utstillingskatalog for den norske industri- og kunstutstilling i Kristiania 1883. I mer enn ti år annonseres kartet ofte, både ubrettet og i lommeformat.

1884 Christiania

Størrelse: 49 x 30 cm. Målestokk: 1:15 000.

Øvh : Atlas des ports étrangers. Øhh: 1re Série-PL. XVII Nhh: Auto Marchadier et Cie
150. R. La Fayette. Nvh : Direction des Cartes et Plans du Ministère des Travaux Publics. Paris 1884.

1884

En Ringbane om Kristiania i Forbindelse med
en evt: Nordbane

Størrelse: 31 x 23 cm. Målestokk: 1:50.000.

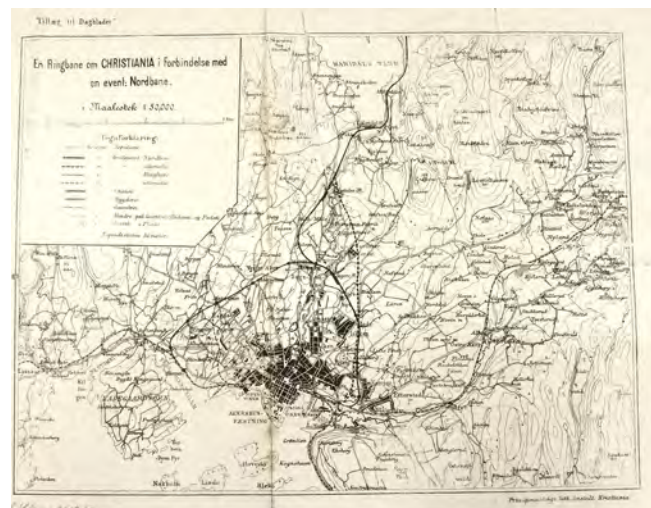
Øvh: Tilæg til Teknisk Ugeblad 1884

Øhh: Pl.II

Nhh: Priv. Opmaalings lith Anstalt, Kristiania

Samme kart er også utgitt i Dagbladet:

Øhh: Tillæg til Dagbladet

1885 Norsk Bogfortegnelse oppgir: Taxt og Reglement for Bybudene med Kart over Kristiania. 1885. Aschehoug.

1887

Kart over Kristiania

Maalestok 1:12000

Størrelse: 54,8 x 52,5 cm

Nm: Forlagt af A. Sabro. Kristiania

Nvh: Fritz Bjørklund, Bj. Lith.

Nhh: Det private Opmaalingskontor,
Kristiania

I omslag: «Kart over Kristiania, Maalestok: 1.12,000 med Gadefortegnelse. Forlagt af A.Sabro Pilestrædet No. 7, Kristiania. Det private Opmaalings Kontor».

Den 1.1.1887 annonseres i Aftenposten: «Paa mit Forlag er udkommet og faaes hos samtlige Boghandlere: Nyt Kart over Kristiania med Omegn. Kartet omfatter de seneste Bebyggelser og Menighedsgrændser, Kjøregrændserne for Vognmænd samt en alfabetisk Fortegnelse over Gader og offentlige Bygninger og Kontorer m.m. Pris Kr 0,80. – Opklæbet paa Pap og ferniseret Kr 1.25. A.Sabro, Pilestrædet 7.» Sabros kart kommer i en rekke opplag og utgaver i årene fremover: 2. opplag kommer i 1889 (4de tusinde), en engelsk, fransk og tysk utgave i 1890 (iflg Norsk Bogfortegnelse), 3.opplag kommer i 1892 (6te tusinde) og et 4.opplag kommer i 1895 (9de-13de Tusinde). I 1898 kommer en ny Sabro-utgave; «Kart over Kristiania. Gjennemseet og korrigeret af O. Fabricius 1898». Av dette kartet kommer nye utgaver i 1900, 1903 og 1907.

1887

Kart over Christainia 1887.

1/15000 af sand Størrelse

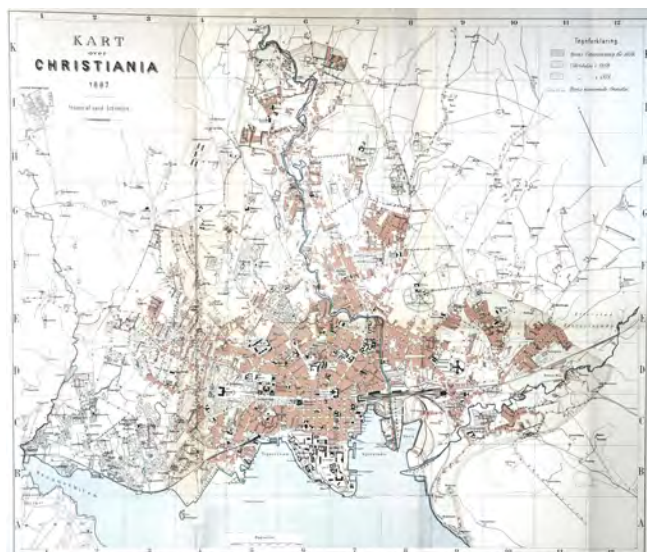
Størrelse: 46 x 39,5 cm

Nhh: Kristiania Lith.Aktiebolag.

Viser (bl.a.) byutvidelsene i 1859 og 1878.

Fra «Femtiars-Beretning om Christiania Kommune for Aarene 1837-1886». Udgivet efter Kommune-bestyrelsens Foranstaltning ved Christiania Magistrat. Christiania. J Chr Gundersens Bogtrykkeri 1892.

Dette kartet oppdateres og gjenbrukes en rekke ganger de neste 30 årene.

Meyers Konversations-Lexicon

Christiania 1:24000

Størrelse: 24 x 15,5 cm.

1885-1892. 4.Auflage:

Nvh: Meyers konv.-Lexicon, 4.Aufl.

1893-1901. 5.Auflage:

Nvh: Meyers konv.-Lexicon, 5.Aufl.

1902-1920. 6.Auflage:

Nvh: Meyers konv.-Lexicon, 6.Aufl.

I første utgave synes ikke bokstaven «G» i øhh (6.A). Fra ca 1905 er dette endret (6.B).

Alle opplagene har:

Nm: Bibliographisches Institute in Leipzig.

Nhh: Zum Artikel „Christiania“

Meyers Konversations-Lexikon er et tysk leksikon som første gang ble utgitt som *Große Conversations-Lexicon für die gebildeten Stände* (1839–1855, 52 bind). Dette kalles ofte «Ur-Meyers». Første utgave av det som regnes som Meyers leksikon kom i 15 bind i 1857-60. Annen utgave kom i 15+2 bind (*Neues Konversations-Lexikon, ein Wörterbuch des allgemeinen Wissens* 1861-70). Tredje utgave het *Meyer Konversations-Lexikon. Eine Enzyklopädie des allgemeinen Wissens*, (1874 – 84, 15+6 bind). Fjerde utgave (1885–92, 16 bind pluss tre tilleggsbind), femte utgave (*Meyers Konversations-Lexikon. Ein Nachschlagewerk des allgemeinen Wissens*) i 17+4 bind mellom 1893 og 1901. Sjette utgave hadde 20+7 bind og kom fra 1902 til 1920. Syvende utgave (*Meyers Lexikon. In vollständig neuer Bearbeitung*) kom med 12 bind i 1924–1930. Tilleggsbindene er registerbind og diverse supplementsbind. Størrelsen på opplagene er rundt 200.000 for hver av utgavene med Christiania-kartet.

4.

5.

6.A

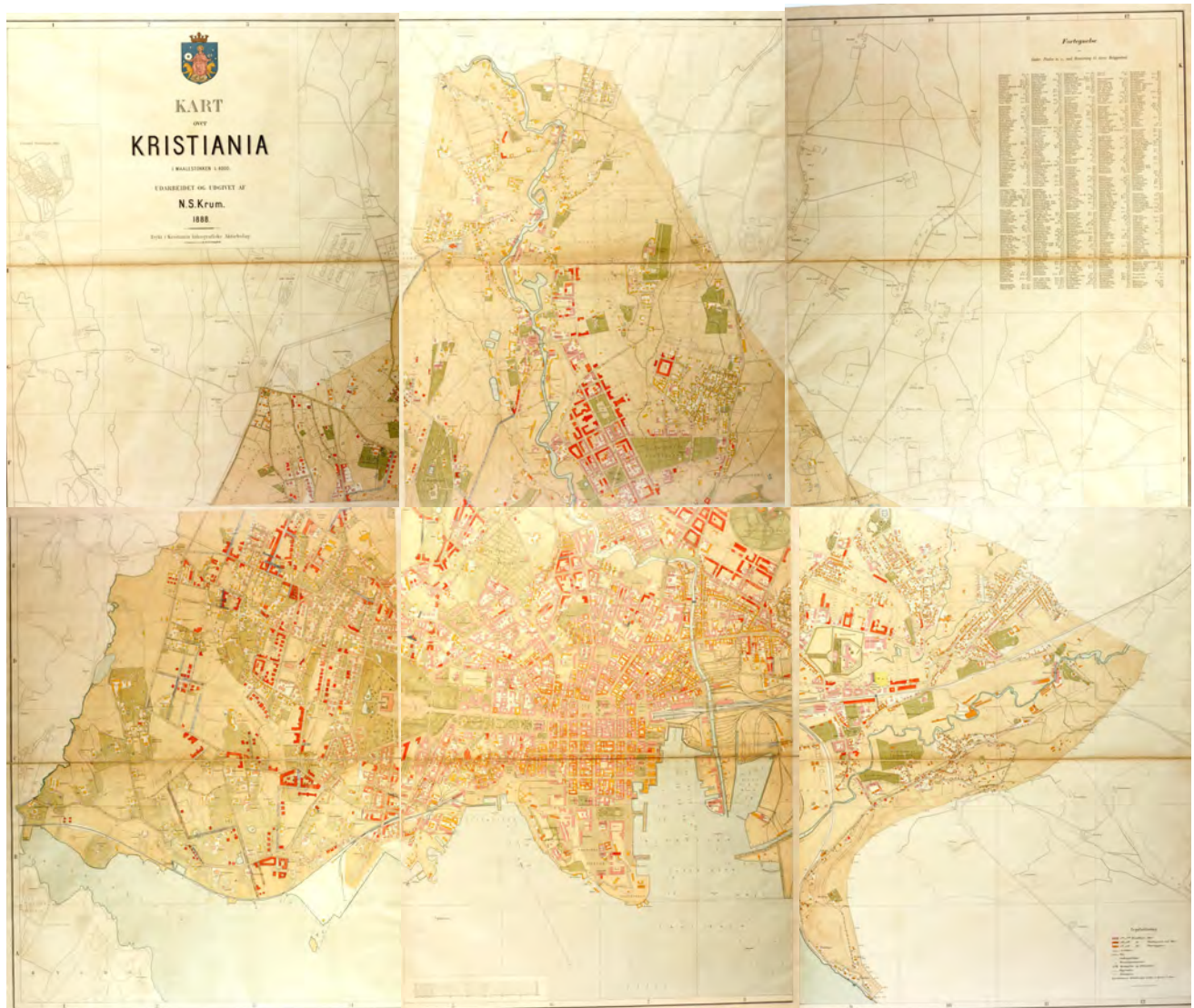

6.B

1888

Kart over Kristiania i Maalestokken 1:4000 udarbejdet og udgivet af N. S. Krum

Seks deler, hver del: 56 x 76 cm.

Krums kart er trykket i åtte farger og høstet stor anerkjennelse i samtiden som et teknisk og estetisk svært vellykket produkt. Kartet deltok på Pariserutstillingen og ble i september 1889 tildelt Bronse-medalje. Utsalgsprisen var opprinnelig 6 kroner. En anmelder i Aftenposten påpekte at dette var «meningsløst lavt for et saa smukt og virkelig værdifuldt Arbeide». To måneder senere koster kartet 10 kroner!

1888

Plankarta öfver Kristiania

Størrelse: 11,2 x 13,9 cm (selve kartet).
Målestokk: Ca 1:20.000.

Fra «Rundresan Stockholm-Østersund-Trondheim-Kristiania-Stockholm». Albert Bonniers Förlag 1888.

1889 (?)

Kart over Kristiania Maalestok 1:20000

Størrelse: 18,9 x 17,9 cm.

Datering kan baseres på at Bygdø allé mangler, mens Uranienborg kirke er med.

1889

Kart over Kristiania

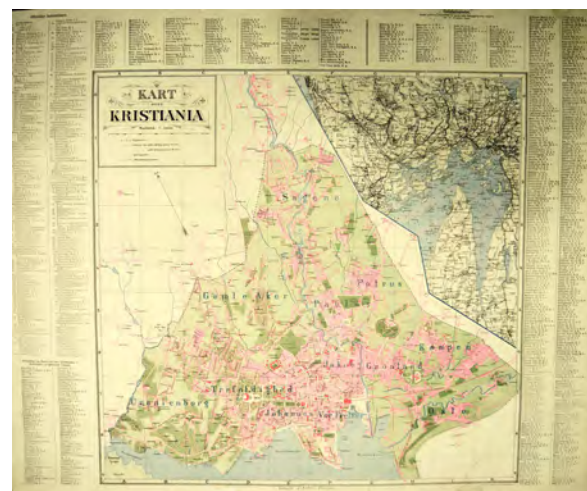
Størrelse: 54,5 x 52,7 cm. Målestokk: 1:12 000.

Utgitt i «Veiviser for og nyeste Kart over Kristiania med Angivelse af Menighedsgrændser, Sporveis-linier, Vognmændenes Kjøregrændser; Fortegnelse over Gader, offentlige større private Institutioner og Eiendomme samt nærmere Underretning om Seværdigheder i Kristiania med Omegn».

4de Tusinde. 1889. Sabro. A

Skilles fra 1. utgave ved at Nordre gravlund nå er utvidet mot nord og er innrammet. Registeret er utvidet og går nå også på oversiden av kartet.

Norske Intelligenssedler 1889.08.19 skriver: «Veiviser og Kart over Kristiania er i disse Dage i 2det Oplag udkommet paa A Sabros Forlag. Det bemerkes at Kartet er ført à jour til 1ste Juli d.A. og omfatter

bl.a. Menighedsgrændser efter seneste Regulering, Vognmændenes Kjøregrændser, samt Fortegnelse over Samlinger og Seværdigheder i og udenfor Kristiania m.m. Kartet er udført i den private Opmaalings lithografiske Anstalt. Prisen, 80 Øre, er særdeles billig for et Kart i 4 Farvetryk og saa nøiagtigt og smukt udført som det foreliggende.

Et fuldstændig og praktisk arrangeret Kart over Byen er en uundværlig Ting for enhver Forretningsmand og andre, der har Behov for i en Haandevending at finde frem i Byens forskjellige Strøg. Vor By har nu voxet sig saa stor i Udstrækning, at det vilde være formeget forlangt, at nogen uden Kart skulde kunne vide, hvor dens mange forskjellige Gader og Pladse er beliggende.»

1890

Kart over Kristiania

Sabros guide (2.utgave, 1889) oversettes til fransk, tysk og engelsk og utgis i 1890, trolig med samme kart i alle tre oversettelsene:

«Guide du touriste à Christiania et ses environs avec un plan coloré, un répertoire de la ville et de sa banliue.»

«Touristen Führer duch Christiania und Umgebung mit einem colorirten Plane, einem Repertorium der Strassen, und einer Liste der interessantesten Punkte der Stadt und ihrer Umgegend.»

«Tourists Guide to Kristiania and its environs with coloured plan, street index and list over places and points of interest in and about the city.»

1890 Kart over Kristiania Med Taxter og Grændser for Vognmands kjørsel

Størrelse: 23,4 x 24 cm. Målestokk: Ca 1:20.000.

Fra «Bennett's Handbook for Travellers in Norway». 26th revised and enlarged edition.

Samme kart som Tønsberg 1879 og Dyring 1881.

1891

Kartskisse over Christiania og Vestre Aker

med projekterede Jernbanelinier. *Schirmer, A.*

Størrelse: 36,3 x 39,2 cm. Målestokk: 1:25000.

Øhh: Bilag til Aftenposten (1891 No. 125)

Inntegnet bl.a. "Ringeriksbanen" og "Nordbanen".

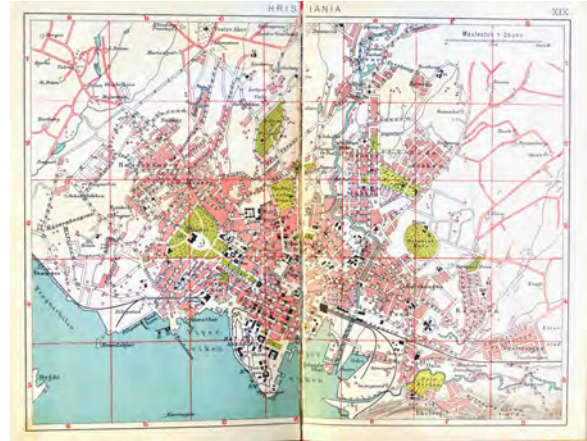

1892

Kristiania

Maalestok: 1:25000. Størrelse: 22,4 x 17 cm
Øhh: XIX

Geelmuydens Lomme-Atlas over Norge
H.Aschehoug & Co.s Forlag Kristiania. Ny
utgave kom i 1893.

1892

Kart over Kristiania

Målestokk 1:12 000

Størrelse: 54,9 x 55,2cm.
Nm: Forlagt af A. Sabro, Kristiania
Nhh: Den private Opmaalings lith Anst. Kristiania
Bikart i øvre høyre hjørne. Ca 1:100.000.

Utgitt i omslag og med lite hefte (16s, «3.die
Oplag») med tittel: «Veiviser for, og Nyeste Kart
over, Kristiania samt Fortegnelse over
Severdigheder i Byen og nærmeste Omegn. 6te
Tusinde. Forlagt af A. Sabro Kristiania. Det
private Opmaalings Kontor.»

Skilles fra 2.utgave ved at Sagene kirke er med.

1893 (?)

Orienteringsplan for udsigten fra Tryvandshøiden,
Frognersæteren, Voksenaasen, Vilhelmshøi,
Holmenkollen samt fra St.Hanshaugens og Kampens
Vandbasiner.

Størrelse: 25,4x26 cm. Målestokk ca 1:100.000.
Nhh: Udført af Kaptain i Armeen L.Rynning
Nm: Pris 10 øre. Nvh: Eftertryk forbydes.
Nasjonalbibliotekets eksemplar er påskrevet Kra,
lith. Aktieb. 1893.

Brockhaus Konversations-Lexikon

Kristiania

Størrelse: 21,5 x 14 cm.

Målestokk 1:43000 og 1:100000

Fra tilleggsbind til 14.utgave

Brockhaus Konversations-Lexikon hadde en lang rekke forgjengere før det første egentlige leksikonet kom som 13.utgave (1882-87). Dette var første versjon av verket som også hadde illustrasjoner og kart. Den 14.utgaven kom 1891–1895 (med flere tilleggsbind), og 15.utgave fra 1928 til 1935.

Kristiania-kartet finnes i minst tre varianter. Den eldste utgaven har skrå, rett skillelinje mellom de to kartene. De to seneste er datert nede til venstre.

1895

1902

1912

1893 Pallas Nagy Lexikona: Krisztiania

Størrelse: 20,6 x 13,2 cm.

Målestokk 1:48.000 og 1:100.000

Nvh: Pallas Nagy Lexicona

Nhh: Posner Karoly Lajos es Fia terkepezeti müintezetenek metszese es nyomasa (Trykkeriet)

Dette var Ungarns første leksikon, utgitt i perioden 1893-1897.

1894

Kart over Kristiania 1894 1/15000 af sand Størrelse.

Størrelse: 46 x 39,5 cm.

Fra: «Christiania og omegn, Illustreret Haandbog for Reisende. Yngvar Nielsen. Cammermeyer. 1894»

Enkelte utgaver inneholder kart datert 1894, andre har 1895. Forskjell f.eks på inntegnede trikkelinjer i Bogstadveien og Drammensveien.

Kristiania-kartet var ikke ferdig da første del av opplaget ble utsendt, så bakerst ble det klistret inn en liten etikett hvor utgiver beklaget dette og hvor kjøperen kunne bytte etiketten mot et kart (som var forventet ferdig 1. juni).

1894

Yngvar Nielsens Illustrert Christiania finnes også på engelsk og tysk, med samme kart som over:

“Christiania and its environs, Illustrated hand-book for travelers”, Yngvar Nielsen, 1894.

“Christiania und Umgebungen , Illustriertes Handbuch für Reisende“, Yngvar Nielsen, 1894.

1894

Kart over Christiania

Størrelse: 29x29cm. Målestokk: Ca 1:10.000.

Nvh: 1268.

Nhh: Det priv Opmaalings lith Anstalt Kristiania

Beyers kontor markert på hjørnet av Karl Johans gate og Rosenkranzgate.

Christiania Omegn tegnet af G. Thesen

Størrelse: 34x30 cm.

Målestokk: 1:100.000.

Nhh: *Det priv Opmaalings lith Anstalt Kristiania*

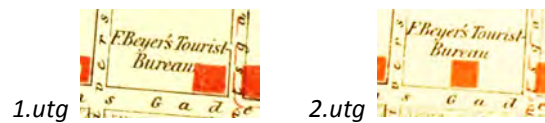
Disse to kartene er fra «Beyer's Christiania. Utarb af Oluf Thesen. Udgivers forlag».

Den engelske oversettelsen heter: Grand Hotels Christiania by Oluf Thesen. Bykartet er identisk, men omegnskartet har tittelen:

The District round Christiania by G. Thesen

2.utg kom i **1897** (iflg Norsk Bogfortegnelse.) Bykartet har nå 1515 i nvh, Beyers kontor har flyttet til midt i kvartalet i Karl Johans gate mellom Rosenkranzgaten og Universitetsgaten. Det er også noen andre mindre endringer i de røde markeringene, f.eks. har Hotel Scandinavie og Hotel Britannia kommet til på 1897-utgaven.

1894

Kristiania 1:24000.

Størrelse: 17,9 x 13,1 cm.

På dobbeltside med Kart over Norge, Helge Steen, Centraloff.f.lith.Arb, Kra. 1894.

1895

I Aftenposten 9.1.1895 annonseres: Norsk Lommealmanak 1895 med Lommeadressebog og nyeste Kart over Kristiania. Kr Grimsgaard & Co.s Boghandel.

I årene som følger utgis en rekke almanakker som også inneholder Kristianiakart. For de viktigste er enkelte årganger tatt med. En systematisk undersøkelse er ikke gjort.

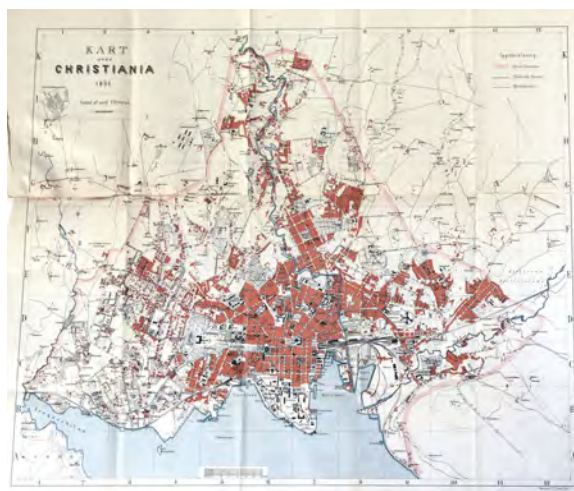
1895

Kart over Christiania 1895 1/15000 af sand Størrelse

Størrelse: 46,5 x 39,5cm.

Nhh: Kristiania Lith Aktiebolag.

I omslag med tekst (29 s): «Kart over Christiania. Veiviser over Christiania Samlinger og Seværdigheder - Forlystelsessteder - Takster - Udflugter - Fortegnelse over Gader etc. – Kartet er graveret paa Foranstaltning af Kommunebestyrelsen og med dens Tilladelse benyttet til foreliggende Tekst. Kristiania og Kjøbenhavn. Alb. Cammermeyers Forlag – Lars Swanstrøm. Pris 50 øre». Øverst på omslaget står det «Rettet til 1895» .

1895

Sabros kart kommer i 4de Oplag (9de-13de Tusinde, på foromslaget)

1895 (?)

Plan of Christiania.

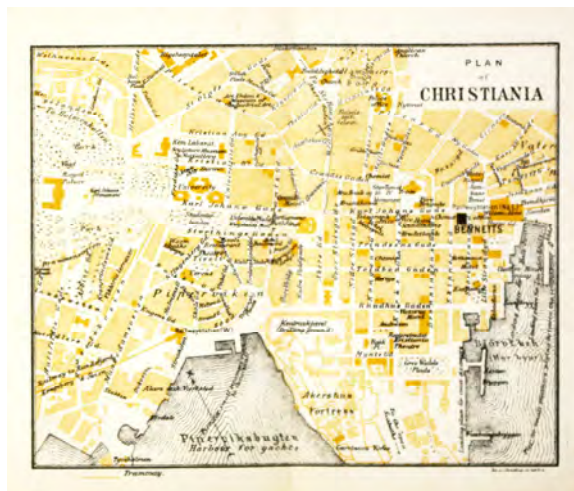
Størrelse: 15,1 x 12,2 cm.

Målestokk: Ca:1:12.000.

Nhh: Den priv.Opmaalings lith Anst. Kr.a.

Fra en liten brosjyre med tysk tekst, utgitt av Bennett's Touristen Bureau.

Bennett flyttet fra Store Strandgate i 1896.

I denne perioden kommer en rekke brosjyrer fra turistkontorer og andre reklamefoldere, hvorav enkelte også inneholder Kristianiakart. Det er tatt med noen eksempler på slike brosjyrer, men det er ikke gjort noen systematisk gjennomgang av disse kartene.

1896

Kart over Christiania Udgivet ved Byens Opmaalingsvæsen 1896. Målestokk 1:4 000.

Seks blad, samlet størrelse: 145 x 175 cm. Med ”Fortegnelse over Gader, Pladse m.v., med henvisning til deres Beliggenhed. Kartet ligger tilgjengelig på:

<http://www.digitaltmuseum.no/things/kart/MH-B/UB-01839?pos=21>. Se 1900 for foto.

I Aftenposten 18.6.1897 omtales kartet som en (kolorert) oppdatering fra 1897: «Nyt Kart over Kristiania er udgivet ved Byens Opmaalingsvæsen. Kartet der er i 6 Blade og udført i Maalestok 1:4000 samt udstyret med Høidekuver (Equidistance 2 Meter), er meget omhyggelig udarbejdet og særdeles oversigtligt, noget hvortil den heldige Farvelægning ikke mindst bidrager. Det er inddelt i numererede Ruder og forsynt med en alfabetisk Fortegnelse over samtlige Gader og Pladse med Henvisning til deres Beliggenhed, hvad der letter Benyttelsen betydelig. Endelig er der ved særskilte Tegn angivet Beliggenheden af Brandsignalstationer, Morningsbøier og Ankerpladse, ligesom de enkelte Bygningers Brandklasse er betegnet ved forskjellige Farve. Samtlige Gadereguleringer er ligeledes paaført saavel inden Byens Grændser som i den nærmeste Omegn, hvoraf er medtaget Strøget indtil Oscarshal, Sæterhytten, Lillefrøen, Gaustad Sindsygeasyl, Epedemilazareterne, nordre Gravlund, Nordre Sindsen, Grueløkken, Etterstad, Bryn, Egeberg. Kartet er lithograferet ved Kristiania lithografiske Aktiebolag.»

Dette kartverket oppdateres kontinuerlig, og annonseres som «nytt» en rekke ganger de neste årene, se f.eks 1900 og 1912.

1896

Kart over Kristiania

Størrelse 32,5 x 34,6 cm.

Målestokk 1:12000

Trykt på avispapir i publikasjonen:
«Veiviseren. Onsdag 15 april 1896.
No 1.»

Det står å lese at «Bladet utkommer Onsdag og Lørdag. Uddeles gratis til Reisende ved Jernbanetogs og Dampskibes ankomst».

Trykket fra samme sten og med samme tittelfelt som Sabros kart, men bikartet over Kristiania omegn er utelatt.

1897

Kart over Kristiania udgivet og forlagt af Kart- og litograferingskontoret; gennemseet og korrigeret af J. P. Hage. Ny Sabro-utgave, utgitt i omslag med tittel: «Veiviser for og nyeste kart over Kristiania».

1897

Kristiania med Omegn

Størrelse: 56 x 46cm. Målestokk: 1:25.000.

Nhh: Centralofficinet f Lith Arbeider

1897 “Bibliotheket”s Forlag

Utgitt i omslag med tittel: The most practical Map for Tourists and Footpassengers. Christiania and its Environs.

Samme kart er utgitt med ny tittel på omslaget og i et guidehefte (16 s): «Kart over Kristiania Omegn». Kristiania P.T.Mallings Boghandels Forlag. Utgiver: Aktie-Bogtykkeriet. Forhv Det Mallingske Bogtrykkeri.

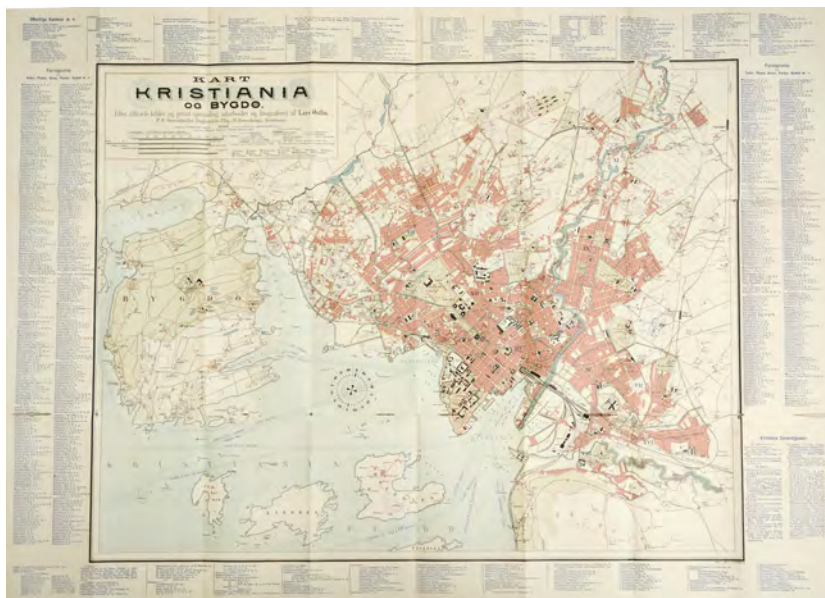
1898

Kart over Kristiania & Bygdø

Efter officielle kilder og privat opmaaling udarbeidet og litograferet af Lars Østlin.

Størrelse 55x71cm, (103 x 71 cm med register). Målestokk: 1:10 500.

Utgitt i omslag (12x24cm). Med gateregister og ”Seværdigheder”. Steenballes boghandel Eftg (H.Reenskaug). Teksten også på engelsk og tysk.

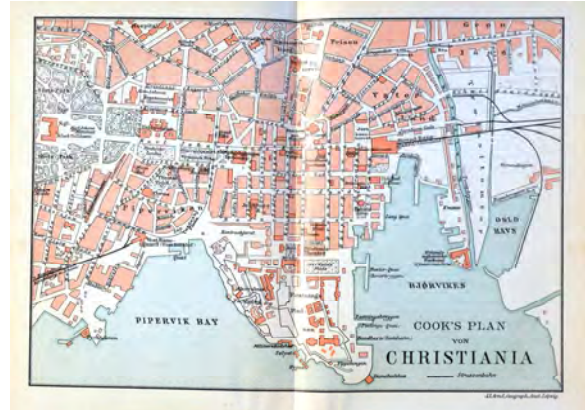
1898

Cook's Plan von Christiania

Størrelse: 20,4 x 14,1 cm. Målestokk:Ca 1:12.000.

Nhh: *J.J.Arnd, Geograph Anst.Leipzig*

Fra „Cook's Reise-Handbuch über Norwegen, Schweden und Dänemark. Erste deutsche Ausgabe, Cook's Welt-Reisebureau, Leipzig 1898“.

1898

Hjulturistkart over Christiania Omegn.

Udarbeidet for Norsk Hjulturist Forening af Premierlöitnant RÆDER, N.

Størrelse: 49 x 63,5 cm.

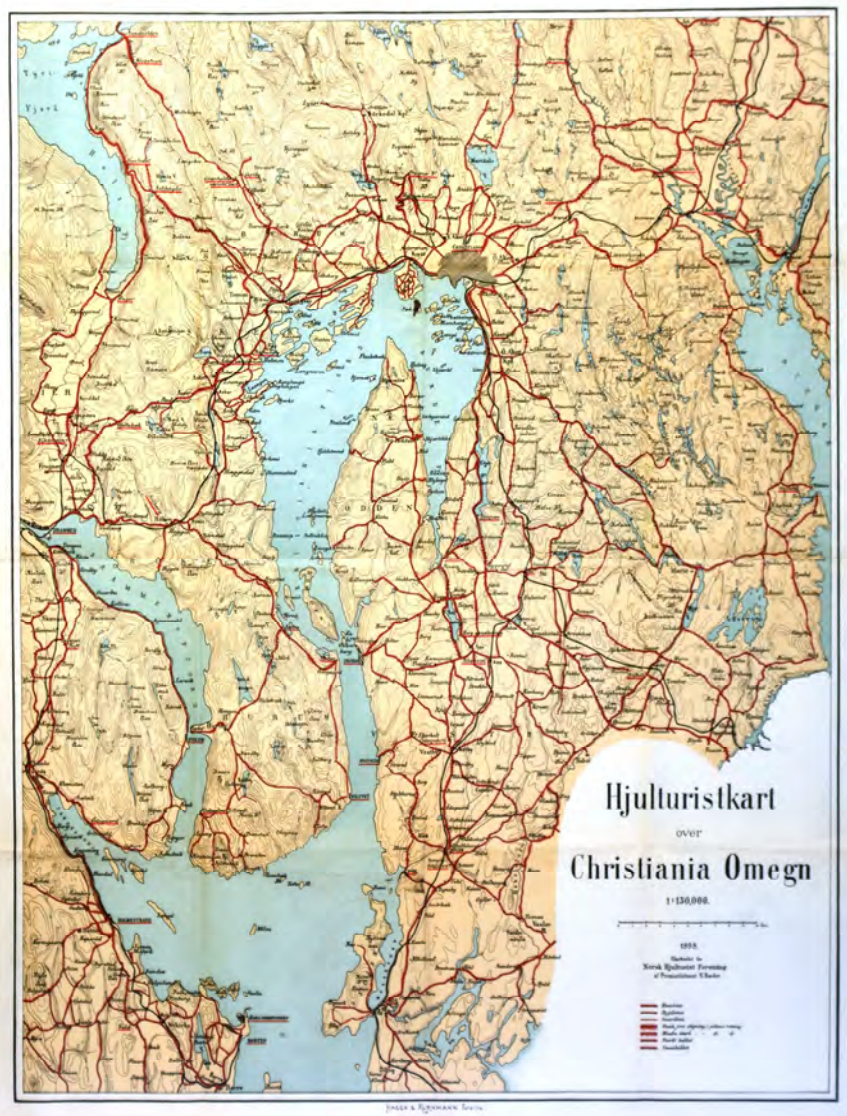
Målestokk 1:130.000.

Nm: Hagen og Kornmann fotolito.

Annonseres i Aftenposten 11.6. 1898, av Haffner & Hille til en pris av kr 1,50.

Hjulturister var de som ikke gikk til fots, dvs i første omgang kjørte vogn eller sykkel.

Kartet har senere fått et annet omslag: «Automobil- og Hjulturistkart», da med en pris på 50 øre.

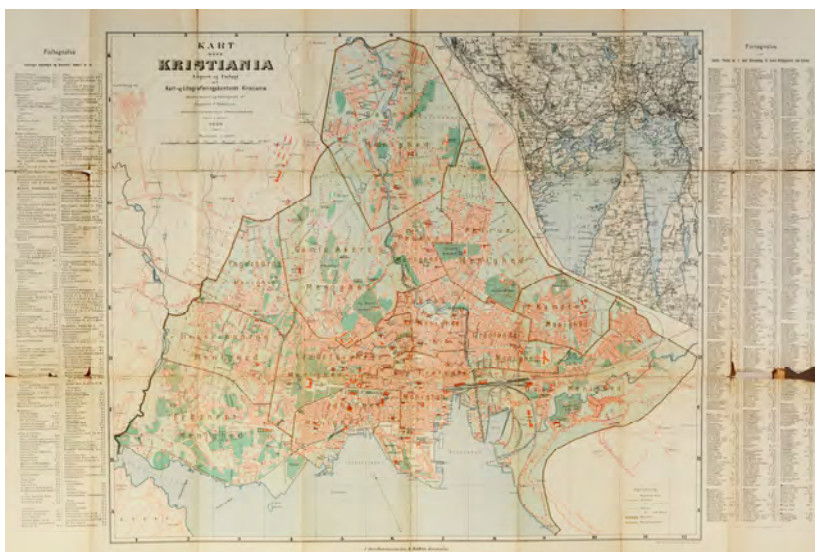
1898

Kart over Kristiania. Udgivet og Forlagt af Kart- og Litograferingskontoret, Kristiania. Gjennemset og korrigeret af Ingeniør O. Fabricius 1898. Trykt i Oktober 1898. Maalestok 1:10.000.

Størrelse: 65,5 x 56,7 cm.

Nm: I Hovedkommission hos A. Sabro, Kristiania.

Nhh: Udført ved Kart- og Litograferingskontoret, Kr.ania. Dette er første udgave av Sabro/Fabricius-kartet.

1898

Kart over Kristiania med sporveie og menighedsgrænser

Størrelse: 22,2 x 16,9 cm. Målestokk. 1:25000.

Nvh: Efter Geelmuydens Atlas

Nhh: Trykt i Kristiania Lith. Aktiebolag

Nm: Om Kristiania menigheders omregulering, menighedsgrænser, kirkepladse etc se «FOR ALLE» 1898 s 134.

Fra «For Alle Norsk kalender», Chr.a journalistklub ved Karl Fischer 1899. 2den aargang.

1899 Kart over Kristiania

Størrelse: 22 x 17 cm. Målestokk 1:25 000.

Nvh: Kristiania bygningslov, samt angivelser av «Grændse for den indre zone».

Nhh: Kristiania Lith Aktiebolag.

Fra «Lov om Bygningsvæsenet i Kristiania af 26de mai 1899», H .Aschehoug, 1899.

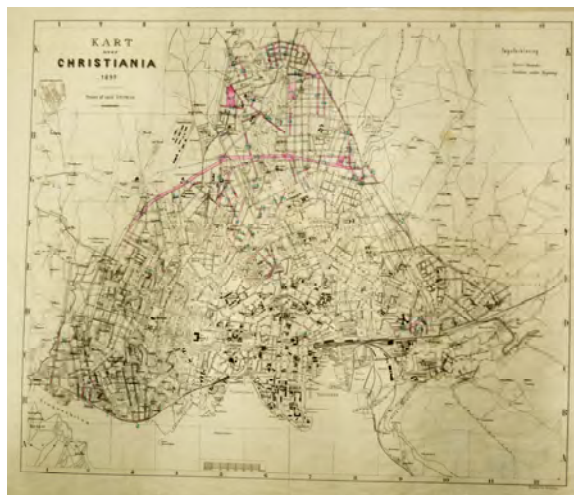

1899

Kart over Christiania 1899 1/15000 af sand
Størrelse

Størrelse: 46,8 x 39,6 cm

Nhh: Kristiania lith Aktiebolag.

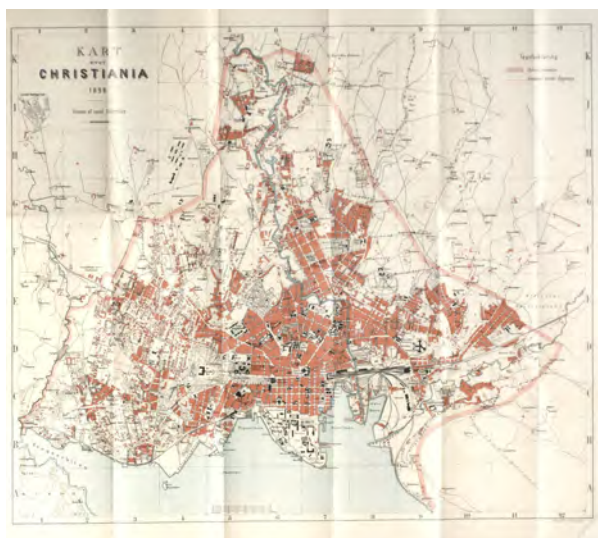
1899

Kart over Christiania 1899 1/15000 af sand
Størrelse

Størrelse: 46,6 x 39,5cm

Nhh: Kristiania Lith Aktiebolag.

Samme kart som over, men her kolorert og i omslag med register (31 s.): «Kart over Kristiania. Veiviser over Kristiania. Samlinger og Seværdigheder - Forlystelsessteder - Takster og Udflugter - Fortegnelse over Gader etc. Graveret paa kommunebestyrelsens foranstaltning og benyttet med dens tilladelse. Alb. Cammermeyers Forlag. Pris 50 øre». Oppdatert fra 1995.

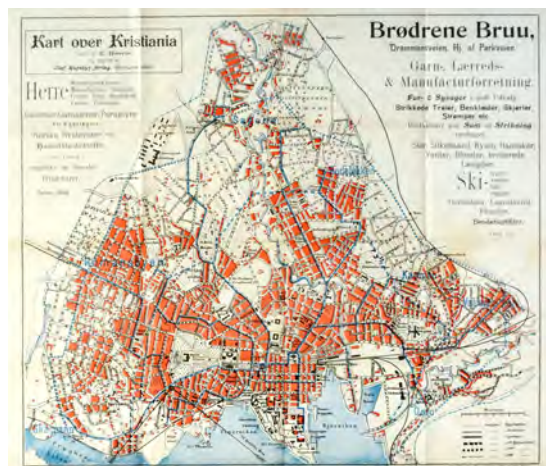
1900

Kart over Kristiania tegnet af R. Haavin og
udgivet af Olaf Husebys Forlag, Kristiania
1900

Størrelse: 41,5 x 36cm. Målestokk: Ca
1:15000.

Nhh: Olaf Husebys Bogtrykkeri Pilestrædet 45b.

Reklame innenfor rammen for Brødrene Bruu.

1900

KART over KRISTIANIA Udgivet og forlagt af Kart- og Litograferingskontoret, Kristiania. Gjennemseet og korrigeret af Ingeniør O. Fabricius, Assistent ved Kristiania Opmaalingsvæsen. Trykt i Januar 1900.

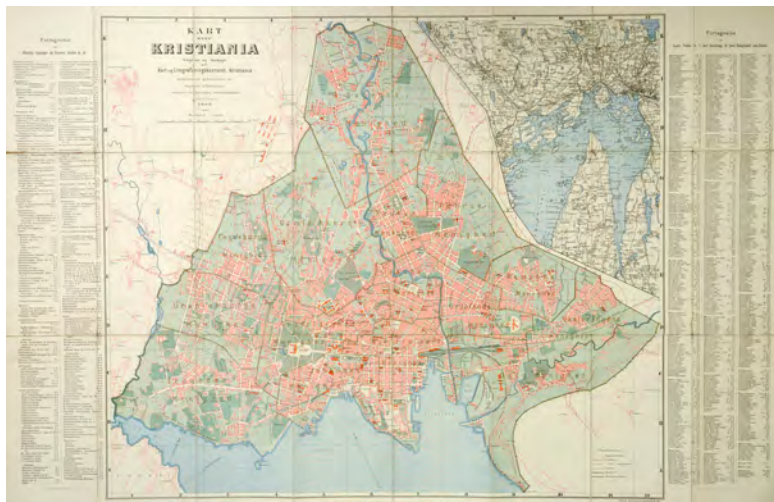
Maalestok 1:10000

Størrelse: 66 x 57 cm (89 cm m/tekst)

Nm: I Hovedkommission hos A.Sabro, Kristiania.

Nhh: Udført ved Kart- og Litograferingskontoret, Chr.ania.

Bikart i øhh i målestokk 1:100000. Venstre side: Fortegnelse over offentlige Bygninger,... Høyre side: Fortegnelse over Gader,... Utgitt som «Veiviser for og Nyeste Kart over Kristiania». Maalestok 1:10000.

1900 -

Detaljkart i 1:1000

Størrelse: 56,5 x 56,5 cm, noen detaljer utenfor noen av rammene for å vise overlapp med naboblad.

Det synes å ha vært en større gjennomgang av 1:1000-kartverket i 1900. Deretter oppdateres de ulike bladene fortløpende og forsynes med nye innskrifter for dateringer, trykker, utgiver eller tegner nede til høyre. I perioden 1900-1909 er det observert følgende:

Kart- og Litograferingskontoret, Kr.ania - Kristiania Opmaalingsvæsen - Nils Jacobsen - Kra. Lith. Aktiebolag - Jest Braaten, i tillegg til bare årstall, ofte av typen Aar 1901.

Noen kartblad trykkes med målestokk på midten under. Kartene er trykket i sort, med rødlige høydekoter.

1900 - 1901

Kart over Kristiania. Udgivet ved Byens Opmaalingsvæsen. 1900. Maalestok 1:4000.

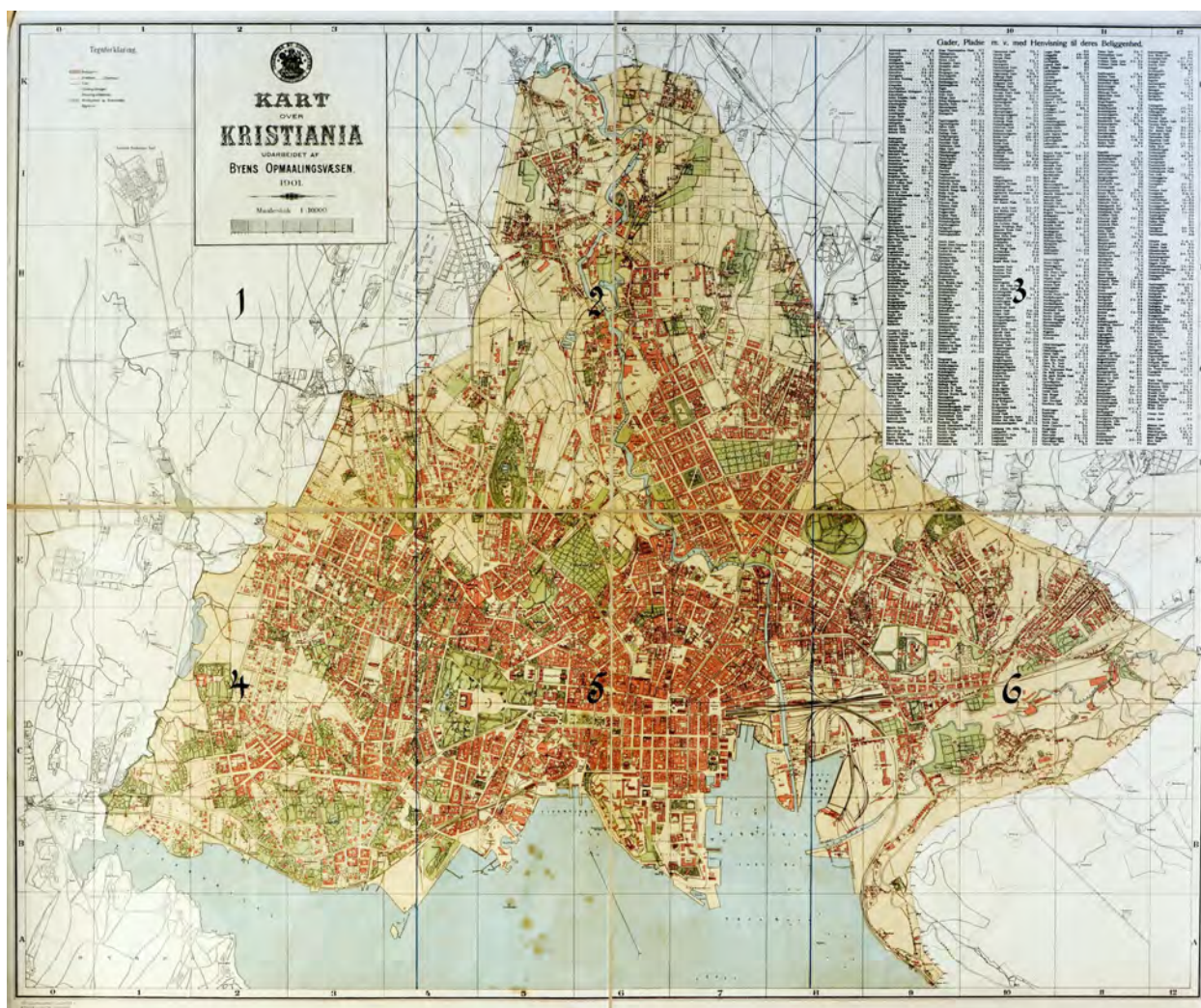
Del 1-6, hvert blad: 57 x 70 cm. Ifølge Norsk Bogfortegnelse var prisen 6,00, paa Lærred 11,40 og med Stokke 18,00.

De seks kartene kom med et oversigtskart:

Kart over Kristiania. Udarbeidet af Byens Opmaalingsvæsen. 1901. Maalestok 1:10.000.

Størrelse: 70 x 56 cm. Nvh: Fotolithografi udført i Norsk Lithgr Officin.

Oversigtskartet utgis i flere varianter senere.

Oversigtskartet til Opmaalingen, datert 1901, utgitt sammen med 1:4000-kartet.

1900

Kart over Kristiania 1900 Maalestok 1:6550

«Ørebladets Kart for Leiesøgende i Kristiania...»

Størrelse: 79.5 x 63 cm

Nhh: Alfred Hellwig Reproduktions-Kunstanstalt Kr.a.

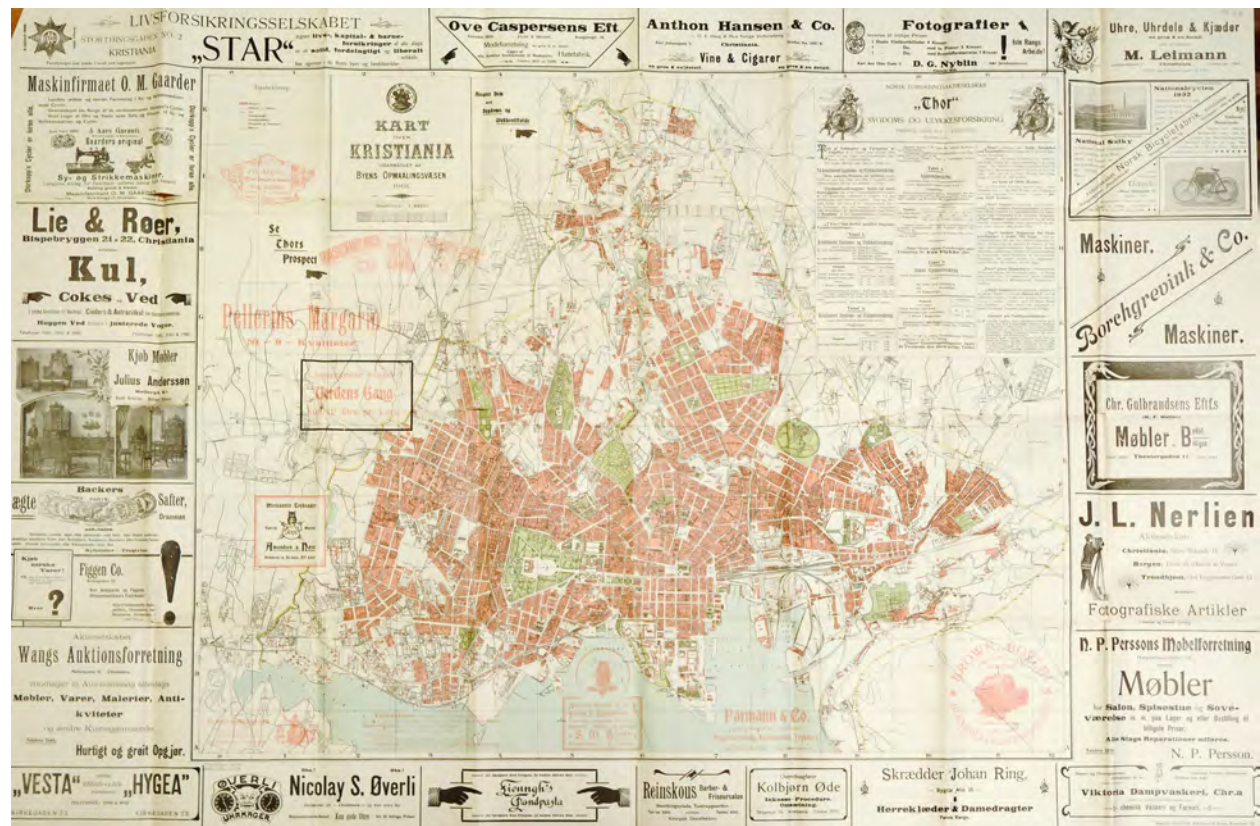
Kartet er en forstørret utgave av Opmaalingens kart, med målestokk endret til «6550».

Register utenfor rammen på høyre og venstre side. Kartet finnes også med årstall 1901.

1901 KART OVER KRISTIANIA. Samme kart som oversiktskartet (1900-01). I rødt omslag (10x22 cm).

1901 KART OVER KRISTIANIA. Samme kart som over, men med reklame rundt kanten og i et hvitt omslag (12,5x17,5), hvor det angis «Oplag 10.000». Mindre detaljert kolorering av bebyggelse og parker. Nhh: *Bogtryk utført hos Amundsen & Næss, Grændsen 19.* Med annonser: 100 x 67 cm.

1901

Kart over Christiania 1901

1/15000 af sand Størrelse

Størrelse: 46,8 x 39,6 cm.

Nhh: Kristiania lith Aktiebolag.

Tegnforklaringen er noe utvidet for å vise nedslagsfeltene i forhold til de vanlige utgavene av kartet.

To kart med hhv «Nuværende Nedslags-distrikter» og «Nye Nedslagsdistrikter» oppe. «Nye» «er laget først; en uregelmessighet der «y»-en har gått gjennom rammen synes på «Nåværende»-kartet.

1901

Kart over Kristiania og Bygdø (Se 1898).

Gjenbruk av Østbys kart i: Veileder for Deltagerne i det femte nordiske Boghandlermøde, Kristiania 1-3-jul 1901.

1901 (?)

Christiania

Størrelse: 18 x 15 cm. Målestokk: Ca 1:22.000

Nvh: Bormay engraving Co New York.

Kart nr 3 fra: "Maps and Plans accompanying Norway through the Stereoscope". Underwood & Underwood.

Viser utsiktspunkter for stereobildene. Dateres ca 1901: Med Nationaltheatret (1899), men uten Fagerborg kirke (1903).

1901

Kart over Kristiania med Omegn

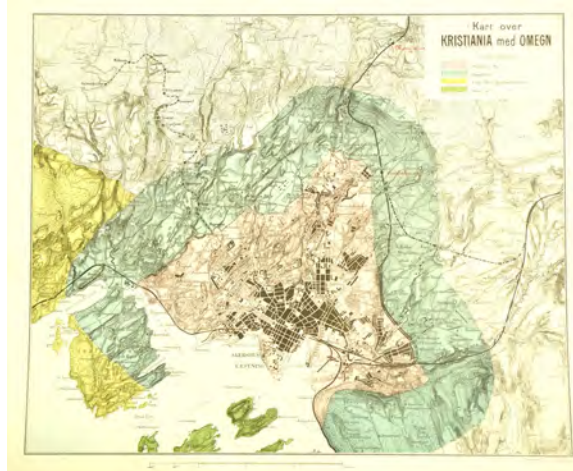
Størrelse: 37,3 x 30,5 cm.

Målestokk: Ca 1:30.000.

Nhh: Fotolitografi af Kria lit Aktiebolag.

Viser byggebelter rundt Kristiania.

Se også 1881, på det sammensatte kartet.

1901

Kristiania Sporveie

Størrelse: 25 x 18,5 cm. Målestokk: 1:18.000.

Nhh: Petersen & Waits Lith Anst. Chr.ania.

Fra: «Fører i Kristiania. Med 30 illustrationer, en plan og et kart». Alb. Cammermeyers forlag 1901.

Kartets sporveislinjer er i samme farge som vognene (rød-, blå og grønn-trikken).

1902

Kart over Christiania med Projecterede Stationsarrangements og Forbindelseslinjer.
1:10.000.

To bykart: Plan I og Plan S

Størrelse: 90,2 x 62,6 cm.

Nhh: Trykt i Kristiania Litografiske Aktiebolag.

A-jour til februar 1902. Overtryk af Kart- og litograferingkontorets gravure.

Disse, samt detaljkart av stasjonsområdene finnes i «Planer til Stationsarrangementet i Kristiania udarbejdede for den departementale Stationskomite af 1899 af ingeniørerne C. O. Gleim og S. Eyde ved S. Eyde.»

J.Chr.Gundersen Bogtrykkeri. (1901-02).

Plan I

Plan S

1902 – 1914 «Kristiania-Ciceronen» var en serie guidebøker som i stor grad var distribuert på og gjennom hoteller. Her samles utgavene t.o.m 1914, med vekt på identifikasjon av Kristinaia-kartene.

1902 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Tilreisende. Med 70 Illustrationer, 2 Planer og 2 Karter. 1902 udgivet af et Interessentskab.

Et bykart: **Kart over Kristiania** ved Byens opmaalingsvæsen 1901. Maalestok 1:10000. Norsk Lithgr. Officin. Størrelse: 61 x 53 cm. Tegnforklaringen flyttet i forhold til første utgave av 1901-kartet.

Et omegnskart (uten tittel) 1:100000, 46 x 52,6 cm inkl ramme. Nhh: Norsk lithgr officin.

1903 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 95 Illustrationer, 2 Planer og 4 Karter. 1903. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab.

Kart over Kristiania udarbeidet af Byens Opmaalingsvæsen. Maalestok 10.000. Uten år, men trolig samme som 1902 med minimale oppdateringer, f.eks Valkyriegaden 15 og 21 er nå markert som bebygget). Størrelse: 60x 52,5 cm. Nå med nhh: Fotolito; Norsk Lithgr Officin. Omegnskartet er likt, men nå med «Trykt i Norsk lithgr officin» i nhh.

1904 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 95 Illustrationer, 2 Planer og 5 Karter. 1904. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab.

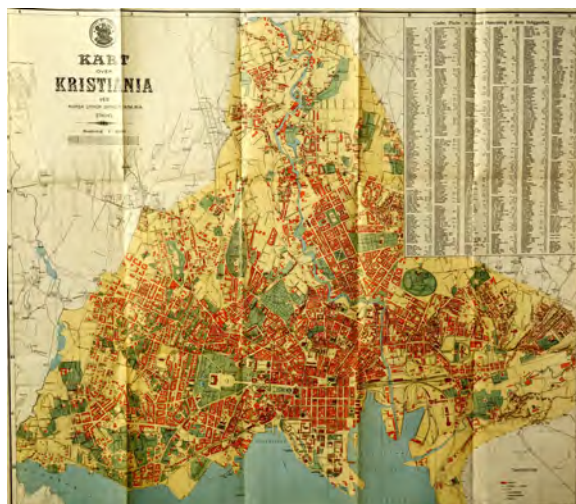
Samme Kristiania-kart som 1903, men uthuset på Frognerhaoug (i ruten B1) er nå kolorert (til forskjell fra 1903) og gressplenen på Gladengen er nå grønn.

1905 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 120 Illustrationer, 2 Planer og 5 Karter. 1905. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab.

Bykartet som for 1904, men nå er Frønsdammene kolorert og det er noen andre mindre endringer i koloreringen. Omegnskartet tilsynelatende som i 1904.

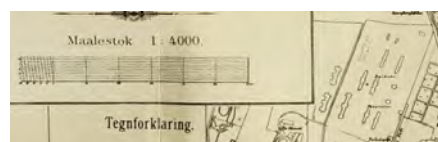
1906 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 120 Illustrationer, 2 Planer og 5 Karter. 1906. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab

Kart over Kristiania ved Norsk lithgr Officin Kra.nia 1906. Nye og større husnummer. En del navn er borte fra eiendommer, f.eks. Frognerhaug. Tegnforklaring nå i nedre høyre hjørne (tidligere oppunder tittelfeltet). Omegnskart trolig som før.

1907 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 120 Illustrationer, 2 Planer og 5 Karter. 1907. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab.

Samme kart som i 1906, men med tittel: **Kart over Kristiania**. Udgivet ved Byens Opmaalingsvæsen. Maalestok 1:4000 (sic).» Tegnforklaringen er flyttet opp under tittelfeltet, som de på de første kartene. Omegnskart tilsynelatende som før.

1908 Kristiania-Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 120 Illustrationer, 2 Planer og 5 Karter. 1908. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab. Det er observert et bortimot urørt eksemplar uten kartene, så det kan hende at enkelte bøker kom uten kart. Disse ble antakelig ofte revet ut av hotellgjestene allikevel.

1912 (8.aarg) Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 158 Illustrationer, 4 Planer og 4 Karter. 1912. Kristiania. Udgivet af et Interessentskab.

Inneholder: **Kart over Kristiania 1912**. Maalestok 1:100000» (ikke kolorert)

Størrele: 58 x 70 cm. Nhh: Norsk Lith Off Kri.ania. Register på baksiden. Bikart oppe til høyre. 1:100.000. Kartet er fortsatt basert på standardkartet fra Opmaalingsvæsenet.

1913-1914 (9de Aarg) 1913-1914 Ciceronen. En Veileder for Publikum, med 149 Illustrationer, 3 Planer og 4 Karter. 1913. Kristiania. Marius Stamnes' Boktrykkeri.

Samme kart som i 8.utg.

1914 (10.Aarg.) 1914 Ciceronen. En Veileder for Publikum, med Illustrationer, Planer og Karter. Kristiania. Emil Mostues Trykkeri 1914.

Inneholder: **Kart over Kristiania**, Målestokk 1:20.000. Størrelse 16,6 x 15, på bakre perm.

Det kommer ytterligere én Cicerone, i 1923-24.

1902 Kart over Christiania med projecterede Forbindelseslinjer og Stationer ved samme. Lite oversiktskart med jernbanelinjer inntegnet. Trykt i Aftenposten 28.5 1902.

1902 Kart over Kristiania Udarbeidet af Byens Opmaalingsvæsen 1902 pr 1/12 1/15000 af sand Størrelse.

Utgitt også med orange bebyggelse og i sort/hvitt. Cammermeyer annonserer en ny veiviser 10.1.1903: «Kart over Kristiania med Veiviser over Seværdigheder, offentlige Bygninger, Museer etc. Pris 0,50. Kartet ført a jour til 1/12 1902. Paa norsk lithogr. Officins Forlag.» Størrelse: 46,8 x 39,6 cm.

1903

Kart over Jernbaner og Sporveie i og ved Christiania, Bergen, Trondhjem, Drammen, Stavanger, Christiansand, Hamar og Narvik

Størrelse: 41 x 52 cm (Hele kartet 69,5 cm).

Målestokk: Ca 1:25000

Nhh: Tegning af R. Haavin.

Nvh: Kristiania lith Aktiebno lag, Fotolith.

Statsbanernes Forlag – Christiania 1903. Trykket i blått. På baksiden et stort Norgeskart.

1903

Kart over Kristiania Udgivet og forlagt af Kart- og Lithograferingskontoret, Kristiania.

Gjennomseet og korrigeret af Ingeniør O. Fabricius Assistent ved Kristiania Opmaalingsvæsen 1903. Maalestok 1:10.000.

Størrelse: 65,6 x 56,8 cm.

Nhh: Kart- og Lithograferingskontoret, Kristiania

Nm: I Hovedkommission hos AS Kristiania Adressbog

På hver side er det fortegnelser over bygninger og gater. Kartet viser også menighetsgrenser. Dette er 3. Sabro-utgave (1898/1900) med Fabricius, se også 1907. Prisen var 1 kr.

1904

Kart over Christiania

Størrelse: 28,5 x 24,5 cm. Målestokk 1: 18 000.

Nhh: Kristian Petersen lith Officin Kr.a.

Fra: «Kristiania Veiviser Führer Guide». Med 12 Prospektkort.

Narvesens Kioskkompani, Centraltrykkeriet, Kristiania 1904.

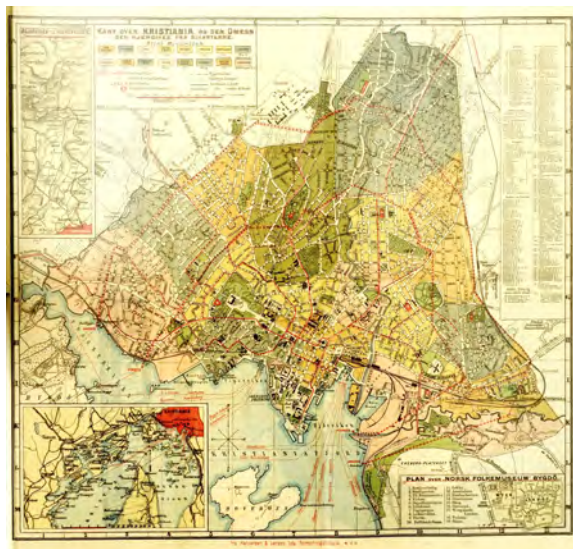
1904

Kart over Kristiania og den Omegn der gjengives paa Bikartene

Størrelse: 25,5 x 27 cm. Målestokk 1:25 000.

Tegnet av Lars Østlin. AS Halvorsen & Larsens Lith Institut

Fra: «Fører i Kristiania og omegn. Med 12 prospektkort i Lystryk». Uten år, men annonseres 11.6.1904. Annonsen henviser også til en tysk utgave: «Führer durch Kristiania und Umgebung...»

1907

Kart over Kristiania Byens Opmaalingsvæsen. Målestokk 1:4 000. Ny utgave. (Se f.eks 1896 og 1900.)

1907

Kart over Kristiania ved Norsk Lithgr. Officin.

Størrelse: 69,5 x 58,4 cm. Målestokk 1:10 000.
Rødt omslag med kartets tittel.

Rektangulært bikart, Ca 1:100.000 i øvre høyre hjørne (18,5 x 25 cm).

I Hans Reusch «Kristiania Geografi med et tillægg» (1913) står det i litteraturangivelsene av herværende kart er «paa fotografisk vei formindsket gjengivelse av det større kart», hvor «dette større kart» er et kart på 12 blader, basert på 1:1000-målingene. Se 1911-12.

1907

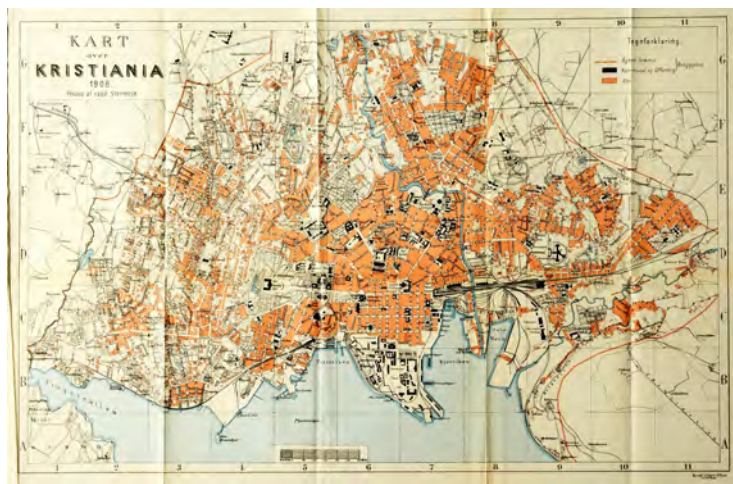
Kart over Kristiania udgivet og forlagt af Kart- og litograferingskontoret; gennemset og korrigeret af O. Fabricius. 4. utgave av «Fabricius-kartet» fra 1898/1900/1903. Utgitt med omslag: «Veiviser for og nyeste kart over Kristiania».

1908

Kart over Kristiania 1908 1/15000 af sand Størrelse. Nhh Norsk Lithgr Officin
Telefon 8059

Størrelse: 42,5 x 27 cm

Fra «Kristiania og omegn af C. Fabricius». Illustrerede Rejsebøger Nr 74-76. København H. Hagerups Forlag
Hoved-kommisionær for Norge: H. Aschehoug & Co. Kartet utgjør de nederste 2/3 av 1/15000-kartet fra 1909.

1909 Kristiania Kart i Maalestokken 1/7500 1909. Kartet er oppdelt i halvkilometers kvadrater og sirkler. Udgivet ved Christiania Handelstands Turistkomite.

Størrelse: 90,5 x 73 cm. Nhh: Halvorsen & Larsens Ld. Lito Institut

I omslag med tittel: «Kart over Kristiania: Bilag til kart over Kristiania 1909-10, alfabetisk fortegnelse» (8 s.) Ved Ingeniør J. de R. Kielland. Annonseres som: «Nyt kart» 23.12.1909, Pris Kr. 1.00.

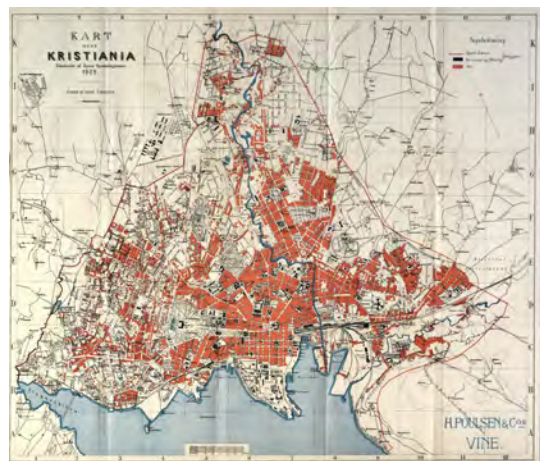
1909

Kart over KRISTIANIA Udarbeidet af Byens Opmaalingsvæsen 1909 1/15000 af sand Størrelse

Størrelse: 46 x 39,6 cm.

Nhh: Norsk Lithgr. Officin Telefon 2059

I «Kart & veiviser over Kristiania». Norsk Lith Officin. Graveret paa kommunestyrelsens foranstaltning og benyttet med dens tilladelse. I kommission hos: Cammer-meyers Boghandel. Pris 50 øre.

1909

Kart over Kristiania utarbeidet av Byens Opmaalingsvæsen., nå med RØDT årstall 1909 og med påtrykt «Høide»

Størrelse: 70,4 x 58,3 cm.

På venstre kant er det trykket en tabell som angir høyden til 207 punkter som er vist på kartet.

1910

Pharus Plan Kristiania. Annonseres av Jacob Dybwad i Aftenposten 30.7.1910: Nyeste og bedste Kart over Kristiania er Pharus-Plan. Maalestok 1:10000. Pris 1 Krone. 4.8.1910 annonserer han at «Hvert kontor i byen trenger det nye, gode Kristianiakart: Pharus-Plan med billedlig gjengivelse av offentlige bygninger...»

1910 (?)

Postkort uten tittel

Størrelse: 14 x 9 cm. Målestokk: Ca 1:12500.

Nhh: Norsk Lithgr Officin

Til venstre på baksiden: Eneberettiget A/S Ericksen & Co. Kortet har delt bakside, dvs utgitt etter 1905, men Aulaen og Pipervikskirken er ikke med (1911).

Før 1910 (?)

Orienteringskart over Kristiania med omegn i 1:25000

Størrelse: 37 x 46,4 cm, tittel utenfor rammen.

Nhh: Trykt i «Norsk lith Officin»

I tillegg til Holmenkolbanen er følgende steder markert i rødt: Turnhallen, Circus, Frogner Skøitebane, Smestadsvingen (!), Frognerkilen og Ski-bakken (i Holmenkollen).

Har trolig vært utgitt og distribuert i forbindelse med et større idrettsstevne.

Før 1910 (?)

Kristiania med Omegn

Størrelse: 56,3 x 46 cm. Målestokk: 1:25.000.

Utgangspunktet er Bibliothekets 1:25000 kart (1897, men av en eller annen grunn er plasseringen av «Maridals Vand» endret).

Med flere idrettsarenaer påtrykt i rødt.

1910

Christiania

Størrelse: 17,6 x 16 cm.

Målestokk: Ca 1:10.000.

Nm: Thos Bennett & Sons, Eneret.

I tysk brosjyre fra Bennets tourist bureau. Nede foran på brosjyren: «1910 – 8000»

1910

Kristiania

Størrelse: 18,3 x 16 cm.

Målestokk: Ca 1:10.000.

Nhh: Kr.a. lith Aktiebolag

I tysk brosjyre fra F.Beyer's Tourist-bureau.

Christiania - Nicolai Olsens Buchdruckerei 1910

Ny utgave i 1911.

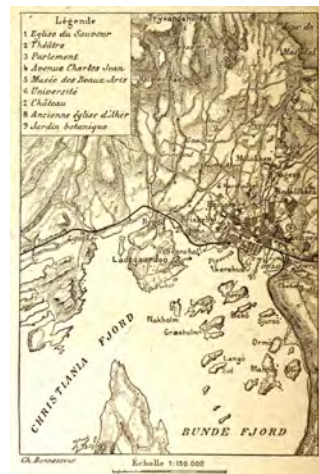

1910

Fra « *Les Capitales du Monde* », nouvelle Edition, Paris 1910.

Størrelse: 7 x 10,5 cm. Målestokk : 1 :150.000.

Nvh : Ch. Bonneseur.

1910

Kristiania. Kart i Maalestokken 1/12500 1910

Tegnet av ingeniør J.de.R. Kielland

Størrelse: 54,5 x 43,5 cm.

Nhh: A/S Halvorsen & Larsen Ld, lith. Institut.

Utgitt separat (i omslag: «Kart over Kristiania i 1:12.500»). Forlagt av H. Aschehoug & Co (W.Nygaard). Pris 50 øre. Og som bilag i: «Fører gjennom Kristiania og nærmeste omegn. Med kart over byen og ca 70 illustrationer. Utgit paa foranstaltning av Kristiania handelstands turistkomite under redaktion av ingeniør Ernst Bjerknes 1910». (126 s.) Denne guiden kommer på tysk i 1911 («Führer durch Kristiania und nächste Umgegend»...), og nytgis på norsk (og engelsk) 1914. 1910-kartet sitter i noen av 1914-guidene.

1910 Kristiania Kart i

Maalestokken: 1/19000

Størrelse: 34,8 x 28 cm.

Dette er samme kartet som i Føreren (1910), se over, og det store (1:7500) kartet (1909) med endringer i tittelfeltet. Siste punkt i tegnforklaringen («Dagblade») er slettet.

1910

Områdekart uten tittel.

Størrelse: 46,5 x53,2 cm. Målestokk: 1:100 000

Nhh: Trykt i Norsk lithogr Officin.

Viser bl.a. grense for Maridalsvannets og Sognsvanns nedslagsfelt, samt kommunale eiendommer.

Fra: «Kristiania vand- og kloakvæsen. Nordmarks-vassdragene og Akerselven.» (Dokument nr. 15.)

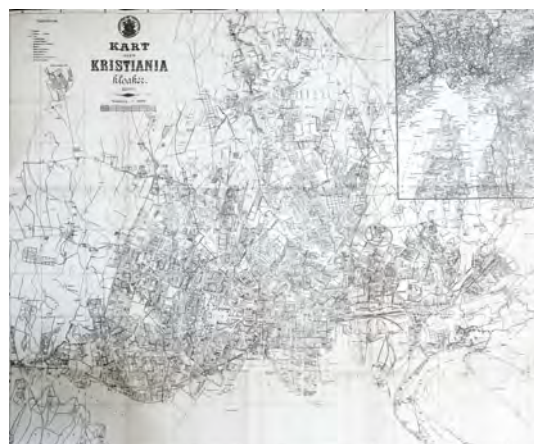
1910

Kart over Kristiania

Kloaker 1910. Målestokk 1:10 000

Størrelse: 70,7 x 58,2 cm.

Fra: «Kristiania vand- og kloakvæsen. Nordmarks-vassdragene og Akerselven.» (Dokument nr. 15.)

1910

Kart over Kristiania

Vandledninger 1910. Målestokk 1:10000

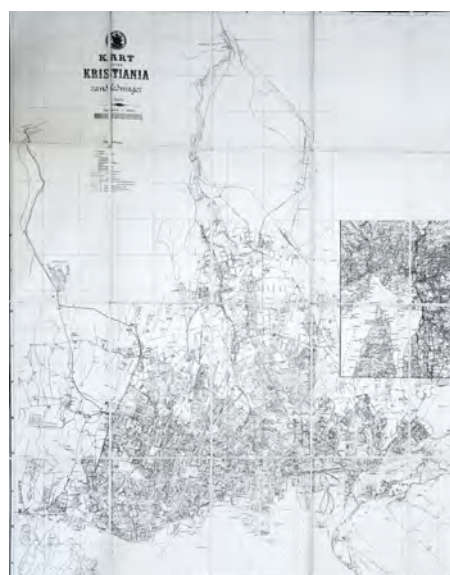
Størrelse: 72 x 92cm.

Nhh: Norsk Lith Officin

Fra: «Kristiania vand- og kloakvæsen. Nordmarks-vassdragene og Akerselven.»

(Dokument nr. 15. 1910)

«En orienterende fremstilling, utarbeidet ved vand utvalgets formand hr veidirektør Joh. Skougaard og trykt i henhold til formandskapets beslutning av 13de april 1910».

1911

Kart over Kristiania

Udarbejdet av Byens Opmaalingsvæsen 1911
1/15000 av sand Størrelse

Størrelse: 56,4 x 38,5 cm.

Nvh: Kart- & Litograferingskontoret. Kr.a

Fra: «Beretning om Kristiania kommune for
aarene 1887-1911.» J.Chr.Gundersens Bok-
trykkeri, Kristiania.

1911-12

Kart over Kristiania. Udgivet ved Byens
Opmaalingsvæsen 1911. Maalestok 1:4000.

I Hans Reusch «Kristiania Geografi med et
tillægg» (1913) står det i litteraturangivelsene:
«Et hovedkart over Kristiania by territorium er
Kart over Kristiania. Utgit ved Byens
Opmaalingsvæsen. Ny utgave 1911. 4 blad.
1:4000. Dette kart er utarbejdet efter originaler,
utført i 1:1000. Disse originaler er ogsaa utgit
som et kart i 12 blad (sælges særskilt for kr. 1.50
stykket).»

I Aftenposten 26 - 27 juli 1912 annonseres: «I Hovedkommission hos P.F.Steensballes Boghandels Efterf.
(H.Reenskaug) Apothekergt 6, er udkommet **Kart over Kristiania**, udgivet af Byens Opmaalings-
væsen. Maalestok 1:4000. Pris Kr. 10.00. Opklæbet paa Lærred med selvløftende Stokke Kr. 23.00.»

1911-12

Christiania

Størrelse: 15,1 x 14cm. Målestokk: Ca 1:10.000.

Nvh: Verlag v Albert Godschmidt, Berlin.

Nhh: Lith Anst. V. L.Kraatz, Berlin

Fra: «Griebens Reiseführer», Band 146, Norwegen und
Kopenhagen 1911-1912, Albert Goldschmidt Berlin 1911-
1912. Teksten på kartet er norsk.

1912

Kristiania Sporveislinjer

Sporveiskart over to sider.

Størrelse: Ca 18 x 16 cm.

Målestokk: Ca 1:40.000.

Og et lite **Christiania**-kart

Størrelse: 13,5 x 9,5 cm.

Målestokk: Ca 1:13.000.

Fra: «Veiviser for Kristiania, utarbeidet paa grundlag av Byens Sporveisnet». Johan A. Schoubyes Boktrykkeri Kristiania. O.T. Aasen.

1912 (?)

Plan of Christiania

Størrelse: 24,2 x 17,8 cm.

Målestokk: Ca 1:25.000.

Nvh: Copyright.

Nhh: Ward, Lock, & Co. Ltd. London.

Datering: Bergensbanen på Norgeskartet (1909), men ikke Smestadbanen (1912).

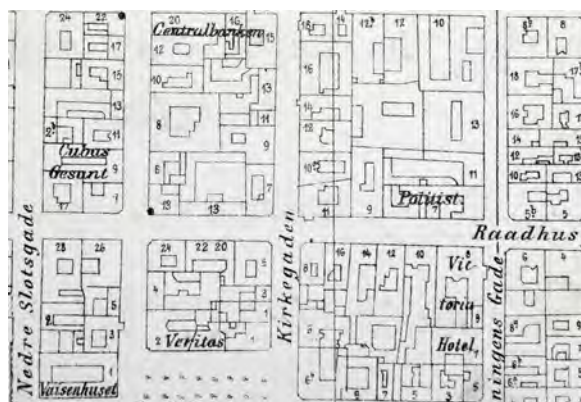
Fra "Ward Lock. Handbook to Norway".

1912

Kart over Kristiania i Maalestok 1:4000

52 blader. Hvert blad: 13x20,6 cm.

Fra: Kristiania bys Matrikel Tillige med opplysning om eiendommens skattetakster og bygningenes brandtakster ved utgangen av 1911. Kristiania J.M. Steneresen & Cos Forlag 1912.

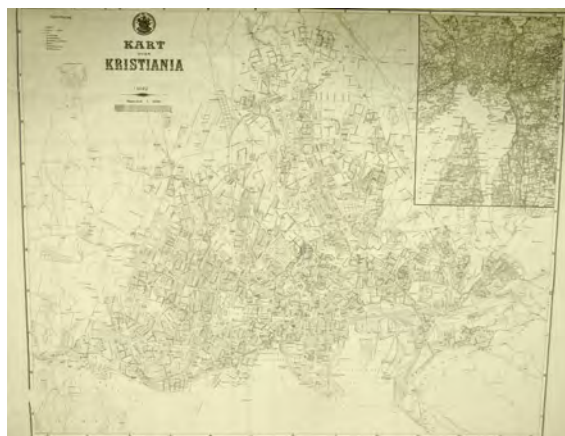

1912

Kart over Kristiania 1912 Maalestok
1:10.000.

Størrelse: 71 x 58 cm med bikart: 19 x 25 cm.
Nhh: Norsk lith Off. Kri.ania

Samme kart finnes med påtrykt i rødt: «Forslag
til nye reguleringer.» De aktuelle gatene er også
trykket i rødt. Øvh: Bilag til sak nr 74 (1912).

1913

Kart over Kristiania Utarbeidet av Byens
Opmaalingsvæsen Ved Norsk Lithgr. Officin,
Kri.ania. For litografering og tryknings ved-
kommende 1913. Maalestok 1:10000.

Størrelse: 71 x 57,7 cm.
Nhh: Norsk lith. Off. Kri-ania.

1913

Kristiania Centrum

1:10000

Størrelse: 19,9 x 25,4 cm.

Nvh: A/S Halvorsen &
Larsen Ld. eneret.

Oversigtskart over Kristiania

1:20000

Størrelse: 20,4 x 15 cm.

Nhh: A/S Halvorsen
& Larsen Ld. eneret.

Bilag til Hans Reusch «Kristiania Geografi med et Tillæg. Kristiania set fra Sporvogn», Kristiania i
Kommissjon hos T.O. Brøgger, 1913. Samme kart brukes noen år i Halvorsen & Larsens praktiske
Lomme-Almanak. Se 1915-16.

1914

Kart over Kristiania

Utarbeidet af Ivar Refsdal 1:12000

Kristiania H.Aschehoug & Co (W.Nygaard) 1914

Størrelse: 47,4 x 39 cm

Nhh: L.Fehrs lith. Off. Christiania

Utgitt i «Fører Gjennem Kristiania og nærmeste omegn. Med kart over Kristiania og mange illustrationer. Forlagt av H.Aschehoug & Co. (W.Nygaard) Kristiania. 1914. Utgit paa foranstaltning av landsforeningen for reiselivet i Norge». Nyutgivelse av guiden fra 1910, men uten at Bjerknes nevnes, til tross for at teksten er relativt lite omarbeidet.

Førsteopplaget(?) av guiden i 1914 kom med kartet fra 1910-utgaven. Denne guiden finnes oversatt til engelsk: «Guide to Christiania and the environs,» translated by Walter H.Weedon. Kartet er også brukt i boken: «For Skolereisende til Kristiania», ved Komiteen for Skoleriser, Kristiania.

Dette er første utgave av Aschehougs Kristiania-kart ved Refsdal. Annonseres i Aftenposten 25.5.1914.

Kartet kom også med register på baksiden, og omslagstittel: «Aschehougs kart over Kristiania utarbeidet i maalestok 1:13000 med fortegnelse over Gater o.s.v. av Ivar Refsdal.» (I rødt:) Utgave 1914. Forlagt av H.Aschehoug & Co (W.Nygaard Kristiania) Pris 50 øre. Annet opplag kom samme år. Det er uten «Utgave 1914» i rødt, men med nvh: 2.det Oplag. For dette opplaget er det lagt til «Bad» og «Hasvolds damebad» på Brannskjæret. Dette er fjernet igjen på 3.opplag. Både 1. og 2. opplag viser utstillingen på Frogner. De neste opplagene i 1917, 1919, 1921 og 1923.

1914

Kristiania 1:18000

Størrelse: 28,5 x 24,5 cm.

Nhh: Kristian Petersen Lith Officin Kr.a.

Utgitt i: «Føreren gjennom Utstillingsbyen og Omegn 1914 under redaktion av Dr. Fredrik B. Wallem». Norsk Annonce-bureau's Forlag. Dette er programhefter som kom ukentlige i utstillingsperioden 15 mai – 11 okt.

Samme kart (betydelig oppdatert) som i 1904: Kristiania Veiviser Führer Guide, ... Narvesens Kiosk-kompani.

1913

Kart over Kristiania udarbejdet av Byens Opmaalingsvæsen. I Kommission hos Cammmermeyers Boghandel. I omslag med tittel: Kart og veiviser over Kristiania (14 s.)

1913

Ny utgave av **Pharusplan for Kristiania** annonseres i Aftenposten 12.4.1913.

1914

Kart over Kristiania
Maalestok 1:20000.

Størrelse: 28,5 x 20 cm, pluss reklame.

Nhh: Kart & lithgr. Kont. Kr.a.

I Frognerparken er «Udstillingen 1914» angitt.

1914

Ny utgave av Halvorsen & Larsen annonseres 8.6.1914: «Paa vort forlag er utkommet: Nyt **Kart over Kristiania** i 2 Dele av Lærer Ivar Refsdal. Kristiania Centrum 1:9000. Oversigtskart over Kristiania 1:21000 med kortfattet Fører for Kristiania, Opgaver over Museers og Samlingers Aabningstid, kortere Rundtture for Kristiania. Pris 50 Øre..» Samme kart som over (1913), men med litt større målestokk.

1916

Kristiania 1:18000

Størrelse 34,5 x 19,8 cm

Nvh: Kristian Petersen lit. Off. Kr.a.

Register på kartets høyre side.

På omslaget til brosjyren «Kristiania». Utgitt av Norges Statsbaner 1916 (10 sider). Fra utstillingskartet (1914), men referanser til utstillingen, inkludert bygningene i Frognerparken, er fjernet.

1915-16

Kristiania Centrum 1:10500

Størrelse: 19,5 x 25 cm

Nhh: Ivar Refsdal IX 1915

Oversigtskart over Kristiania

1:30000

Størrelse: 21 x 24,5 cm.

Nvh: VI 1916 og Eneret A/S

Halvorsen & Larsen Ld.

Nhh: Refsdal og Trykt juli 1916.

Fra: Halvorsen & Larsens praktiske Lomme-Almanak 1917. Endring fra 1914: Målestokken og flytedokk ved Aker brygge er nå borte.

1916

Kart over Kristiania. Udgivet og forlagt af Kart- og Litograferingskontoret, Kristiania. Gjennemset og korrigeret af J.P. Hage. Assistent ved Kristiania Reguleringsvæsen. 1916 Maalestok 1:10000.

Størrelse: 66,5 x 57 cm, pluss register.

I heftet: «Veiviser for og Nyeste Kart over Kristiania Maalestok 1:10000». Utgit av Kart og Litograferingskontoret, Kristiania. Olaf Norlis Forlag, Kristiania. Se også 1920.

1917

Kart over Kristiania. Udarbeidet ved byens opmaalingsvæsen. Ved Norsk Lithgr Officin, Kra.nia. For litograferings og tryknings vedkommende. 1917. Maalestok 1:10 000. Størrelse: 70 x 58 cm.

Fra Amund Hellands «Norges Land og Folk. Topografisk-Statistisk Beskrivelse over Kristiania I-III». Kristiania 1917-18. Kartet forekommer monteret både i første og siste bind.

1917 Kart over Kristiania Refsdals 3.utgave, se 1914. 3.die Oplag i tittelfeltet. Nå uten bad på Brannskjær og utstillingsområdet. Nhh: A/S P.M.Bye & Co (L.Fehr's lith.Officin) i Christiania.

1917

I det lille heftet: «Vort Hjemsted. Kristiania og Omegn i Billeder og Kart,» av Imm. Flood, J.W.Cappelens Forlag, Kristiania (uten år, men 1917 iflg Norsk Bogfortegnelse) finnes flere mindre kart-skisser over sentrum og omegnen. Presisjonsnivået er ikke høyt.

1918

Kristiania Kart over de indre bydele av Ivar Refsdal. Anden utgave. 1:10500. Forlagt av AS Halvorsen & Larsen Ld. Kristiania 1918.

Størrelse: 25,4 x 33,7 cm

Nvh: Eneret A/S Halvorsen & Larsen LD.

På baksiden:

Oversigtskart over Kristiania 1:21000

Størrelse: 29,5 x 34,5 cm

Nvh: X1917 (og utenfor rammen) Eneret A/S Halvorsen & Larsen LD.

Nhh: Refsdal

Utgitt i omslag: Kart over Kristiania, 1918.

Annonseres 6.6.1918: «Nyt Oplag er utkommet av vort utmerkede Lommekart over Kristiania.»

Dette er en forstørrelse av Lommealmanakk-kartet, se f.eks. 1915-16. De samme kartene brukes i: «Kristianiaboken» (Osloboken). Med to karter. Utgit og forlagt av Ulrik Ludwigsen, Kristiania 1924. Trykt i AS Handelstrykkeriet.

1919

Pharus-plan over Kristiania. Pharus-Verlag G.M.b.H Berlin SW.68, Lindenstr. 3.

Jacob Dybwads Specialforlag, Kristiania 1919. Målestok: 1:10.000.

Størrelse: 73 x 59,5 cm.

Nvh: Lith u Druck Pharus verlag G.M.b.H Berlin SW.68, Lindenstr. 3.

1919

Kart over Kristiania Utarbeidet av Ivar Refsdal 4.de oplag.

Målestokk 1:13000

Kristiania H.Aschehoug & Co (W.Nygaard) 1919

Størrelse: 38,8 x 46,5 cm

Nhh: P.M.BYE & Co (L.Fehr's lith Officin) Kristiania.

I omslag: «Aschehougs kart over Kristiania.»

1919

Kart over A/S Kristiania elektriske Sporveis Sporlinjer i først driftsaar 1894 og efter 25 aars forløp i 1919.

Størrelse: 47,4 x 24,1 cm.

Målestokk: Ca 1:10.000.

Publisert i «Kristiania elektriske Sporvei 1894-1919. Et minde-skrift.» Redaktør Berg-Jæger. Emil Mostue A/S Boktrykkeri, Kristiania.

1919

**Kristiania og Aker sporveiskomites
Forslag til forstadsbanenet.**

Oversigtsplan, M= 1:25000

Kristiania i Sept. 1919.

Størrelse: 90 x 74,4 cm.

Nvh: Den priv. Opm. Lit. Officin

Fra «Indstilling fra Kristiania og Aker
sporveiskomite». Avsnit I. Forstadsbaner.
Kristiania J.Chr. Gundersens boktrykkeri, 1919.

1920

**Kristiania og Aker sporveiskomite
Forslag til sporveisnet.**

Oversigtsplan, M= 1:7500

Størrelse: Ca; 95 x 75 cm.

Nhh: Den priv. Opm. Lit. Officin

Øhh: Bilag 1.

Fra «Indstilling fra Kristiania og Aker
sporveiskomite.» Avsnit II. Sporveier..
J.Chr. Gundersens boktrykkeri, 1920.

1920

**Kristiania og Aker sporveiskomites
Forslag til sporveisnettets beliggenhet.**

I de centrale bydele. M=1:1000

Størrelse: Ca 113 x 70cm.

Øvh: Bilag 2

Nvh: Kristiania Lit.Aktiebolag.

Fra «Indstilling fra Kristiania og Aker
sporveiskomite. Avsnit II. Sporveier.»

J.Chr. Gundersens boktrykkeri, 1920.

1920

**Direktør Barth's Forslag til
Ordning av Sporveisnettet**

i De centrale Bydele

Størrelse: 30 x 26 cm. Målestokk 1: 10 000.

Fra « Indstilling fra Kristiania og Aker
sporveiskomite». Avsnit II. Sporveier. J.Chr.
Gundersens boktrykkeri, 1920.

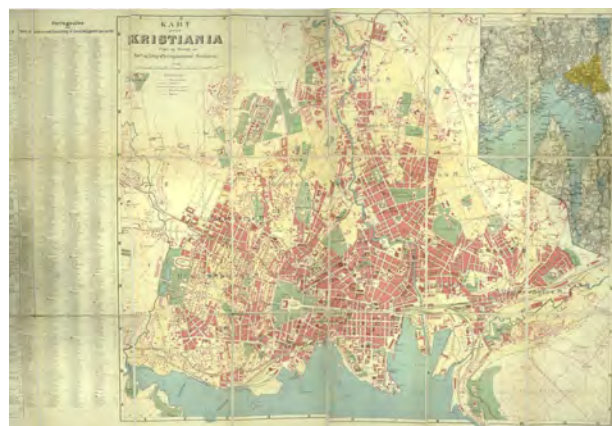
1920

Kart over Kristiania. Udgivet og forlagt af Kart-
og Litograferingskontoret, Kristiania.
Gjennemseet og korrigeret af J.P. Hage.
Assistent ved Kristiania Reguleringsvæsen.
1916 Maalestok 1:10000.

Størrelse: 66,5 x 54,8 cm, pluss 22,5 cm register
på venstre side.

Nhh: Kart- og litograferingskontoret, Kristiania.

Kartet er noe mindre (høyde) enn førsteutgaven i 1916. Av endringer er det nå flere fergeruter på
bikartet, og reguleringsplanen for Ekebergåsen er tegnet inn. Utgitt i heftet «Veiviser for og
Nyeste Kart over Kristiania Maalestok 1:10000». Utgitt av Kart- og Litograferingskontoret,
Kristiania. Ny Revidert utgave, Olaf Norlis Forlag, Kristiania. 1920. Første utgave i 1916.

1921

Kart over Kristiania utgitt ved Byens Opmaalingsvesen 1921
Maalestok: 1:4000

Ny utgave, se 1896, 1900 etc. Nå med tittelen på venstre side.

1921

Kart over Kristiania. Utarbeidet av Ivar Refsdal. 5te oplag. Kristiania H.Aschehoug & Co (W.Nygaard) 1921

Størrelse: 46,8 x 38,8 cm. Målestokk 1:13000.
Nm: P.M.BYE & Co (L.Fehr Lith Officin) Christiania

Som omslag: «Aschehousg kart over Kristiania». Kun minimale endringer fra 4de utgave, f.eks. er Frognerparken utvidet inntil Frogner stadion.

1921 PHARUS-PLAN OVER KRISTIANIA. Jacob Dybwads Forlag. 1921.

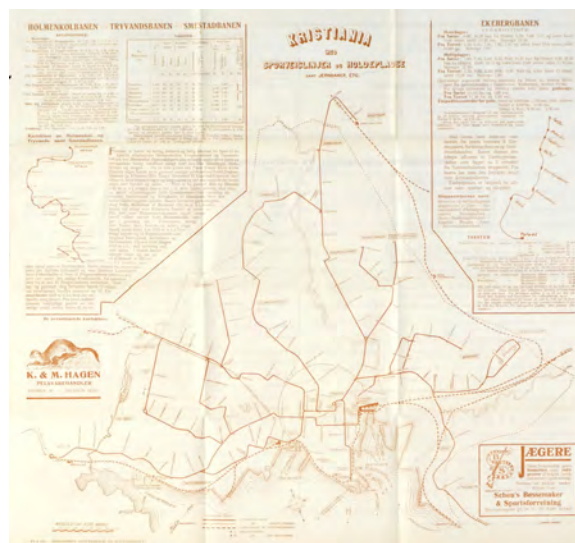
Størrelse: 73 x 59,5 cm. Målestokk: 1:10.000. Minimale endringer fra 1919-utgaven.

1922

Kristiania med Sporveislinjer og Holdepladse samt jernbaner, etc.

Størrelse: Ca 40x38cm. Målestokk ca 1:18000.
Nvh: Kr.a.: Arbeidernes aktietrykkeri og klicheanstalt.
Nhh: Johan Waage

Vedlegg til «Veiviser for Kristiania ved O.T.Aasen», Arbeidernes Aktietrykkeri Kr.a

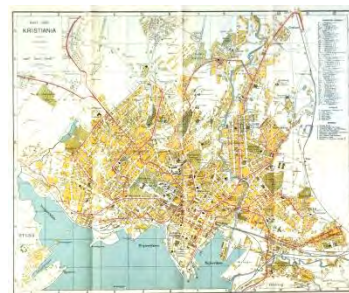

1923

Kart over Kristiania. Utarbeidet av Ivar Refsdal. 6.te oplag. Kristiania H.Aschehoug & Co (W.Nygaard) 1923.

Størrelse: 46,5 x 38,8 cm. Målestokk 1:13000. Nhh: P.M.Bye & Co A/S Kristiania. I omslag: «Aschehousg kart over Kristiania».

Kun mindre endringer fra 5te utgave (f.eks. trikk i Tøiangaten).

1923 (?)

Aftenpostens KRISTIANIA KART

Størrelse: 90 x 72 cm.

Målestokk 1:8 000.

Nvh: Forlagt og udgit med eneret av O.A.Tollerud

Nhh: Den private Opmaalingens lito Anstalt Kra.

Tittel på omslaget (24 x 19,5 cm):
«Aftenpostens Nye Kristiania-kart.»
Maalestok 1:8000. Udarbeidet og tegnet af karttegner O.A.Tollerud.

1923-24

Kristiania 1:22000

Størrelse: 26,8 x 25 cm, inkl tittelfelt og register.

Nvh: 1923

Nhh: P.M.Bye & Co A/S Christiania

Fra «1924-1925 Ciceronen 10. aarg. En veileder for Publikum». Kristiania P.M.Bye & Co A/S Boktrykkeri 1924. Det er ukart hvorfor denne betegnes 10.årg, for 1914-utgaven var 10.årgang.

1924

Kristiania

Størrelse: 13,5 x 9,4 cm.

Målestokk: Ca 1:13.000.

Fra: «Bennett's Reisehaandbog over Norge»,
Kristiania 1924

1924

Salmonsens Konversationsleksikon

Kristiania 1:22000

Størrelse: 26,7 x 22,5 cm

Nhh: Axel E.Aamodts lith Etabl.

Isac Salmonsens utga «Salmonsens Store Illustrerede Konversationsleksikon» i perioden 1893-1911 (19 bind). Neste utgave (26 bind) kom i perioden 1915-1930 og het «Salmonsens Konversationsleksikon». Senere kom ytterligere to utgaver.

Navneskiftet

Allerede fra midten av 1800-tallet hadde tanken om et navneskifte for hovedstaden dukket opp, spesielt i nasjonale kretser utover i landet. I Christiania (eller Kristiania, som byen het i matrikkelen fra 1877) var stemningen klart imot endring, men utover begynnelsen av 1900-tallet tok både akademikere og ledende politikere til orde for en navneendring, og da man nærmet seg jubileumsåret 1924, var saken såpass modnet, at de sterkeste motkreftene var en del forretningfolk som hadde Christiania-navnet i sine firmanavn, eller på annen måte var bekymret over at kundene ville forvirres. Kommunestyret gikk mot endring – med ordførerens dobbeltstemme, men Stortinget hadde siste ord, og navneendringen ble vedtatt sommeren 1924, med ikrafttredelse fra 1.januar 1925. Med dette avsluttes bibliografien med et bilde av Pharus-planen fra 1921, som åpenbart ikke var utsolgt, og som fikk klistret «Oslo» på forsiden for et videre liv.

GEOLOGISKE KART

1810

«Kart over Christiania omegn»

(Uten tittel.)

Leopold von Buch

Størrelse: 7 x 5 cm. Målestokk: Ca 1:650.000

Nvh: F Guimpel Sculp

Vignett til 1. bind i den tyske utgaven: «Reise durch Norwegen und Lappland», Berlin 1810.

Kartet viser forekomst av kalkstein (skifer), porfyr, granitt og sandstein i området rundt Christiania. Det synes ikke å være noen direkte referanse til kartet i teksten. Dette er derfor trolig utarbeidet i ettertid, basert på observasjonene. I den engelske utgaven («Travels through Norway and Lapland», 1813) er kartet tatt inn med undertittelen «The Country around Christiania» sammen med andre illustrasjoner på en egen foldeplansje. Den delen av Buchs bok som dreier seg om Christiania ble oversatt av Gregers Fougner-Lund, og utgitt i Kjøbenhavn som en reisebeskrivelse i 1812, men kartet ble ikke utgitt i denne.

1826 Allerede i 1826 tegnet Keilhau et geologisk kart over Østlandet i liten målestokk, for publisering i «Darstellung der uebergangs-formation in Norwegen», Verlag von Johann Ambrosius Earth, Leipzig.

1838

Uebergangs-Territorium von Christiania

Størrelse: Ca 47,3 x 78,3 cm. Målestokk: Ca 1:250.000. Øhh: Pl.I. Nhh: Christiania, Lithog: v: G.L.Fehr,

Fra Balthazar Keilhau's "Gaea Norvegica". Johan Dahl, Christiania. Første bind utkom i 1838 (4 Spd!). De øvrige bindene kommer ut i 1844 og 1850.

På geologiske karter er farger ofte viktig for å fremvise ulike berggrunnsegenskaper, og dette er trolig det første norske fargetrykte kartet. Gaea Norvegica inneholder også et fargetrykt Norgeskart, som kom i hefte 2 og 3, se Ginsberg, Maps and Mapping of Norway, Entry 69 og 77.

1854

Geologische Übersichtskarte des Christiania-Silurbeckens skizzirt von Theodor Kjerulf, Christiania 1854

Størrelse: 33,6 x 45,1 cm.

Målestokk: 1:100 000

Nm: Lith von Fehr sen

Fra „Das Christiania-Silurbecken, chemisch-geognostisch untersucht von Theodor Kjerulf“. Christiania 1855.

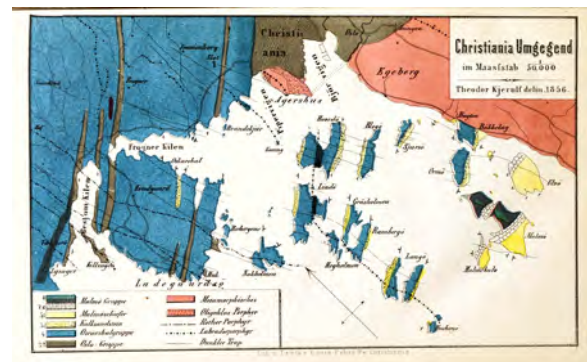
1857

Christiania Umgegend im Maasstab 1/50.000

Theodor Kjerulf delin 1856

Størrelse: 19,7 x 12cm.

Nm: Lith u. Druck v Louis Fehrs Ww.Christiania
Utgitt i „Ueber die Geologie des südlichen Norwegens von Theodor Kjerulf, mit Beitragen von Tollef Dahll“. Christiania, Verlag von Johan Dahl.
Druck von C. Werner & Co. 1857.

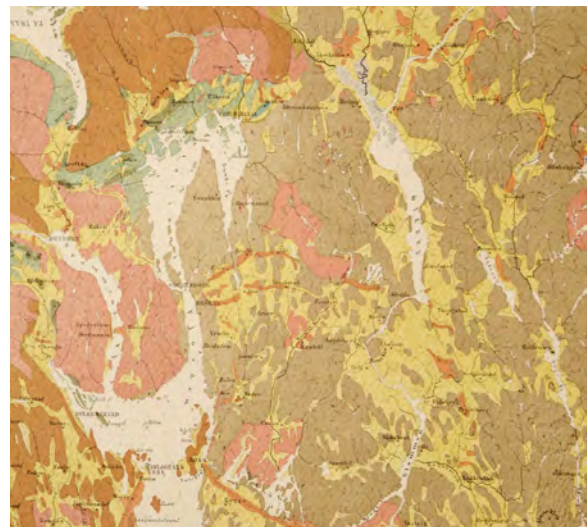
1858-65

Geologisk kart over Det søndenfjeldske Norge. I. Christiania og Hamars Stifter i 6 blade.

Hvert blad ca 38 x 38 cm. Målestokk: 1:400.000.

Nvh: J.C.Richter og Lith og Farvetrykt i Carl Schwenzens Off. Christiania

Fra «Geologisk kart over Det søndenfjeldske Norge. omfattende Christiania, Hamar og Christiansands Stifter. Optaget ifølge Foranstaltning af Den Kongelige Norske Regjerings Departement for det Indre. 1858-1865 Ved Theodor Kjerulf og Tellef Dahl. Christiania».

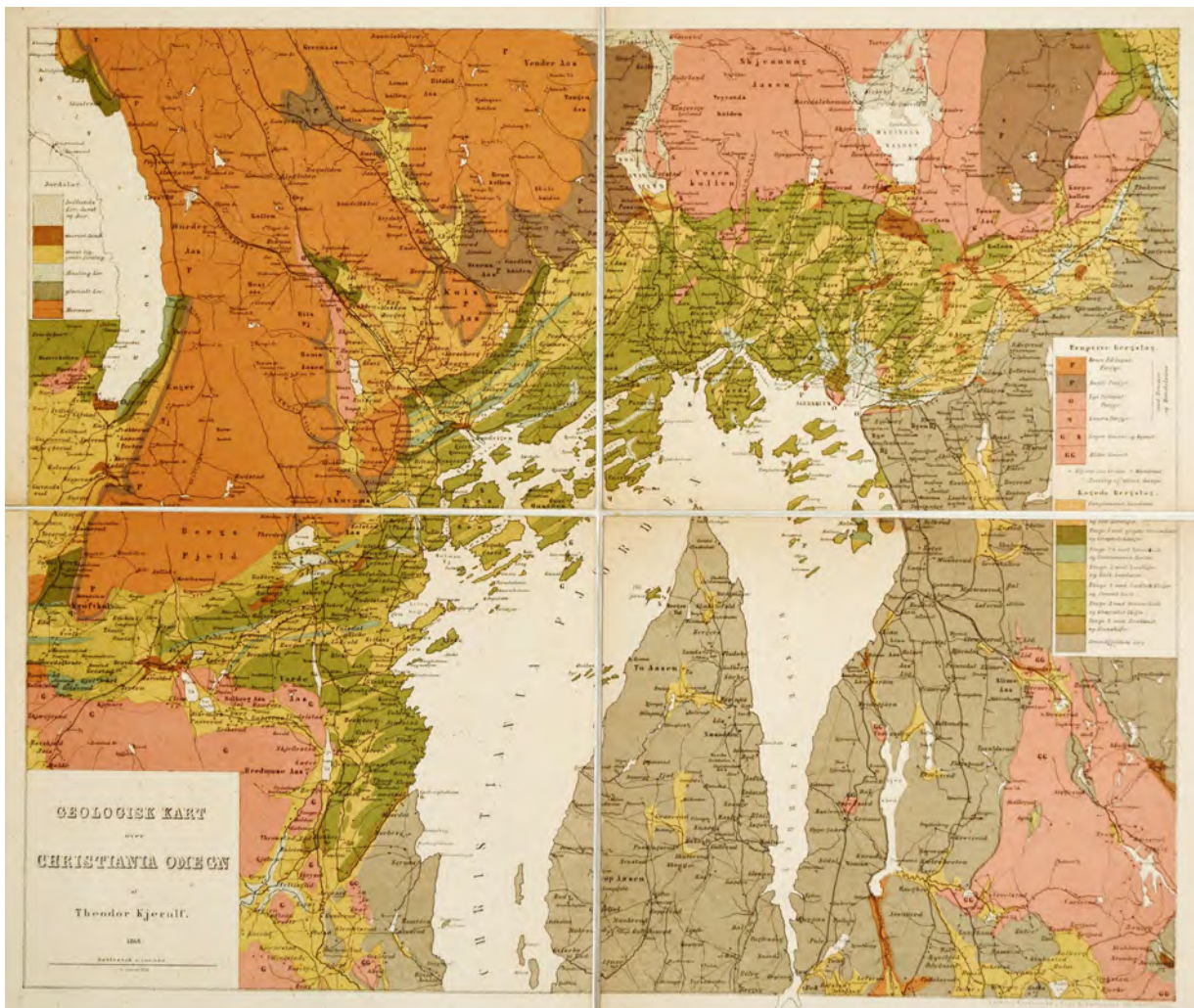
1865-66

Geologisk kart over Christiania omegn. Af Kjerulf, Theodor 1864.

Størrelse: 38,5 x 33 cm. Målestokk 1:100.000. Nhh: Farvetrykt i Carl Schwenzens Off. Christiania

1.utgave separatuttgitt.

2.Utgave («Andet Oplag 1866» i tittelfeltet, og nvh: Guttorm Jacobsen lith.) utgitt i «Veiviser ved geologiske Excursioner i Christiania Omegn Af Lector Theodor Kjerulf» (Universitetsprogram for 2. halvår 1865.) Christiania Brøgger & Christie.

1898

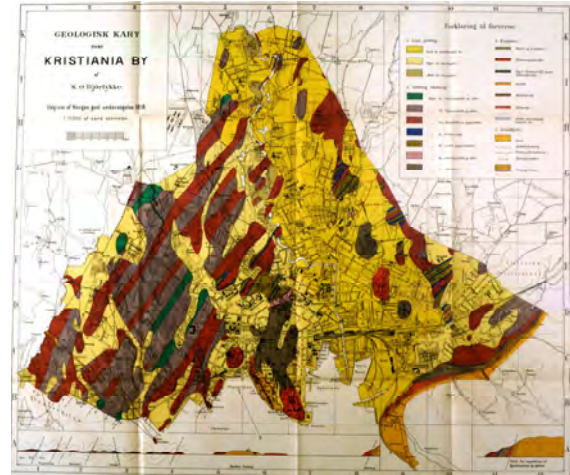
Geologisk Kart over Kristiania By

af K. O. Bjørlykke. Udgivet af Norges geol. Undersøgelse 1989. 1/15000 af sand Størrelse

Størrelse: 46,8 x 39,6 cm.

Nhh: Trykt ved Norges Geografiske Opmaaling.

Utgitt i Norges geologiske undersøgelse No.25. «Geologisk kart med beskrivelse over Kristiania by af K.O.Bjørlykke». Kristiania i kommission hos H.Aschehoug & Co, 1898

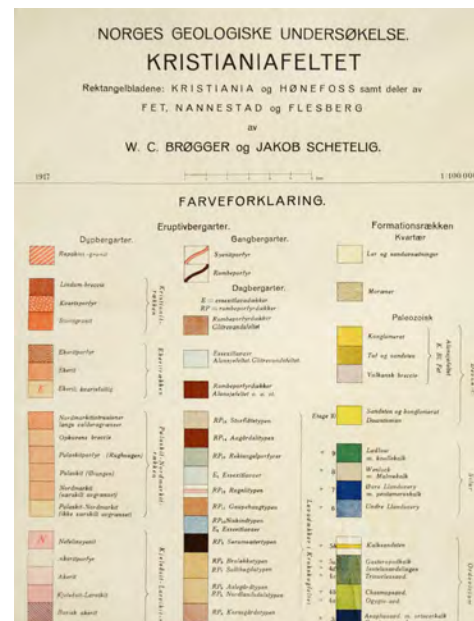
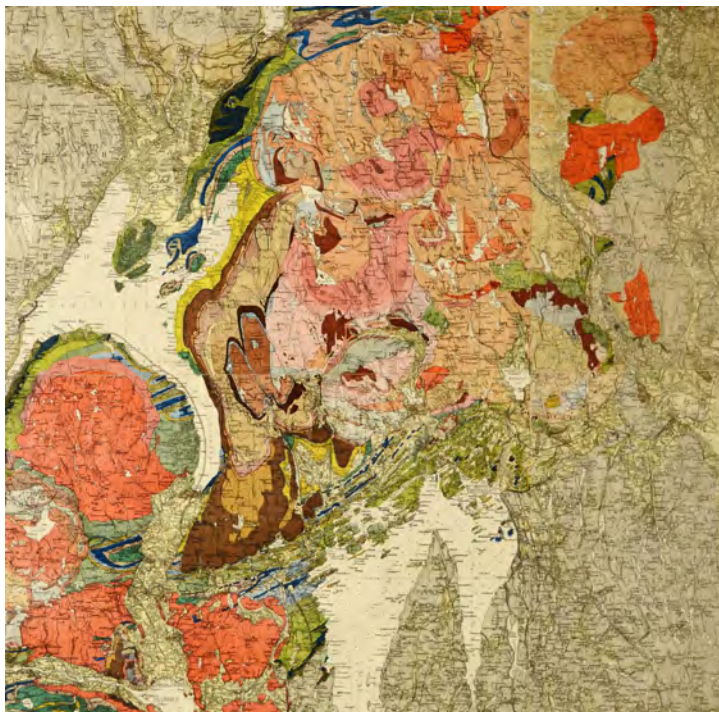

Det har vært hevdet at dette kartet er det beste geologiske kartet som finnes over byen, for 1890-tallet var en periode med mye graving og byggevirkosomhet, så Bjørlykke hadde tilgang til en rekke byggetomter og lokasjoner som senere har vært utilgjengelig!

1917 Kristianiafeltet

Størrelse: 73 x 61 cm. Målestokk 1:100.000.

Sammensatt av kolorerte rektangelkart: Kristiania og deler av Hønefoss, Fet, Nannestad og Flesberg. W.C. Brøgger og Jakob Schetelig, Kristiania, Norges geologiske undersøkelse.

Tabeller for hjelp ved identifikasjon av Christiania-kart

1734	Alun-verket anlagt under Ekebergåsen	1833	Observatoriet ferdig (påbegynt i 1831)
1737	Byggestart Tugthuset Storgt 33 (-1740)	1833	Postkontor ved Stortorvet (frem til Glassmagasinet overtok i 1862)
1744	Paleet bygges	1833	Fiskehall ved Sadelmakerhullet
1756	Christkirken på Hammersborg rives	1833	Tøyen kirkegaard (nedlagt ca 1880)
1772	Timms reperbane i Bjørvika. Flyttet til Strømsveien 125 i 1876	1833	Ankerløkken kirkegård (Jakobs kirke)
1773	Artelleristallen oppført på tomten etter Hellig trefoldighets kirke (Chr torv)	1834	Forsvarsdepartementet på Bankplassen Ø
1786	"Glassmagasinet" oppføres (ved nåværende Østbanehall)	1835	Christ kirkegård utvides (se også 1840,1856)
1791	Anlegg av Ankerveien fra Frogneseterveien til Fossum (ferdig 1793)	1835	Gamle Christiania offentlige teater brenner (Akersgt/Teatergt)
1806	Postkontor i Tollbugt 24 (se 1811, 1833)	1836	Våningshus på Nordre Tøyen
1807	Militærhospitalet bygges (ved nåværende regjeringskvartalet)	1836	Hovedbygning på Årvoll gård
1808	Byens Civile Sygehus innviet, ved nåværende Østbanestasjonen	1837	Christiania Theater (Bankplassen)
1808	Grønnebergløkken, senere slottsforvalterbolig	1837	Nedre Hammersborggt brytes gjennom til Møllergata ved Hammersborg torv
1810	Slusa, kunstig sideløp til Akerselva vestover	1838	Frimurerlogen byggestart (ferdig 1844)
1811	Vaterlands kirkegård nedlegges (ved nåværende Møllergata 19)	1838	Kristinelund (Kristinelundveien 14)
1811	Postkontor til Nedre Vollgt 26 (se også 1806 og 1833)	1839	Ruseløkken rives (ved nåværende Nationatheateret stasjon)
1815	Byggestart i Telthusbakken	1839	Universitetet påbegynnes
1816	Første bad ved Revieret	1839	Damstredet 1 (Wergelands hjem 1839-41)
1819	Kirkegårdsmuren mot Stortorvet rives (inkl ett av tre gravkapeller mot Karl Johansgt)	1840	Christ kirkegård utvides (se 1835, 1856)
1823	Nattmanden flytter til Stensparken (fra Bakkehuset)	1840	Karl Johans gate brytes gjennom ved Egertorvet
1825	Thor Olsens arklåve på Sørenga	1840	Likhus og graverbolig på Ankerløkken
1826	Rigshospitalet til Empirekvartalet	1841	Grotten i Slottsparken
1826	Børsen påbegynnes (ferdig 1828)	1841	Akers mekaniske verksted grunnlegges ved Akerselva ved Øvre Foss (se 1854).
1827	Hovedtangeporten (ved enden av Kirkegaten) rives.	1842	Universitetet ferdig
1827	Vollene mellom Nedre Slottsgate og Grev Wedels plass rives	1842	Opparbeidelse av Stortingsgaten starter
1827	Vaterlands storgate skifter navn til Nygata	1842	Basarene (Kirkeristen)
1827	Nybrua ferdig	1843	Nordre Sagene skole opprettes
1828	Hotel du Nord åpner i Dronningensgate 13	1843	Bro over Bislettbekken i Stortingsgt (Veien het Drammensveien til 1864)
1828	Ridehuset bygges (ved Akershus)	1844	Maltheby (Norges første leiegård) bygges (på hjørnet av Akersgt og Theatergt)
1828	Norges Bank bygges	1844	Frimurerlogen ferdig (Grev Wedels plass (-1845) "Hjerterum", Wergelands hus i Pilestredet vis a vis Bakkehuset ferdig
1829	Artillerigården bygges (ved Akershus)	1844	Karl Johansgt 45 bygges
1830	Skar sagbruk	1845	Vaktbygning i slottsparken, ferdig 1847
1830	Maridalsveien 136/138	1845	Vøien bomuldspinneri
1830	Våningshus på Ulven gård	1885	Landbruksskole på Abildsø (til 1864), deretter husholdningsskole
1831	Byggestart Observatoriet	1845	Brannvakten etableres (Karl Johans gate)
1832	Armeens hoveddepot bygges	1846	Torggata opparbeidet frem til Youngstorvet
1833	Tøyen Kolerakirkegård anlagt (nedlagt ca 1880, senere Lakkegata skole)	1846	Wergelandsveien 15 og 29
		1846	Youngstorvet åpner (Nytorvet fra 1852)
		1847	Første hus i Wergelandsveien bygges

1847	Rosenkrantzgate 7 (Håndverkeren): Nissens latin og realskole	1859	Otto Treiders handelssk. til Kr Augustsg 21
1847	Wergelandsveien 25	1859	Bekkelaget og Abildsø skoler
1847	Basarene mot Dronningens gate	1859	Frydenlunds bryggeri i Pilestredet
1848	Stall i Slottsparken (Dronningparken)	1859	Skolehus ved Borgen/Volvat
1848	Brdr Jensens mek verksted på Øvre Foss. Til Myren i 1854	1860	Stortingsbygningen påbegynnes
1848	Gasslykt på Stortorvet	1860	Hovedbygningen på Øraker brenner
1848	Ljabruchausseen bygges (ferdig 1850)	1860	Gjenoppbygningen etter brannen 1858 ferdig. Lille Kirkebakken forsvinner.
1849	Bryggeanlegget i østre del av Pipervika ferdig	1860	Torggt brytes frem til Hausmannsgt
1849	Byggstart Tefoldighetskirken (ferdig 1858)	1860	Østre Aker kirke innvies
1850	Ladene mellom Akersgt og Christ kirkegård rives	1860	Krogstøtten sykehus i Storgt 40
1850	Hus på hjørnet av St.Olavs gt og Fredriks gt. (Revet og erstattet ca 1898.)	1861	Møllergata skole (Nordre skole)
1851	Byggstart Østbanegården (ferdig 1854)	1861	Rommi skole, Trondheimsveien 557
1851	Botsfengselet ferdig (påbegynt i 1844)	1861	Sagene skole til Biermannsgt 2
1852	Pavillionen i Palehaven rives (bryggeanlegg)	1861	Torggt bad
1852	Rosenkrantzgate og Calmeyers gate navngis	1862	Sæterhytten på Dronningberget
1853	Christiania Spigerverk etableres i Nydalen	1862	Stortinget ferdig
1853	Sjøgata anlegges	1863	Hielmsgt 3, garveri
1854	Østbanegården ferdig	1864	Filipstads hovedbygning rives (ved Munkedamsveien)
1854	Rodeløkka (bebygges på 1860-70-tallet)	1864	Huseiertomten får navnet Eidsvold plass. Stortingsgt får navn, tidl Drammensveien
1854	Brenneriveien opparbeides	1864	Apotekergata
1854	Akers mekaniske verksted til Holmen	1864	Parkveien navngis
1855	Vei fra Presteveien til Piperviksbryggene	1864	Væveri A i Nydalen bygges
1855	Vestre Aker kirke ferdig	1865	Forsvarsdepartementet på Bankplassen V
1855	Gaustad asyl tas i bruk	1865	Sørkedalen kirke innvies
1855	Brannvakten oppføres (ferdig 1856)	1865	Aars og Voss skolebygning på hjørnet av St.Olavsgt og Tullingt
1855	Vei fra Ulven gård til Trondheimsveien	1866	Møllergata 19 politistasjon
1856	Christ kirkegård utvides helt ned til Møllergata (se 1835, 1840)	1866	Briskebyveien navngis
1856	Nylands verksted til Bjørvika	1866	Sæter kapell på Nordstrand (ble hovedkirke fra 1906)
1856	Timms reperbane startes ved Slusa (Nylandshalvøya)	1866	Grønlands torv anlagt
1856	Christiania Glassmagasin til Jernbanetorget	1867	Hele Karl Johansgate får dette navnet (tidligere Kirkebakken og Østre gate)
1856	St. Olavs kirke	1867	Hus for Tuneskipet i Universitetshagen
1856	Hovedbrannvakta bygges	1867	Nobelinsituttets bygning på Drammensvn
1857	Tjenerbolig ved Oscarshall	1867	Heftyevillaen (ved Frognerseteren) bygges
1857	Christiania Dampkjøkken, Torggaten 8	1868	Nordangården nederst i Rådhusgt (mot Rosenkrantzgt)
1857	Torggata opparbeidet fra Youngstorget (helt frem til Ankerbrua før i 1876)	1869	Giertsens skole åpner på St Olavs plass 5 (Oslo helseråd fra 1917)
1857	Kafe Engebretth åpner (Bankplassen)	1869	Badehus for menn i Filipstadbukta, på vestsiden av Tjuvholmen
1858	Grefsen Bad anlagt	1869	Oslo katedralskole til Akersgt 73
1858	Trefoldighetskirken innvies	1869	Lilletorget/Vaterlands torg
1858	Øvre gate 2B, skole 1858-62	1869	Høienhall ved Vestre Akers kirke bygges
1858	Sofienberg kirkegård innviet	1870	Vestbanestasjonen åpner
1858	Christiania seildugsfabrikk ved Øvre Foss	1870	Øvre del av Chr Augusts gt og Fredriks gt opparbeides
1858	Stor brann syd for Karl Johans gate ved Basarene, 14 april	1871	Ruseløkka skole åpner
1858	Første hus i Homannsbyen	1871	Håkons gate navngis
1859	Byutvidelse		

1871	Bjerregårdsgate navngis	1881	Kong Oscars samlinger opprettes (senere Folkemuseet)
1872	Bjølsen skole i Kongsberggt 2	1881	Tøyen skole
1872	Vestbanegården innvies	1882	"Skulpturmuseet" ferdig (Nasjonalgalleriet)
1872	Athenæums nordlige del (Akersgt 18)	1882	Schweigaards gate navngis
1873	Pipervikens Langbrygge	1882	Kampens kirke
1874	Byggestart nye Rikshospitalet (ferdig 1883)	1882	Ankertorvet åpnes
1874	Grand Hotel åpner	1882	Skarpsno stasjon åpner
1874	Bakkehuset i Pilestredet rives (for å gi plass til Rikshospitalet)	1883	Kunst og Industriustilling på Tullinløkka
1874	Bispegaten navngis	1883	Rigshospitalet til Pilestredet
1874	Ankerbrua (anleggsstart)	1883	Christiania bad i Munkedamsveien
1875	Basseng på St.Hanshaugen	1883	Sofienberg Almueskole i Trondheimsveien
1875	Løkkeveien forbi Ruseløkka skole	1883	Athenæum sydlige del (Akersgt 18)
1875	Lutherstiftelsens Studenthjem på Hegdehaugen	1883	Gassverket, Storgt 38
1875	Rytterstatuen ved Slottet avdukes	1884	Nordre Gravlund innviet
1875	Dyna fyr	1884	Viktoria Terrasse sydlige del
1876	Torggata opparbeidet frem til Ankerbrua	1885	Folkeobservatorium på Abelhaugen (Flyttet til Holmenkollen i 1894)
1876	Timms reperbane revet pga utvidelse av jernbanen (flyttet til Strømsveien)	1885	Det engelsek kvarter oppføres (ferdig 1886), Drammensveien 40
1876	Ankerbrua åpner (anleggsstart 1874)	1886	Viktoria terrasse, midtre del
1876	Bygdø kapell	1886	Kampens vannbasseng
1876	Stor driftsbygning på Linderud bygges	1886	Gullhaug bru (Nydalen)
1876	Hausmannsgate navngis	1886	Nedre Smestad dam
1877	Paulus (Sofienberg) kirke innvies. Skifter navn til Petrus i 1892	1886	Uranienborg kirke innvies
1877	Villa Parafina, Parkveien 45 (nåværende Statens representasjonsbolig)	1887	Honnørbrygga
1877	Den nye Østbanegården (byggestart)	1887	Maridalen kapell
1877	Arups gate i Gamlebyen navngis	1887	Victoria terrasse, nordlige del
1878	Johannes kirke (Christiania torv)	1887	Botsfengselets kirkebygg (oppstart 1886)
1878	Basarene ved Youngstorget ferdige	1887	Bispebrua ferdig (oppstart 1885)
1878	Byutvidelse. Bl.a Briskeby innlemmes	1887	Villa i Drammensveien 78 (nåværende Det norske vitenskapsakademi)
1878	Bjølsen skole ferdig	1887	Ullevål sykehus åpner
1879	Bekkelaget stasjon	1888	Tempelet (Frelsesarmeen) i Pilestredet (omtrent ved nedgang til Ibsen-tunnelen)
1879	Arendalsgate navngis	1888	Kristiania vestre arbeidetsamfund, Bogstadveien 12
1879	Byggestart "Skulpturmuseet" (Nasjonalgalleriet)	1889	Nissens pikeskole flytter til Niels Juels gate (fra Øvre Vollgt)
1879	Sørkedalsveien forlenges til Bogstadveien	1889	Grønli kommunale bad (nedlagt 1904)
1879	Balkeby brenner, 13 juni	1889	Peisestuen ved Bessrudtjernet (flyttes i 1897)
1879	Akersbakken navngis, tidligere Kirkeveien	1889	Christiania tekniske skole på Ruseløkken
1879	Vibesgate navngis	1890	Holmenkollen turisthotell åpner (brenner 1895, gjenåpner i 1896, ny brann i 1914)
1879	St Hanshaugen vannbasseng	1890	Solli-løkken rives
1879	Østfoldbanen åpner	1890	Keiser Wilhelms vei fra Holmenkollen til Frognerseteren åpner
1880	NGO flytter til St. Olavs gate 32	1890	Bygdø alle anlegges (ferdig 1892)
1880	Schweigaards bru	1890	Eldorado i Torggata bygges
1880	Ankertorget (anleggsstart)	1891	Sagene Kirke
1880	Bygdø sjøbad anlegges	1891	Bygdø alle navngitt. Opparbeidet fra 1890
1880	Musikkpavillongen i Studenterlunden	1891	Oslo Strandgate døpes om til Bispegata
1881	Tøyen skole (Hagegt 19)		
1881	Nye Østbanegården åpnes		
1881	Rådhusgt føres frem til Tordenskiold plass		

1891	Frognerseieren restaurant (Utvides i 1912)	1902	Gjøvikbanen åpner
1892	Paulus kirke innviet	1902	Folkemuseet til Bygdø
1892	Hausmanns bro	1902	Trikk til Frogner plass (Frognerveien)
1892	Vår frelsers gravlund utvidet ved Akersbakken 30-32	1903	Fagerborg kirke innvies
1892	Dampcentralen, Rosenkrantzgt 14	1903	Holmenkollen kapell åpner
1892	Nordstrand middelskole (Solveien 113)	1903	"Stasjonsbygning" ved Steinerud
1893	Ormøy kirke innviet	1903	Ullern kirke
1893	Tre utstikkere øst for Honnørbryggen	1903	Oslo Tinghus til Akersgata 40
1894	Nye Frimurerlogen tas i bruk, Nedre Vollgate 19	1903	Studentenes roklubb (restaurant Kongen fra 1923/24)
1894	Trikk i Drammensveien og Bogstadveien	1904	Grønli kommunale bad nedlagt
1895	Vålerenga kirke	1904	Historisk museum
1895	Thorsens siftelse i Bygdø Alle	1904	Kunstindustrimuseet og Statens kunst og håndverksskole
1895	Circusbygningen i Klingenberg (til 1931)	1904	Vinderen skole innviet
1895	Klingenberg teater rives	1904	Gardekasernen på Majorstuen
1896	Tollboden sør for Paléhaven ferdig	1905	Borkehullet fylles igjen
1896	Drammensveien lagt om ved Abelhaugen	1905	Nobelinstituttet (gården fra 1867)
1896	Arbiens gate navngis	1906	Finansdepartementet til Akersgata 42
1896	Bennetts hovedkontor flyttet fra Store Strandgate 17 til Karl Johans gate 35	1906	Norges bank ferdig (nåværende Museum for Samtidskunst)
1896	Hotel Angleterre (Karl Johans gate 2)	1907	Syd-fløyen på Nasjonalgalleriet åpnes (Byggestart 1904)
1897	Qvams skole Oscarsgt 30	1907	Tøyen kirke
1897	Kirkeveien 23B (Egede Nissens barnehjem)	1907	Rodeløkken kolonihaver etableres
1898	Holmenkollbanen til Slemdal (feb) og Besserud (mai) (kalt Holmenkollen)	1907	Havnebanen (mellom Øst- og Vestbanen)
1898	Ruseløkkbakken legges om (fjellknaus sprengt bort)	1907	Tøyen småkirke (Herslebs gate)
1898	Bolteløkka skole	1907	Frogner Kirke
1899	Christiania teater rives (Norges bank i 1906)	1907	Bislett opparbeides (ferdig 1916-20)
1899	Vaterland småkirke	1907	Holmendammen anlegges
1899	Fritzners pavillion v nedgangen til National theateret stasjon, rives.	1908	Majorstua skole ferdig
1899	Øvre Smestad dam	1908	Abelmonumentet
1899	Nationalteateret åpnes	1909	Kragstatuen i Voksenkollen
1900	Voksenkollen Hospits åpner	1909	Gamle Krematorium (Vestre Gravlund)
1900	Bryn skole	1909	Ullevål kolonihaver v Adamstuen (til 1923)
1900	Sporene Loenga-Alnabru-Tøyen-Grefsen	1909	Lille Ullevål Hageby kolonihage (til 1922)
1900	Soria Moria innvies	1909	Trikk i Theresesgt til Adamstuen
1900	Hotel Continental åpner	1910	Bymuseet til Frogner hovedgård
1901	Henriks gate døpt om til Alnagt. (v Gamlebyen kirkegård)	1910	Skjennungstua
1901	Arbos gt (Majorstuen) navngis	1910	Børsens påbygg mot sydvest
1901	Firkanten døpes om til Bergsliens gate	1910	Arctanderbyen (ferdig 1911), første hageby, Ekebergskråningen
1901	Conditiorbygningen på Vinderen	1911	Pipervikskirken (Munkedamsveien 12)
1901	Turnhallen St Olavsgt 25	1911	Aulaen oppføres
1902	Oslo katedralskole fra Akersgt 73 til Ullevålsveien 31	1912	Smestadbanen åpnet
1902	Furulund vannbasseng, Ullevål	1912	Det Rivertzke kompleks (Sagene)
1902	Alnabru stasjon opprettes	1912	Øvre Foss revet
1902	Byggestart Norges bank (Bankplassen)	1913	Majorstuen revet
1902	Vestre Gravlund innvies	1913	Universitetsbiblioteket til Drammensveien
1902	Vålerenga kirke	1913	Stubljan brenner
		1913	Kornsilo på Vippetangen
		1913	Vinderen stasjonsbygning
		1914	Holmenkollen turisthotell brenner igjen

1914	Alexander Kiellands plass navngis	1919	Lilleakerbanen til Lilleaker
1914	Øvre Smestad gård brenner	1919	Byggestart Gimlekomplekset (ferdig 1923)
1914	Sjøfartsmuseet til Bygdø	1919	Fridtjof Nansens vei får navn
1914	Ny stasjonsbygning på Majorstua	1920	Ullernschausseen opparbeidet (navn i 1922)
1914	Anleggstart Ekebergbanen (ferdig 1917)	1920	Den evangelisk lutherske frikirke i Pilestredet 69
1915	Ila skole (ferdig 1916)	1920	Sofienberg gravlunds vestre del nedlagt
1915	Holmenkollbanen til Holmenkollen	1921	Bestum skole
1915	Havnelageret	1921	Bygdø skole omdøpt til Skøyen skole (Tyskestranda skole 1861-96, v Hoffselvas utløp)
1915	Ullevål Hageby bygges ut 1915-1922	1921	Grønlands park anlegges (ferdig 1923)
1916	Holmenkollbanen til Frognerseteren	1922	Alnaelven i tunnel fra Kværner
1916	Ekebergrestauranten (Første bygning)	1922	Ris skole åpner
1916	Kolonihaven Ekebergløkken ved Telthusbakken etableres	1922	Ullern idrettsplass
1916	Apotekergården på Vinderen	1922	Utstikker 1 på Vippetangen
1916	Revisjonsdepartementet til Telegrafbygningen	1922	Lille Ullevål hageby kolonihage nedlegges (Etablert 1909)
1916	Tåsen skole åpner	1923	Christiania bad i Munkedamsveien nedlegges
1916	Lille Tøyen hageby (1916-1922)	1923	Gimlekomplekset ferdig
1917	Sannerbrua	1923	Grønlands park ferdig
1917	Ekebergbanen til Nordstrand	1923	Bærumsbanen åpner
1917	Sjømannskolen ferdig	1923	Gassverkets gassklokke (diam 50 m)
1918	Soria Moria brenner (Voksenkollen)	1924	Nord-fløyen på Nasjonalgalleriet åpnes (byggestart 1918)
1918	Telegrafmastene på Tryvann	1924	Lilleakerbanen til Bærum
1918	Stasjonsbygning øst for linjen på Tøyen	1924	Dobbeltspor forbi Nordstrand stasjon
1918	Gårder bygges på begge sider av Frogner kirke	1924	Kinopaleet på Majorstua
1919	Amerikalinjens gård på Jernbanetorget		
1919	Vigelands atelier åpnes		
1919	Apalveien navngis		

Tabellen er basert på Oslo Byleksikon (alle utgavene), supplert med en lang rekke lokalhistoriske bøker. Feil og unøyaktigheter kan forekomme! Dessuten kan bygninger og gater tegnes inn på kart lenge før bygge- og anleggsstart, slik at man aldri vil kunne få en eksakt datering med bare ett eller noen få opplysninger.

Følgende **tabell over sporveislinjer** er satt sammen basert på Store Norske Leksikon og Wikipedia:

Kristiania Sporveisselskab: (Grønne)

- 1875 Stortorvet - Homansby, Stortorvet- Vestbanen, Stortorvet - Gamlebyen
- 1878 Stortorvet-Grünerløkka
- 1899 ...Forlenget til Torshov
- 1900 ...Sidelinjer til Kampen og Vålerenga
- 1902 ...Forlengelse fra Torshov til Grefsen stasjon.

Kristiania Elektriske Sporvei (Blå)

- 1894 Jernbanetorget -Tollbugata-Stortingsgata-Drammensveien-Briskeby- Bogstadveien-Majorstuen
- 1894 Sidelinje utover Drammensveien mot Skillebek forlenges til Nobels gate.
- 1901 ...Videre til Thune

- 1903 ...Videre til Skøyen
- 1902 Frogner plass via Frognerveien

Kristiania kommunale Sporveje (Røde). Overtatt av Grønnetrikken i 1905.

- 1899 Sagene
- 1900 Rodeløkka
- 1900 Vippetangen
- 1909 Adamstuen
- 1911 Linjen over Vestbanen forlenges til Skillebekk
- 1914 Frogner plass via Kirkeveien
- 1923 Carl Berners plass
- 1924 Korsvoll
- 1925 Ullevål Hageby

Navneendringer på jernbanestasjoner:

Skøyen stasjon het Tyskestranden 1872-1876, Bygdø til 1903, Skøyen til 1921 og Skøyen fra 1921. Bestum het Vækerø 1884-1890, Bestum til 1922 og Bestun fra 1922. Tøyen ble anlagt i 1904 og skiftet navn til Tøyen i 1921. Endestasjonen for Gjøvikbanen var Grefsen fra 1900 til 1902.

Gamle lengdemål

Tidligere varierte lengdemål fra land til land. Enkelte av de gamle kartene har derfor flere lengdeskalaer angitt. Det ble også gjort noen justeringer; for «vår» periode i 1824 og ved innføringen av meter-systemet i 1875. Endringene på 1800-tallet er små og utgjør mindre enn 1%.

Først fra 1889 fikk man en felles definisjon på en mil (10.000 meter). Før dette brukte man bl.a.:

- En tysk mil (geographische Meile) var 7.420,5 m (1/15 av en lengdegrad ved ekvator).
- En dansk mil var 7.532,4 meter.
- En norsk mil var 11.295 meter.
- En svensk mil var 10.688 meter.
- Man kan også støte på: Geografisk mil = ett lengdeminutt ved ekvator = 1.855,3 meter.

I Norge brukte vi følgende andre mål:

- 1 favn (= 3 alen, 6 fot, 72 tommer) = ca 1,88 meter
- 1 alen (= 2 fot, 24 tommer) = ca 62,7 meter
- 1 fot (= 12 tommer) = ca 31,4 cm

I Tyskland kunne alen variere fra ca 54 cm til ca 83 cm, avhengig av delstat. Mest brukt internasjonalt var den Rhinske alen («Elle»), i praksis lik den danske/norske.

Referanser og Litteraturliste

Collett, A.; Gamle Christiania-Billeder, J.W. Cappelens forlag, 1893.

Digitaliserte norke aviser gjennom Nasjonalbibliotekets hjemmeside.

Engelstad, S.; Norge i kart gjennom 400 år. Med opplysninger om dem som utformet kartbildet. J.W.Cappelens Antikvariat, Oslo, 1952.

Ginsberg, W.B.; Maps and Mapping of Norway 1602 – 1855. Septentrionalium Press, New York, NY, 2009.

Ginsberg, W.B.; Printed Maps of Scandinavia and the Arctic 1482 - 1601. Septentrionalium Press, New York, NY, 2006.

Hoem, A.I.; Norge på gamle Kart. J.W. Cappelens forlag, Oslo, 1986.

NGOs fortegnelser og kataloger over utgitte karter.

Norsk Bogfortegnelse 1814-1924, 8 bind. Feilberg og Landmarks forlag, Kristiania, 1848-1925.

PAMAs utstillingskataloger.

Sommerfeldt, W.P.; Norges topografi, Oslo. Fabritius & Sønner 1939.

Store norske leksikon, Kunnskapsforlaget, 4.utgave.

Dessuten er det hentet opplysninger fra de publikasjonene som inneholder kart og som derfor omtales i selve bibliografien.

Kildehenvisninger for fotografiene

Stockholms Auktionsverk: Vibe og Irgens (1844). Foto: Stockholms Auktionsverk.

Nasjonalbiblioteket: Roosen (1839) N.A.5215 ib, Roosen (1843) N.A.483h, Hielm (1848) Bibsys 031734375, Roosen (1848), Croquis over Christiania (1856) N.A.692, Kristiania med Omegn (1867,1.tilstand) N.A.938, Næser (1868) N.A.358, Uten tittel (bygrenser) (1877), Kartene fra Yngvar Nielsens reisehåndbøker, Detailkart i 74 Blade (1880) N.A.830, Kart over Kristiania i 1/5000 (1881), Kart over Kristiania i 1/20000 (1889) N.A.1417, Sabro 2.utgave (1889) N.A.63, Orienteringsplan (1893) N.A.150, Kristiania 1/24.000 (1894) N.A.174, Kart over Kristiania 1/15000 (2 kart 1899) N.A.304, Detaljkart i 1/1000 (1900) N.A.434, Kart over Kristiania i 1/6550 (1900), Nedslagsfelter (1901) N.A.304, Byggebelter (1901) N.A.367, Jernbaner og Sporveie (1903) N.A.288, Kristiania i 1/7500 (1909) N.A.397, Høide-kart (1909) N.A.384, Orienteringskart over Kristiania (1910) N.A.385, Kristiania med Omegn (Idrettsarenaer) (1910) N.A.1240, Kart over Kristiania 1/4000 (1911-12) NA 436, Kart over Kristiania 1/10.000 (1912) NA 454 a og b, Kart over Kristiania 1/10000 (1913) NA 249, Kart over Kristiania

Maalestok 1:20000 (1914) NA 492, Kart over Kristiania Hage (1916) NA 1383, Kart over Kristiania Norli (1920) NA 2392 ib.

Oslo Bymuseum: Roosen (1830) OB5060, Fehr (1839) OB KA0113, Gasværk (1858) OB 5215, Kristiania med Omegn (1867,2.tilstand) OB5014, Menighetsgrenser (1872), Kart over Kristiania Havnedistrikt (1881).

Gunnerus-biblioteket: Oversigtskarter Vandverk (1856), Detail-Kart Næser (1857), Christiania Havn (1859), Saksunderlag, uten tittel (1861), Ringbane (1894).

Oslo Byarkivs hjemmeside: Detailkart i 50 Blade (Næser 1860),

PAMAs salgskataloger: Laans Christianiaprospekt (1783), Hagelstam (1816), Grosch (1852), Kristiania med Omegn (1867,3.tilstand), Sammensatt kart Kristiania omegn (1881). Foto: Morten Henden Aamot.

De øvrige kartene er i privat eie og fotografiene er brukt etter avtale med eier.

Alle foto ved forfatteren der intet annet er oppgitt.

Takk til Nasjonalbiblioteket, Oslo Bymuseums bibliotek, PAMA og Stockholms Auktionsverk for vederlagfri bruk av fotografiene til denne publikasjonen.

2014-utgaven: ISBN 978-82-999817-0-5

2014 - 2023